Universitäts- und Landesbibliothek Bonn

Baṙgirḱ araratean barbari

Nawasardeanc̓, Tigran

Tp̓xis, 1903

urn:nbn:de:hbz:5:1-149494

Visual Library

Goussen
3462

ԲԱՌԳԻՐՔ

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԲԱՐԲԱՌԻ

(*Մօտ* 5000 *բառ ու ոճ*)

Կազմեց

ՏԻԳՐԱՆ ՆԱԻԱՍԱՐԴԵԱՆՑ

ՏՓԽԻՍ
Տպարան Մովսէս Վարդանեանցի
1903

Gottsen 3467

Ջուսեն 3467

ԲԱՌԳԻՐՔ

ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԲԱՐԲԱՌԻ

Կազմեց

ՏԻԳՐԱՆ ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆՑ

ՏՓԽԻՍ

Տպարան Մովսէս Վարդանեանցի

1903

3467

Дозволено Цензурою. 19 Апрѣля 1903 г. Тифлисъ.

ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ

Ներկայ բառգիրքը բովանդակում է իւր մէջ բացի բուն ժողովրդական բառերից, ոճերից և դարձուածներից՝ նաև այն դժուարիմաց բառերի բացատրութիւնները, որոնք հանդիպում են մեր մինչև այսօր հրատարակած (Ալբատեան բարբառով) աւանդութիւնների մէջ։

Սոյն բառերը, ոճերը, դարձուածները և այլն, ժողված ենք բացառապէս Վաղարշապատ գիւղում։

Տ. Ն.

ՀԱՄԱՌՕՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Օր.	օրինակ
Յոգ	յոգնակի
Յատ. ան. կան.	յատուկ անուն կանանց
Յատ. ան.	յատուկ անուն
Փոխ.	փոխարերական

ԲԱՌԴԻՐՔ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ ԲԱՐԲԱՌԻ

Ա

Ա—է (ի, իր, էր. ինք, իք, ին. անց. անկատ):

Աբայ—բրդէ վերարկու։

Աբասի—քսան կոպէկանոց ռուսական դրամ։

Արով—յուսով (օր. քու արով դուշմանս մնայ)։

Արուռ, Արուռ-հայայ—ամօթ. պատկառանք։

Արութալիը—ծիրանի տեսակ։

Արբչում—մետաքս։

Արբչմէ—մետաքսեայ։

Ադաթ—սովորութիւն։ Ադաթ անել—սովորութիւն դարձնել։

Ադամամութը—սաստիկ մթնութիւն. խաւար։ Ադամամութը կոխել ա—սաստիկ մութն է։

Ադաշ—անուանակից. մտերիմ։

Ադան—մօլլի երգը, որով մինարէից կանչում է մահմեդականներին աղօթքի գալու։

Ադան տալ—աղօթել. հրաւէր կարդալ աղօթքի (օր. մօլլէն ադանը տալիս ա)։

Ադալ—չը պսակուած երիտասարդ կամ կոյս։

Ադալ—տարաւորիկ ցաւ, հիւանդութիւն (կենդանիների)։ Տաւարի մէջ ադալ ա ընկէ—անասունների մէջ ցաւ է երևացել։

Ադատել—փրկել. ծննդականին ադատել։

Ադատուել—ծնել. պրծնել։

Ադգ—ցեղ. տոհմ։ Ադգ ու ընտանի—ադգ. ադգական. ընտանիք. տուն ու տեղ։

Ադի—մայրիկ։

Ադիզ—հարադատ. հաղուադիւտ. սիրելի. թանկագին. հանդիսաւոր (օր. ադիզ օր)։ Ադիզ-մադիզ—փափուկ կեանքի սովոր. քնքոյշ։

Աղբէհիլ—քաջ. կտրիճ. հսկայ։
Աթաղան բաբաղան—նախնիքներից մնացած. պապենական։
Աթար—քակօր. կովի կամ գոմշի չորացրած աղբ, որ գործ են ածում գիւղերում որպէս վառելիք։
Աթարօց—երկայն ձող՝ թոնիրը խառնելու համար։
Աժդահա—աժդահա. վիթխարի։
Աժենալ—արժենալ։
Ալ—բաց կարմիր։
Ալայ—գաղտնիք. արատ։
Ալանի—անտղ. չորացրած դեղձ՝ մէջը ընկոյզ և շաքար լցրած։ Ալանի ալանի խօսալ—անմիտ, անհամ խօսել։
Ալան-թալան—յափշտակութիւն. կողոպտումն։
Ալարել—ծուլանալ։
Ալարկոտ—ծոյլ։
Ալափսարակ—նապաստակ։
Ալբիալը—խնկոյն։
Ալէկօծում—ալէկոծումն. մըրրիկ։
Ալէք—Աղէքսանդր (յատ. ան.)։
Ալըրմաղիկ—թխխեան։
Ալըրմազ—մաղի մի տեսակը՝ ալիւր մաղելու համար։
Ալիր—ալիւր։ Ալիր աղցան անել—սաստիկ մանրացնել. փոխ. դանակոծ անել։
Ալիշ-վերիշ—առուտուր։
Ալմաստ—ադամանդ։
Ալուան—աղնիւ. ընտիր։
Ալուսաբ—իսկոյն։
Ալչու—վէգի մի կողմը (սուլթանի)։
Ալրոտ—ալիւրոտ։
Ախատ կիրակի—Զատիկ կիրակի։
Ախար, Ախըր—չէ որ։
Ախմախ—յիմար։
Ախմախութիւն—յիմարութիւն։
Ախտ անել—ուխտել։
Ածել—թափել. ձուլել. նուագել որ և է երաժշտական գործիքի վերայ (օր. ղանունայ ածել. թառ ածել. չունդուր ածել). ձու ածել (օր. հաւը ձու ածեց)։
Ածը—նորատունկ այգի։
Ականաթ—թակարդ. որոգայթ։ Ականաթ սալքել, Ականաթ դնել—որոգայթ պատրաստել։
Ակը—ակն. գոհար. թանկագին քար. սայլի ակը. աղբիւրի սկիզբ (օր. աղբրի ակը կալնուել ա)։ Ակն ու արհգակ—ամենագեղեցիկ։
Ակը տալ—նայել. այցելել. կըրկին տեսնել. տեղեկանալ։
Ակիշ—ակիշ. երկաթից չինած կիսաբոլորակ գործիք, որով տաշտին կպած խմորը քերում են։
Ակլատիզ—մեծ պասին զլուխ սոխի վերայ եօթ հատ սա-

դի փետուր են ցցում և թօ-
կի մի ծայրից կապելով՝ քարշ
անում առաստաղից. իւրա-
քանչիւր չաբաթ այդ փե-
տուրներից մի հատ հանում
են, որպէս զի իմանան թէ
երբ է լինելու Զատիկը: Այդ-
պիսի գլուխ սոխը կոչվում է
ակլատիզ:

Ակօր—ծակովը (յատ. ան.):

Ահ—երկիւղ: Սիրտը ահ ա ընկէ—վախեցել է: Ահ ու դողը
ջանն առնել—սաստիկ վա-
խենալ. սարսափել. սոսկալ:
Ահ ու դողի մէջ ա—երկիւղի
մէջ է: Ահաչոր ընկնել—երկիւ-
ղից չորանալ, մեռնել:

Ահէլ—ծեր:

Ահէլութիւն—ծերութիւն:

Ահլի—ծերունի. հասակով. փոր-
ձառու:

Աղայ—տէր. պարոն:

Աղաթթու—աղաջրի մէջ պա-
հուած վարունկ, կաղամբ և
այլն:

Աղ—աղ. համ (օր. խօսքի աղ):
Աղ ու հաց—աղ ու հաց: Աղ
ու հացով մարդ—հիւրասէր
մարդ: Աղ անել—աղ ցանել:
Աղը դնել—ապի մէջ դնել,
պահել: Գլուխը աղը դնել—
սպանել. մեռցնել: Անաղ ու
հաց քրդի չուն—փոխ. ե-
րախտամոռ. ապերախտ: Աղն
ա պակաս ման մաղը—մի որ
և է բան ուզելու է ակել:
Մէկի խելքին աղ անել—մէկի
խելքին չը հաւանել (օր.
խելքիդ ապ անեմ, ապ):

Աղաք—առաջ: Մէկին աղաք ա-
նել—մէկին առջևից քշել:
Մէկի աղաքը կտրել—մէկի
առաջը դուրս գալ՝ բռնելու
նպատակով: Աղաքիցը—նրա
առջևիցը: Աղաքներիցը—նը-
րանց առջևիցը:

Աղաքուց—առաջուց:

Աղաքուայ—առաջուայ:

Աղը—անմաքրութիւն. աղը (օր.
ման աղըը տար դէն ածա):

Աղրանոց—տեղ, ուր աղրը տա-
նում, դէն են ածում:

Աղրաթ—վախճան (օր. աղ-
րաթդ խէը ընկի):

Աղրուը - աղբիւր:

Աղզօթի—այն վառօդը, որը
դրսից ածվում է չախմախի
հրացանի փոսիկի մէջը և
բռնկում է կայծքարից:

Աղինջ—բանջարեղէն:

Աղիք—աղիք: Մենծ աղիքս
պուճուրին կերաւ—սաստիկ
քաղցած եմ:

Աղլամաղ—անհամակացող:

Աղլուխ—թաշկինակ:

Աղուէս—աղուէս: Օգոստոսի ա-
ղուէս ա կտրէ - սաստիկ նի-
հարել է:

Աղուէսախոտ—դաշտային խոտ:

Աղուն—աղալու ցորեն:

Աղունել, Աղուն անել—քարմաղով ցորենը մաքրել իւր աւելորդ մասերից։

Աղպէր—եղբայր (յոգ. աղպերինք)։

Աղպէրութիւն—եղբայրութիւն։

Աղպէրակին—եղբօր կին։

Աղջանարաթ—ծիրանի տեսակ։

Աղջիկ, Աղջիկ-խիզան—աղջիկ։

Աղտել—յաղթել։

Աղցան—բանջարեղէն։

Աղօթք—աղօթք։ Աղօթք անել—աղօթել։

Աղօթարան—տրեխք, դէպի ուր երեսները դարձնում են աղօթելիս։ Աղօթարանը բացուել ա—արեգակը դուրս է եկել. լուսացել է։

Ամալ անել—գօրանալ. աճել. առաջ գալ։

Աման—կերակուրի աման։ Աման-չաման—եղած բոլոր ամանները։

Ա՜ման—բացականչութիւն վրտանգի, նեղութեան ժամանակ (օր. ա՜ման, վա՛յ, էկէք, հասէք)։

Ամանաթ—աւանդ. պահուած բան։ Ամանաթ տալ—որ և է բան տալ պահելու։

Ամանչել—ամաչել։

Ամանչացնել—ամաչեցնել։

Ամանչկոտ—ամօթխած։

Ամակ—խնամք. երախտիք։

Ամարաթ—ապարանք. պալատ։

Ամբար—չահմարան։ Ամբար անել—չահմարանել. ամբարի մէջ ժողովել։

Ամբօլ—ամոլ. գութանի առաջին գոյգ եղնիկը։

Ամօթ—ամօթ. պատկառանք։

Ամօթու—ամօթից (օր. ամօթու քիչ էր մնում՝ գետինը մտնի)։ Ամօթու վչրուել—ամօթահար լինել։

Ամօթով—ամօթխած. պարկեշտ (օր. ամօթով հարս)։

Այան ընել—յայտնի լինել (օր. Աստուն այան ա, որ ես էդ մեղքի տէրը չեմ)։

Այիբ—ամօթ. պատկառանք։

Այն-օյին—մանր-մունր. դատարկ. փուչ։

Այնումը գալ, Այնումը ընել, Այնումը գցել—զգալ. ուշադրութիւն դարձնել. բանի տեղ դնել (օր. սոդ աշխարքը որ քանդուի՝ այնումը չի գայ)։

Անարուռ—անամօթ. անպատկառ։

Անահ—անեղկիւղ։

Անարատ—մաքուր. վերջ։

Անանուխ—անանուխ (բոյս)։

Անգ—ցորենի պարկի ծայրերից մէկանի օղակները են կարում, որոնց միջով բարակ պարան են անցկացնում և ծայրերը միատեղ ժողովելով՝ կապում, որպէս զի ցորենը պահպանուի թափուելուց։

Այդ օղակները աւգեր են կոչվում։

Անգանակ—կաւէ մեծ աման, որի մէջ շոր են լուանում։

Անգլուխը—գագաթ. ամենաբարձր ծայրը (օր. սարի անգլուխը)։

Անգլուխ—գլուխ չ'ունեցող (օր. անգլուխ տուն). մտքամոլոր. անկարգ։

Անգտպար—անհանգիստ. չար։

Անգարտ—անհոգ. գարտ չ'ունեցող։

Անգնջում—անհանգիստ։

Անել—գործել. աշխատել։

Աննը—աննը. կնոջ հայրը։

Անոքես—անամօթ։

Անոքեւութք ըլնել—անոքեւոյթ լինել։

Անդգամ—անամօթ. անդգամ (կին)։

Անէհաւիբար—երախտամոռ։

Անըծել—անիծել։ Անըծկաչոր անել—անիծելով սպանել։

Անըծուած—անիծեալ։

Անըմով—նշանաւոր. ականաւոր (օր. ֆլան մարդը անըմով մարդ ա)։

Անթասիբ—պատուասիրութիւնից զուրկ։

Անթիքայ—հաղուագիւտ։

Անթև—առանց թևի։

Անիսաֆ—անգութ. անխիղճ։

Անիսաֆութիւն—անգթութիւն. անխղճութիւն։

Անլաղաթ—անհամ. անախորժակ։

Անլուայ—անլուացք. չը լուացուած։

Անխէր—անօգուտ։

Անխղճմտանք—անխիղճ. անգութ։

Անխօս—առանց խօսելու. անձայն։

Անծէր—անծայր։

Անծէրը—ամենավերջին ծայրը (օր. գնաց, հասաւ աշխարքի անծէրը)։

Անկաչ—ականջ։ Անկաչ դնել, Անկաչ անել—ունկն դնել։ Անկաչը վեր անել, Անկաչի քամակը գցել—իրան չը լսելու տալ։ Անկաչը կախ արած լսել—ուշադրութեամբ լսել։ Անկաչը բաղմանչու ա ասէ—իրան ձեռնտու չ'եղած բանը չի լսում։

Անկաչաբռնուկ—աւետիք. ուրախ լուր հաղորդողին տուած պարգևը. մանկական խաղի մի տեսակը։

Անկշտում—անյագ։

Անհէսաբ—անհաշիւ. անհամար։

Անձող—ածուխ։

Անճար—խեղճ. թշուառ (օր. անճարը կերել ա բանջարը—առած)։

Անշառ—անվնաս։

Անոռ-անկլուխ—անկարգ։

Անոռք—տակ չ'ունեցող։

Անում—անուն։
Անուշ—քաղցր. համեղ։
Անուշ—յատ. ան. կանանց։
Անուշ անել—վայելել։
Անպակաս անել—չըպակասեցնել։
Անպակաս ընկնել—չը պակասել (օր. մեր գլխից անպակաս ընկնես-օրհնութիւն)։
Անպէտք—անպիտան։
Անջախ—հազիւ հազ. վերջապէս։
Անջիգեար—անգութ. անխիղճ (իւր ծնողների և մերձաւորների վերաբերմամբ)։
Անսաս, Անսաս անսամուք—անշշուկ։
Անվիրի վիրի տեղ—ամայի, անմարդաբնակ տեղ։
Անտակ—տակ չ'ունեցող. անհուն։
Անտակը—ծովի խորքը։
Անտէր, Անտէր-անտիրական, Անտէր ու դուս—անտէր. անօգնական։ Մի դիհն անտէր—անկարգ. անհոգ։
Անտուտ—անծայր. անսահման։
Անցկենալ—անցնել։
Անօթի, Անօթընանց—նօթի. դեռ ևս բան չը կերած։
Անփահմ—անհասկացող. անհեռատես։
Անփոտ—անհոտ։
Անփոտ ծաղիկ—փոխ. անօգտակար. անպէտք (օր. նա անփոտ ծաղիկ ա)։
Աչխար, Աչխարք—աշխարհ։ Ըրար աչխար, Ալամ աչխար—ողջ աշխարհ։ Աչխար վեր ունել—տարածուել. լցնել (օր. նրա հարստութիւնը աշխար վէ կ'ունի, էնքա՜մ հարուստ ա)։ Աչխարքի խէրն ու շառը գիտենալ—աշխարհի չարն ու բարին գիտենալ։ Աչխար մնենել—ամուսնանալ։
Աչխարքի—չատ. չափազանց (օր. աչխարքի մալ ու դօլվաթ ունի)։
Աչխատել—գործել. վող վաստակել։
Աչխատանք—գործ. վաստակ։ Աչխատանք անել—աշխատել. վաստակել։
Աչխատաւոր—ժրաջան. չանասէր։
Աչկարայ—ակնյայտնի։
Աչկերտ—աշակերտ (արհեստաւորի)։
Աչչի—խոհարար։
Աչչութիւն—խոհարարութիւն։
Աչառ—արջառ։
Աչք—աչք. փոխ. ամենասիրելի անձն (օր. նա թագաւորի աչքն ա)։ Աչքը կպցնել—նոր սկսել քնել (օր հէնց նոր ի աչքս կպցրէ)։ Ինձ մի աչքով ես տենում—ինձ լաւ չես ճանաչում։ Աչքը գալ—մի բան աչքին նշանակու-

թիւն ունենալ (օր. նա իրա դարտովն էր մոլորէ, էլ ա՛ղջիկ կը գար աչքը)։ Աչքը ջուր կտրել, Աչքը ջուր դառնալ—մէկին անհամբեր սպասել (օր. աչքս ջուր դառաւ, աչքս ջուր կտրեց նրա ճամփէն պահելօն)։ Աչքը մնալ վրէն—կարօտ մնալ մի բանի. մի բան տեսնել՝ հաւանել, բայց չը տիրանալ։ Աչքը մննել—սիրելի դառնալ։ Աչքը ընկնել մնի վրէն—հաւանիլ մէկին։ Աչքը կշտանալ—մի բանից յագենալ։ Աչքը վախենալ—մի բանից վախենալ։ Աչք ածել, Աչքը ման ածել—աչքով որոնել մէկին։ Աչքաճիճիկ տալ, Աչքաճլվլուտ տալ—մի լաւ բան մէկին ցոյց տալ, բայց չը տալ նրան։ Աչքից սուրմայ կը թռցնի, Աչքից մազ կը թրըցնի—շատ ճարպիկ աւազակ է։ Աչքով աչք չ'ունի նրան տեսայ—նրան սաստիկ ատում է։ Աչքով տալ—չար աչքով վնասել։ Աչքից ընկնել—արհամարհուել մէկից։ Աչքից գցել—արհամարհել. ատել։ Նրան էս աչքից էն աչքը չի փոխի—անչափ սիրում է նրան։ Աչքդ դուս գայ (անէծք)։

Աչքաբաց—աչալուրջ։

Աչքածակ—ագահ։

Աչքածակութիւն—ագահութիւն։

Աչքակապ—ձեռնածու. խաբեբայ։

Աչքակապութիւն—ձեռնածութիւն. խաբեբայութիւն։

Ապրուստ—ապրուստ. կեանք։ Ապրուստ անել—ապրել. աշխատել։

Ապսպրել, Ապսպրել—մէկի միջոցով տեղեկութիւն տալ. պատուիրել։

Ապրօ—Աբրահամ (յատ. ան.)։

Ար—ձեռք. մասունք։ Արն առնել—հոգևորականի աջը համբուրել։

Աշալ—վերջ. վախճան։ Աշալը գալ—վերջը հասնել։ Ամաչալը կտրել—չատ ամիսներ։

Առ—ամօթ։ Առ ու թասիբ—ամօթ և պատուասիրութիւն։

Առաւօտ—առաւօտ։ Առաւօտը գլխով գլխրհանայ, Առաւօտը սուրբ ծէքին, Առաւօտը էն գլխէն—առաւօտեան արշալուսի հետ։

Առատամ—սայլի տակը, աջ և ձախ կողմերից, երկու երկու փայտէ սեպերը են ցցուած, որոնց մէջ մտնում է սռնին և որոնց մէջ էլ պտոյտ է գալիս։ Այդ սեպերը կոչվում են՝ առատամներ։

Առըխ—նիհար (օր. տաւարը շատ առըխ ա)։

Առնել—պնել. վերցնել. խակ միրգ ուտելուց առամները ցաւել (օր. էնքամ տանձ ու խնձոր եմ կերէ, որ առամներս առել ա, չեմ կարում հաց ուտեմ)։

Առուտուր—առևտուր։

Առուտուրական—վաճառական։

Առօք-փառօք—մեծաշուք. փառաւորապէս։

Ասել—խօսել. ասել. երգել (օր. հաղ ասել. բան ասել)։

Ասեղ—ասեղ։ Ասեղ դցելու տեղ չը կայ—մեծ բազմութիւն է ժողովուած։ Ասեղը ծակում ա, միջովն անցկենում—փոխ. սաստիկ ժլատ է։

Ասլ—ծագումն. ցեղ. խսկ և իսկ։

Ասլան—առիւծ։ Ասլան դառնալ—առիւծի պէս կատաղել։

Ասկեաբլի—խաղողի տեսակ։

Ասպաբ—ղէնք։

Ասպաբաւորուել—ղէնուել։

Աստօծ—Աստուած։ Աստու երեսից թաւիած—Աստուածանից անիծուած։ Աստու պէծ ու կրակ ա—չաբ, անհանդիստ է։ Աստու դառը—փոխ. խոնարհ. հնազանդ. միամիտ։ Աստու սուր ու թուրը դցել—Աստուծոյ անունով երդուել. անշափ աղաչել։

Աստղ—աստղ։ Աստղը թէքուել—անբախտանալ (օր. նրա աստղը թէքուել ա)

Աստուած—Աստուածածատուր (յատ. ան.)։

Ավազան—թովումն։

Ավազանել—թովել։

Ավազանող—թովիչ։

Ատամ—ատամ։ Մնի ատամները համբրել—մէկի թոյլ կողմը գտնել՝ նրանից օգտուելու նպատակով։ Քոմմքին էլ ատամովս եմ տուէ—ամենին էլ վտրձնել եմ։

Ատաղ—օղի։ Ատաղ քաշել—օղի պատրաստել։

Ատայ ունենալ մի բանի հենայ—մի բան սիրել։

Ատաժան—հում կաթի սեր։

Ատանքը, Ատանքին—մէջը. մէջտեղը (օր. մնացել էր էրկու ջրի ատանքին, չէր դիտայ՝ ինչ անի, ինչ չ'անի)։

Ատարմունք—վարուեցողութիւն. գործ։

Ատարմունքով—հնարհաւի։

Ատեգակ—արեգակ։ Ատեգակի կատը—փոխ. ամենագեղեցիկ։

Ատղ անել—պատմել. խնդրել։

Ատղայ—խնդիրք։

Ատէնթուշ—արիւնհեղութիւն։

Ատէնխաւում—արիւնաբրու։

Ատէնչաղախ, Ատէնլուիկ, Ատէնճեճեխ—արիւնչաղախ։

Ատժան—արժանի (օր. նա արժան ա էս բանին. եարաբ ատժան կ'ըլնեմ նրա երեսը

տենալու)։

Արին—արիւն։ Արին գցել, Արինք գցել—արիւնհեղութիւն անել։ Արինը քաղցր ա—դուրեկան, համակրելի անձնաւորութիւն է։ Արին են չաղ տալի իրար վրա, Իրար արին են խմում—կատաղի թշնամիները են։

Արխալուղ—հագուստի մի տեսակը։

Արխէյին—հանգիստ։

Արխէյնանալ—միամտուել. հանգստանալ (օր. սիրտս արխէյնացաւ)։

Արծըլի—արծելի։

Արմաղան—նուրբ. հազուագիւտ։

Արմանալ—զարմանալ։ Արմացք բան ա—զարմանալի բան է։

Արնոտել, Արնոտ անել—արեան մէջ շաղախել։

Արչայ ընկնել—յայտնուել։

Արչուտաւ—որոշակի։

Արոճ—որոճ։ Արոճ անել—որոճալ։

Արտասունք—արտասուք։ Արտասունք չափել, Աղէն արտասունք թափել—դառնապէս լալ։ Արտասունքը աղբրի պէս աչքերիցը թափում ա—սաստիկ լաց է լինում։

Արքադ—դարնան ժամանակ որթերից կտրատած աւելորդ ճիւղերը։

Արև—արեգակ. փոխ. կեանք։ Արև-արքայութիւն—պայծառ արեգակ։ Արևը մէր մընալ—արևը մայր մտնել. փոխ. մեռնել։ Թէ իմ ասածը կ'ըլնի, ես գիտեմ արևը ո՞րդէ մէր կը մընի—եթէ իմ ասածը լինի, ես գիտեմ թէ այն բանը ինչ հետևանք կ'ունենայ։ Արևի ձէնն ածել—կեանք վայելել. ապրել։ Արևը խաւարից—մեռաւ։ Արևի սադաղին—կեանքի համար (օր. քու արևի սադաղին՝ մի կտոր հաց տու)։ Արևին ասում ա՝ դու մէր մախ, ես դուս եմ գալի—փոխ. աննման գեղեցիկ է։ Արևկող անել—կողքը արևին արած՝ տաքանալ։ Արևս վըկայ—կեանքս վկայ։

Աւ—որս։ Աւ անել—որս անել։

Աւատաւ—հաւատաւ։

Աւատաս—կարծես թէ։

Աւալ—ամենից առաջ. հին ժամանակ։

Աւալախր—միմիայն. հէնց։

Աւալուայ—առաջուայ։

Աւարայ—անգործ։

Աւարիգ—էգ գոմէշ, որ առաջին անգամն է ծնում։

Աւելուկ—բանջարեղէն։

Աւել—աւել. առաւել։

Աւլել, Աւել անել—աւլով սրբել։

Աւտիպ — ագահ։
Աւտուլթիւն — ագահութիւն։
Աւչի — որսորդ։
Աւչուլթիւն — որսորդութիւն։
Աւղուշ — որսորդութիւն (թռչունների)։
Ափաչկարայ — ակնոյանի։
Ափալ-թափալ — շտապով։
Ափեղցփեղ — ափեղցփեղց. վայր ի վերոյ։
Ափլփորել — մութը տեղում ձեռքերով չօշափել՝ մի բան գտնելու։
Ափկալ անել — մէկին չրջապատելով բռնել։
Աքան-ցաքան — խառնափնթոր. անկարգ (օր. *Ինչ աքան-ցաքան տուն ա*)։
Աքաշ — փոքրիկ կարաս բռնուածքի համար։
Աքլօր — աքաղաղ։
Աքլօրականչին — հաւախօսին։
Աքլօրակռիւ — աքաղաղների մրցումն. փոխ. գործ է ածւում և մարդկանց վերաբերութեամբ, երբ կռիւը լուրջ չէ (օր. *Ինչ էք աքլօրակռիւ տալի*)։
Աֆաթն առնել — նեղը դցել. զզուեցնել որ և է խնդիրքով։
Ա՛ֆֆարիմ — կեցցես։

Բ

Բաբի — ծերունի. պապ։
Բաղան — թիկունք. մէջք։
Բաղիա — պղնձէ խոր աման։
Բազար — չուկա։
Բազարաւոր — չուկայի մարդիկ։
Բազի — մի քանի. մի տեսակ (օր. *բազի մարդ ասում ա՝ ըսենց չի, ընենց ա*)։ *Բազի վախտ* — երբեմն։
Բազուկ — բազուկ (արմատ)։
Բաթէն — յետոյ. ապա թէ։
Բաթլախ — սաստիկ ցեխ։
Բաթմիշ ընել — անհետանալ. սուզուել (օր. *ցեխի մէջին բաթմիշ էլաւ, մնաց*). փչանալ (օր. *ծովի մէջին չոր մարդ բաթմիշ էլաւ*)։
Բաժինք — օժիտ։
Բաժկի առնել բերանը — պինդ կամ օղի խմել (օր. *ըսօր բերանս բաժկի չեմ առէ*)։
Բաժանել — բաժանել։ *Բաժանիլ տալ* — բաժանել տալ։
Բալի, Բալքի, Բալքիմ — գուցէ.

թերևս. կարելի է։

Բալայ—ձագ. ճուտ. ցաւ. պատիժ (օր. Լինչ ես գլխիս բալայ դառէ)։

Բալանիք—բանալի։

Բախլել—նախանձել. մէկին բարիք չը կամենալ։

Բախլուխիւն—նախանձ. բարիք չը կամենալը։

Բախտ—բախտ. ճակատագիր։ Բախտը բանել, Բախտը կտրել, Բախտը բերել—բախտ ունենալ։ Բախտի դուռը բացուել, Բախտը բացուել—բախտաւորուել։ Բախտին քացի տալ—իւր բախտից փախչել։ Բախտին քար գցել—մէկի բախտաւորութեան խոչընդոտ հանդիսանալ։ Բախտը կապուել—բախտը փակուել (օր. Էս աղջկայ բախտը կապուել ա, մնացել ա տանը)։

Բաղ—այգի։

Բաղմանչի—այգեպան։

Բաղչայ—պարտէզ։

Բաղչաչի—պարտիզպան։

Բամբաչել—գլխին բաց ձեռքով սաստիկ հարուածել (օր. Չուխա ձեռով գլխին ընէնց բամբաչեց, որ չչմեց՝ վեր ընկաւ)։

Բամիա—բամիա (բոյս)։

Բայաթի—երգի տեսուր եղանակ։ Բայաթին գցել—փոխ. սաստիկ լալ սկսել։

Բայդուշ—բուռ. փոխ. գուժատու. չարագուշակ մարդ։

Բան—իր. գործ։ Բան բռնել—մի բանի, մի գործի կպչել։ Բանս բուրդ ա—գործս անյաջող է։ Բանս ձախ ա էթում—գործս անյաջող է գնում։ Բանս աջ ա էթում—գործս յաջող է գնում։ Բանն Աստծ—Աստուծոյ օգնութեամբ (օր. Բանն Աստծ, բալքի դրան մի ճար եմ անում)։

Բանել, Բան անել—գործել. մշակել. աշխատել։

Բանացնել—բանեցնել։

Բանդ անել—կպցնել մի բանի. չը թողնել գնալ. փոխ. խաբել։ Բանդ ընկել—կպչիլ մի բանի. մնալ մի տեղ երկար ժամանակ։

Բանուոր—գործաւոր. մշակ։

Բանձր—բարձր։

Բանձրանալ—բարձրանալ. մեծանալ. բարձր պատուի հասնել։

Բանձրութիւն—բարձրութիւն։

Բանջըքաղի—բանջարեղէն քաղելու դանակ։

Բանֆոգի անել—սպանել։ Բանֆոգի ընկել—սպանուել։

Բաշ—գլուխ. գլխաւոր. պատի գլուխ. ձիու պարանոցի երկայն վարսը։

Բաշտան—հէնց որ (օր. գալու բաշտան, տուեց վէ գնաց)։
Բաշորթիկ—կանանց գլխի գարդ։
Բաշխել—պարգևել. ներել։
Բաջի—քոյրիկ (գործ է ածվում ոչ-ազգականների վերաբերութեամբ)։
Բառանչել—բառաչել (օր. կովը բառանչում ա)։
Բաս, բաս—հապա. որ. թէ։
Բաս մնինել—մրցել։
Բասմայ—ընտանի կենդանիների աղբը գիւղից դուրս առանձին տեղ են գցում չորանալու համար. այդպիսի տեղը բասմայ է կոչվում։
Բասմինդ—թաւիշից կարած չոր, որ կանայք, գլուխ կապելիս, դնում են ճակինդի վերայից։
Բար—պտուղ. բերք (օր. Աստու բար ու նուբարը նրա տանը կայ)։
Բարատու—պաղատու (օր. բարատու ծառ)։
Բարաստ—հակառակ. յամառ։
Բարաքեալլայ—կեցցէս։
Բարութ—վառօդ։
Բարուր—խանձարուր։
Բարբել—նորածին մանկան խանձարուրի մէջ փաթաթել։
Բարդի—բարդի ծառ. փոխ. բարձրահասակ։
Բարեկամ—ազգական. բարեկամ։
Բարեկամութիւն—ազգականութիւն. բարեկամութիւն։
Բարեբար—հաւասար։
Բարխանայ—միատեղ ժողոված տան կահ կարասիք (օր. իրա քօչ ու բարխանէն հաւաքում ա, ընկնում ճամփայ)։
Բարաքեաթ—օրհնութիւն. լիութիւն. այժ. զօրութիւն (օր. սուփրիդ բարաքեաղ. գողանովի վողը բարաքեաղ չ'ունի)։
Բարձել—բառնալ։
Բարչել—հաշտուել. սակարկութիւնը վերջացնել։
Բարիչ—հաշտ։
Բացմէնակ—դաշտային ծաղիկ։
Բացուել—բացուել. յայտնի լինել (օր. բանը բացուեց). սիրտ առնել, քաջալերուել (օր. ադաք ամանչում էր, հենայ քիչ քիչ բացուեց, սիրտ առաւ). հրացանը պայթել (օր. թուանքը բացուեց). ուրախանալ (օր. քէֆս բացուեց)։
Բաց անել—բանալ. յայտնի անել (օր. տես՝ բօխչէդ բաց կ'անեմ, թաքուն բաներդ արշայ կը գցեմ)։
Բաց թողալ—արձակել։
Բեզհառ—գիւղացու պարտաւորութիւն տէրութեան ձրի ծառայելու։
Բեղարել—յողնել։

Բեթար—աւելի վատ։
Բելլու—յայտնի. որոշ։ Բելլու անել—յայտնի լինել. սրոշուել։
Բեխաբար—անտեղեակ մի բանի։
Բեղ—ընչացք։ Բեղի տակովն անցկացնել—իրան չը լսելու տալ։ Բեղի տակովն անցկենալ—մէկին կիսասիրտ յարգանք տալ։
Բեռը—բեռն։ Բեռը բռնել—բեռը վերցնել. փոխ. յագենալ (օր. ես իմ բեռը բռնել եմ, էլ տեղ չը կայ ուտելու)։
Բերան—բերան։ Նրա բերնին չիր չի թըչուի—նա գաղտնապահ չէ։ Բերանս նրա բերնի հննայ էլ չի թըըչուի—նրա հետ այլ ևս չը պիտի խօսեմ։ Իրար բերնի թքել ևն—իրար հետ համերաշխ ևն, բնաւորութեամբ նմանուում ևն միմեանց։ Բերնի տաք ու հովը խմանալ, Բերնի ղօլը խմանալ—մէկի կարծիքը նախապէս իմանալ մի բանի մասին։ Բերնի ջուրն էթամալ, Բերնի թուքն էթամալ—սաստիկ հաւանել. հիանալ. ցանկանալ. ուզել։ Բերանը բաց մնալ—զարմանալ. հիանալ։ Բերնին գալ—չը թողնել խօսքը աւարտել. հակաճառել (օր. մի բան որ ասում եմ, չի թողում պըըծնեմ, էն «հաթը բերնիս գալիս ա»։ Բերնիդ զարմուլ դի—չափդ ճանաչիր։
Բերել—բերել։ Կովը ֆորթ ա բերէ—կովը հորթ է ծնել։ (Բէ—բեր)։
Բզել—խթել. հրել։
Բզզալ—միջատների ձայն հանելը (օր. ճանճը բզզում ա). գործ է ածվում նաև բզզանի վերաբերութեամբ (օր. հօլը բզզում ա)։
Բէբախա—անբախտ։
Բէդուդուր—չարագուշակ։
Բէդօլվաթ, Բէդօլվաթի չամադան—չոայլ. անառակ. օտարների ճրագ։
Բէզրգեան—վաճառական (չըրջիկ)։
Բէզրգեանութիւն—վաճառականութիւն։
Բէհայհայ—անամօթ։
Բէհուդայ—անպիտան։
Բէդաֆել—յանկարծակի։
Բէմուրադ—մուրազը փորձին (օր. բէմմուրադ մեռնես.—ապրէ՛ք)։
Բէյթի—անպիտան. անպէտք։
Բէյին—ուղեղ. խելք. ուշք։ Բէյինն ընկնել—մտքումը տպաւորուել. մի բան մտքից չը հեռանալ։ Բէյինը տանել, Բէյնահան անել—դլխացաւանք պատճառել. ղղուեց-

նել։ Բէյինը մննել—հասկանալ (օր. դլուխս տրաքիչ, էնքամ խօսացի, նոր որ բէյինը մտաւ)։

Բէնգատա—կտրիչ ատամներից դուրկ։

Բէշնորը—ազգ. անշնորհ։

Բէջարել—մշակել. հոգ տանել։

Բէսամթ—անյարմար։

Բէվախտ—անժամանակ։

Բէր—այն տեղը, ուր ոչխարները քշում են կթելու համար։

Բէքարայ—անօգտակար. տնպէտք։

Բթել—չտապով ուտել։

Բիաբուռ—անամօթ։

Բիաբուռ անել—անպատուել. խայտառակել։

Բիան—դաշտային խոտ։

Բիրադի, Բիրադնով—բոլորը. ամենքը։

Բիրդան, Բիրդան բիր—յանկարծ։

Բլբուլ—սոխակ։

Բլբլալ, Բլբլացնել—անիմաստ կերպով խօսել։

Բլղուր—ճմլած, մշած խաղողի մնացորդ, որից օղի են պատրաստում։

Բխով—կապանք։ Ոտները բխով դնել—ոտները շղթայել։

Բխովել—կապանք դնել. շղթայակապ անել (օր. ոտները բխովեցին, տարան բերդը)։

Բկալաչակ—եռանկիւնաձև շոր, որ կանայք, դլուխ կապելիս, դնում են ճակատի տակից։

Բկլկել—չնչափողից բռնելով՝ խեղդել։

Բհամ գալ—յառաջանալ. բռնել։

Բհիը—ցից։

Բղաւել—գոռալ. աղաղակել։

Բղղալ—մայել (ոչխարի). կոկորդային ձայն հանել։

Բղղոց—ոչխարի մայելը. կոկորդային ձայն։

Բղուղ—կաւից չինած երկայնաձև աման՝ բռնուածքի համար։

Բմբուլ—վհատուր։ Բմբլահան անել—վհատուրները պոկել։

Բնակալ—հաւարնում մի ձու միշտ բնակալ են թողնում, որ հաւը չարունակ ձու ածէ։

Բնակալել—տուն ու տեղ դառնալ. երկար ժամանակ մնալ. հաստատուել։

Բնատէն—դուլթանի երկայն շղթայ։

Բնդել—անկանոն, անհաւասար կերպով կարել։

Բնդոց—անկանոն կար։

Բողբաչ—մի տեսակ ջրալի կեղտակուր (ոչխարի մսից)։

Բոլոր—կաւից չինած բոլորաձև աման՝ դանազան թթուներ պահելու համար։

Բոլորիկ—դորա փոքրիկ տեսակը։

Բոխ—աղաջրի մէջ պահած

բանջար։

Բոյ—հասակ (օր. էրկուսն էլ մի բոյի են)։ Բոյ անել, Բոյ բշնել—մեծանալ. հասակին առնել։ Բոյ ու բուսաթ—հասակ և տեսք։

Բոյլաղ—սաստիկ քամի (հիւսիսայինն)։

Բոյ—բոց. ալաւ. տաքութիւն։

Բուբու—թռչունի տեսակ. յօպոպ։

Բուդուրմիշ ընել—սայթաքել (ոտի ծալուելովը)։

Բուխայ—նախատահմանեալ սիրահար։

Բուխարի—հին տեսակի վառարան. մօրթու ամենալաւ տեսակը, որ Բուխարայից է ստացւում և որից գդակ են կարում։

Բուկ—չնչափող։

Բուկօ—Բազրատ (յատ. ան.)։

Բուղ—գոլորշի։

Բուղաղ—որկոր։

Բուղաղիկ—որկրամոլ։

Բուղաղկութիւն—որկրամոլութիւն։

Բուղայ—ցուլ։

Բուղդէյի—սեխի տեսակ։

Բուն—բոյն (աթաթրի դիզի բուն. թռունդրի բուն)։ Թռունդրի բունը կապել—թռնդրի բունը պատրաստել։ Խելքի բուն—խելօք. խմաստուն։ Բուն դնել—բոյն դնել. երկար մնալ մի տեղ. հաստատուել։

Բունունիկ—կովի աղբից պատրաստած կոնաձև աման։

Բուսուն քաշել, Բուսուն պահել, Բուսուն մննել—ծածուկ մէկի յետևից մարդ. դարան մանել. լրտեսել։

Բուրդ—բուրդ։ Բրդդի տալ—անդադար կռուել։ Բրդըհան ընել, Բուրդը տալ—բուրդը թափել. փոխ. սնանկանալ։ Բուրդը բարեբար անել—փոխ. սաստիկ ծեծել։ Բուրդ կը դնի, բամբակ կը դգի—սաստիկ կը բարկանայ (օր. հէյս որ լմանայ, ինձ բուրդ կը դնի, բամբակ կը դգի)։

Բուրքու—տօթ. սաստիկ չոք։

Բուրջ—աշտարակ։

Բուք, Բուք ու բօրան—ձիւնախառն քամի։

Բուֆել—հրել։

Բուի—վայրենի. կոպիտ. անկիրթ։

Բունել—կալնուլ. սկսել (օր. սրա գժերը էլի բունեցին. տաքութիւնս էլի բունեց. գլխացաւս էլի բունեց)։ Մի բան բունել (օր. չունը ոտս բունեց)։ Էս ծառը բար չի բռնում—այս ծառը պտուղ չի տալիս։ Պաղրիսը բռնել ա—պատուաստը յաջողել է։

Անէծքս նրան բռնեց — անէծքս իւր ազդեցութիւնը ունեցաւ նրա վերաբերութեամբ:

Բռունցք — բուռն. իւմրուղ:

Բրախ տալ — արձակել. ազատել. ձեռքից բաց թողնել:

Բրիչակ — աւերակ: Բրիչակ անել — աւերակ դարձնել: Բրիչակ ընկել — աւերուել (օր. տունդ բրիչակ ընկի, բալանիքը ընկնի կատուը — անէծք):

Բոզ — գոլշ. մոխրագոյն. անասուն:

Բոլ — շատ. բաւական:

Բոլի — աղաջրի մէջ պահած բանջար:

Բոլուկ — բաւականին:

Բողկը — բօղկ (կանաչեղէն):

Բողչայ — կապոց: Բողչէդ բաց կ'անեմ — զաղանիքներդ քեզանից կը հանեմ:

Բօմբի — հացի մի տեսակը:

Բօնձ — կոտրած ամանի մի մասը: Բօնձ անել — փոխ. սպանել:

Բօշա — բօշա. գնչու. փոխ. անամօթ (օր. Ինչ բօշա մարդ ա. բօշի երես ունի):

Բօշ — դատարկ. թոյլ:

Բօստան — սեխաստան, որտեղ ձմերուկ, սեխ և վարունկ է ընտում: Բօստան ա — հօ չէ ընտում. առատ է:

Բօստանչի — բօստան պահող:

Բօրիել — կրակը բորբոքել. վերզեւել (օր. Նրա տակը բորփում ա):

Բօրանի — կերակուրի մի տեսակը, որ պատրաստում են մսից, բադրջանից, կանաչ լօբուց, բամիայից և այլ բանջարեղէնից միասին:

Բօք — վէգի դուրս պրծած մասը:

Գ

Գաղ — երկայնութեան չափ, որ հաւասար է մօտաւորապէս $1^1/_2$ արշինին:

Գազազել — յուսահատիլ. կատաղել. բարկանալ:

Գազազած — յուսահատուած:

Գաթայ — իւղով և շաքարով պատրաստած հաց:

Գալ (էկայ, էկար և այլն) — գալ. թղթախաղում կամ վէգի խաղում յաջողութիւն ունենալ (օր. ըսօր վէգս չի գա-

լի). խմորը հասնել, թխելու պատրաստ լինել (օր. մի գնա տես խմորն էկել ա, թէ չէ)։

Գալօ—Գալուստ (յատ. ան.)։

Գանգատ—գանգատ. բողոք. արտունջ։ Գանգատ էթալ—գնալ գանգատի։ Գանգատ տալ—գանգատ տալ։

Գանգատուել—գանգատել։

Գանգատաւոր—գժգոհ. գանգատաւոր։

Գառը (յոգ. գառնիկը)—գառն։

Գառնարած - գառներ արածեցնող։

Գառան-գմակ մի տեսակ բոյս, որ յայտնի է ժողովրդական բժշկութեան մէջ՝ որպէս վէրք մաքրող յատկութիւն ունեցող։

Գառնանկաջ—գալնան բանջար, որ նման է խրջ՝ձեով գառան ականջին։

Գարունք—գարուն։

Գաւ—կաւէ շիշ։

Գափ—փայտեայ կարթ առասանի վերայ՝ բեռը բարձելու համար։

Գափօ—Գաբրիէլ (յատ. ան.)։

Գդալ—դըգալ։ Կոտրած գդալ—ամեն բանի մէջ խառնուող (անտեղի կերպով)։

Գդալաման—դըգալները պահելու կողով։

Գդակ—գլխարկ։ Ալու գդակը վալու գլուխն ա դնում, Վալունը՝ Ալու—փոխ. մէկից պարտք վերցնելով՝ վճարում է միւսին, երկրորդից՝ երրորդին և այսպէս հօլայ է գնում։ Գդակ չ'ունես—փոխ. ամօթ չես. քաջութիւն չ'ունիս (օր. բա դու գդակ չ'ունես, որ թողաս իրա արածը մարսի)։

Գեադայ—ծառայ. ամարդի (օր. գեադայ մարդ)։ Գեադա գիւղայ—ծառաներ. երեխաներ։

Գեադայութիւն—ծառայութիւն. ամարդութիւն։

Գեալբարի—կրակախառնիչ։

Գեալջաղը—առաջնակարգ աղբիւր։

Գեահկիր—դանդաղկոտ (ձի)։

Գեամ—սանձ։ Գեամ դնել բերանը—սանձ դնել. փոխ. սանձահարել. զսպել (օր. մի կայ նրա բերանը ընենց գեամ դնեմ, որ քէֆը գայ)։ Գեամը մնի ձեռը տալ—փոխ. իրաւունքները մէկին յանձնել։

Գեամի—նաւ։

Գեամչի—նաւավար։

Գեառգետա—ծիրանի տեսակ։

Գեարան—Գայանէ՝ (յատ. ան. կան.)։

Գեղ (յոգ. գեղերէնք)—գիւղ։

Գեղըցի—գիւղացի։

Գեղըցուարի—գեղջկօրէն։

Գնալ, Գնալիք — հոդ. երկրագունա. ցամաք (օր. Ես ստօծ, Ե՛րկինք, գե՛տինք, ծո՛վ, ցա՛մաք — երդում)։ Գետինը մննես — (անէծք)։ Գեհենովը տալ — վայր դցել (օր. Նրան ընե՛նց գեհենովը տուեց, որ (րխկոնը բերնովը դուս էկաւ)։

Գերանդի — խոտ կամ ցորեն հնձելու գործիք։

Գերեզման — դերեզման։ Գերեզմանից վրէն որ մի թէզ խոտ էլ կանանչի, քու արածը մոլոր չեմ դցի — ոչ մի դէպքում արածդ չեմ մոռանայ։

Գերեզմաններ, Գերեզմանատուն — գերեզմանատուն։

Գերմակ — մանր ադած։

Գերմասոի — ծառի տեսակ։

Գեօզալ — գեղեցիկ. թանկագին։

Գեօզակ — ցորենի պարկի երեսի շոր, որ ցորենը թափուելուց պահպանում է։

Գեօզլուկ ակնոց։

Գեօզկաւուր — ակնոցաւոր։

Գեօլ — լճակ. Ջրով լիքը փոս։

Գեօռ — գերեզման (մահմեդականների)։ Գեօռըչ գեօռ ըլնես — գերեզմանումդ հանդիստ չը լինիս (անէծք)։

Գեօռխանայ — գերեզմանատուն (մահմեդականների)։

Գեօվղայ — հակայական կազմուածք։

Գեօրայ — համեմատ (օր. եօրդանդ ու գեօրայ ննեվրդ մեկնա (առած)։

Գզգուած — պատառոտուած։ փոխ. դատամնալ. ծերունի։

Գլխը — գլխական տանուտէրի (старшина) տորին պաշտօնեայ։

Գլլ — գայլ։ Գէլկոխ չուն — գայլ խեղդող չուն։

Գէյմ — տեսք. կերպարանք։

Գէշ — ագեղ։

Գէլօ — Գէորգ (յատ. ան.)։

Գժանոց — հիմնարկութիւն գժերի համար. գժանոց։

Գժուացնել — խելագարեցնել. փոխ. տատիկ բարկացնել։

Գժուել — խելագարուել։

Գժութիւն — խելագարութիւն։

Գիժ — խելագար։ Ջորեքով գիժ — ցնորամիտ. խելագար։ Գժերը բռնել — գժութիւնը սկսել։

Գինով — արբեցած (օր. հօ գինովը, հօ մեռելը՝ մին ա)։

Գինովանալ — արբենալ։

Գինուկ — խաղողի տեսակ։

Գիտենալ — իմանալ։ Ե՛ս գիտամ՝ նա — նրա հետ ես հաշիւս կը վերջացնեմ։

Գիր — գրուածք. նամակ. տատ. հմայութիւն։ Գիր անել — հմայութիւն անել. կախարդել։ Գիր գրել — նամակ գրել. գրել։ Գրի ոնչ սեր գիտամ,

ինչ սխալտակը—անդրագետ եմ։

Գիւղիւմ—մեծաղեայ սափոր։

Գիւլար—վարդաջուր։

Գիւլլի բաղ—առասպելական պարտէզ, ուր անմահականն ծառ է բանում։

Գիւլաբաթին—ոսկէ թել։

Գիւլաբաթնէ—ոսկէ թելով զործած։

Գիւլլա—գնդակ։ Գիւլլա-բրուտ—գնդակ ու վառօդ։

Գիւլրա—գուլրա։

Գիւլխասրայլի—պարտիզի ծաղիկ։

Գիւմ ընել—խորասուզուել չըի տակը. անհետանալ։

Գիւռ—խիտ. լիքը (օր. նրա փողը գիւռ ա)։

Գլզորել, Գլորել—աեռ Թօլ անել։

Գլխալուի - անգամակի փորը տեսակը, որի մէջ գլուխ են լուանում։

Գլխավիրկը - գլխի վերևը։

Գլխել—լիքը լցնել (օր. ամանը գլխել ա)։

Գլուխ—գլուխ. մեծ. նշանաւոր (օր. գլուխ հէքիմ. գլուխ ուսուայ)։ Գլխաուակը բարձ գնել—փոխ. սուտ յոյսերով խաբել։ Գլխահան անել—մոլորեցնել։ Գլխի ընկնել - հասկանալ։ Գլխիս վրէն ես էկէ, Գլխիս վրէն տեղ ունես—փաղաքշական խօսքեր, որ ասում են պատուաւոր հիւրերին։ Գլխիս կրակ ա վառուում—սաստիկ վշտացած եմ։ Գլխովը պախա գալ—խիստ հոգ տանել. սասակապէս ծառայել (փաղաքշական խօսք)։ Գլխին տալ—գլխին հարուածել. փոխ. վայ տալ. ոգալ։ Գլխին ծեծել—սուգ անել։ Գլխիցը դուս տալ—անմիտ խօսել։ Գլխի վրէն մոլորել—չփոթուել. չ'իմանալ ինչ անել։ Գլխին, ոտին տալ—սուգ անել. վայ տալ։ Գլուխ տալ—ողջունել. երկրպագել։ Գլուխ գալ—յաջողել (օր. էս բանը ըսկի գլուխ գալու բան ա)։ Մէնի գլուխը տանել - մէկին զզուեցնել։ Գլուխը վէ գնել—նըստել. նիրհել. փոխ. մեռնել (օր. Աստած ին անի, Աստած էն հաւը չը խօսացնի՝ հէրնեերը որ գլուխը վէ գրեց, աննեերը կը քանդուի)։ Գլուխը մնի ուղուրին գնել—պատրաստ լինել մէկի համար անձնազոհ լինելու։ Գլուխը քարովը տալ—փոխ. սխալուել։ Գլուխը եղել, Գլուխը եղ քսել, Գլուխը թլսորել—խրթել սուտ յոյսերով։ Գլուխը կորցնել—մոլորիլ (օր. ուրախութենից գլուխս կոր-

ցրել եմ)։ Գլուխը ուտել—փոխ. մէկին զարտամահ անել (օր. որդկերանց գլուխը կ'ուտի, կը մնայ մէն մէնակ բուբուի նման)։ Մէնի գլուխը հանել, Մէնի գլուխը բերել—մէկի գլխին փորձանք բերել (օր. տես ինչ կը բերի քու գլուխը. տե՛հաւ ինչ հանեց քու գլուխը)։ Գլուխ բերել—ի կատար ածել։ Ընդալ գլուխը զալմազալի մէջ դնել—անզորրութիւնը վրդովել։ Մեր հեռնայ գլուխ դնել—մէկին նշանակութիւն տալ՝ նրա հետ վիճաբանութեան մէջ մանելով։ Գլուխը տալ, Գլուխը թռցնել—գլխատել (օր. գլուխդ սոխի պէս կը թռցնեմ)։ Գլուխը թաս կոխել—սոխել։ Գլուխը տակը տալ—յանձն առնել մի բանի ձեռնարկելու։ Գլուխ գլխի դնէք—մեռնէք (անէծք)։

Գմուել—Ջրի տակը մանել, չ'երևալ. յանկարծ անհետանալ։

Գնդել—խմորը գունդ գունդ անել։

Գչեր—գիշեր։ Գչեր ցերեկ—գիշեր ցորեկ։

Գոգ—գիրկ. ծոց։ Գոգի քարը վեր ածել—համաձայնել. համոզուել։

Գոզնոց—առջևը կապելու շոր։

Գոմ—գոմ. տաւար պահելու տեղ։

Գոռալ—աղաղակել։

Գոռգոռալ—սաստիկ աղաղակել։

Գոռոց—աղաղակ։

Գոռգոռոց—սաստիկ աղաղակ։

Գովալ—գովել (օր. նրան էնքա՜ն ա գովում, երկինքը հասցնում, որ էլ ասիլ չի ուղի)։

Գովական—գովելի։

Գովք—գովասանք։

Գորսել, Գորսոց տալ—ծեծել։

Գորտալիզ—գորտանման լող։

Գորտնուկ—մարմնի վերայ դուրս եկած բշտիկները։

Գուչ անել—գլխակոր լինել մի բանի վերայ. ի գուճս ածկանիլ։

Գուրգուրել—զգուել։

Գռնակ—կլորաձև փայտ, որով խմորի գնդերը բաց են անում թխելու ժամանակ։

Գռնակել—խմորի գնդերը բաց անել։

Գտնել—մի բան գտնել։ (Գտէ—գտել. օր. ինչ ես գտէ)։

Գրող—գրող. հոգէառ հրեշտակ։ Գրողը տանի քեզ, Գրողի փայ ըլնես—հոգէառ հրեշտակը քեզ տանի (անէծք)։ Գրողի փայը հատել ա—սաստիկ նիհարել, հիւանդացել

է (օր. խեղճը էն օրն ա ընկէ, որ գրողի վայն էլ ա հասէ վրիցը)։

Դրմփալ—վայր ընկնել բարձրութիւնից։

Դրմփոց—բարձրութիւնից վայր ընկնելիս հանած ձայն։

Դրքատուն—դրատուն։

Դօդոր—Դրիդոր (յատ. ան.)։

Դօլ—գաղջ. բարեխառն (օր. Ջուրը դօլ ա). Ջերմութիւն (օր. համամի դօլը մարդ ա հեղդում)։

Դօմփօռ (չուն)—գամփռ շուն։

Դօջի—ձկան տեսակ։

Գ

Դա (դրա կամ ըարա—դրա։ Ըառնք—դրանք։ Ըառնց—դրանց)—դա։

Դաբաղ—անասուններին մի տեսակ հիւանդութիւն (օր. մեր կովը դաբաղ ա ընկէ)։

Դագանակ—մահակ։

Դագանակել—մահակով հարուածել։

Դադ-բէդադ—բացականչութիւն նեղութեան, վշտի ժամանակ (օր. ամէն, դադ-բէդադ նրա ձեռիցը)։

Դադար—հանգիստ։ Դադարգիւն անել—հալածել. հեռացնել հայրենիքից. ընից քշել։

Դադեահ—մեծ սեղան, որի վերայ դարձակները կար ու ձև են անում։

Դալ—նոր ծնած կովի կաթը (եփած)։

Դալար—կանաչ. մատղաշ։

Դա՜հ, դա՜հ—այս բացականչութիւններով են ձիերին վարում։

Դահրայ—մեծ դանակ՝ ծառերի աւելորդ ճիւղերը կտրատելու համար։

Դաղել—այրել. փոխ. սիրտը խոցոտել (օր. դու չե՜ս իմանում, նա իմ սիրտը դաղել ա, դա՜ղէ)։ Դաղդղորիկ ածել—սաստիկ այրել։

Դաղթմիչ անել—քար ու քանդ անել. աւերել։

Դաղձ—բանջարեղէն։

Դամաղ—քիմք։ Դամաղը չաղ—լաւ արամադրուած (օր. ըսօր դամադդ չաղ ա)։

Դամար—երակ։

Դամբիլ — դամբուլ (պատուղ). փոխ. անշնորհ (օր. Նա տեղն ու տեղը դամբիլ ա, դամբիլ, ձեռքդը զոդ չի գալի):

Դամքաշ — փողահարի ձայն պահող: Դամ քաշել — ձայն պահել (օր. դամքաշը դամն ա քաշում):

Դան — անդամ. ցորենի հատիկ. կերակրի եփելու աստիճաններ: Դանը գալ — կերակրի եփը գալ: Փլաւի դանը տեղն ա — փլաւի եփը լաւ է:

Դանակ — դանակ: Դանակը ոսկոռին հասցնել — համբերութիւնից հանել. յուսահատեցնել:

Դանակաւոր — դանակ ունեցող (օր. սև եղը որ վիզ ընկնի, դանակաւորը կը չատանայ. — առած):

Դանդ — ծանրութեան չափ, որ հաւասար է 1/4 մսխալին: Դանդ ու դուալ — նեղութիւն. ծանրութիւն: Դանդ ու սար անել — ծանրութիւն պատճառել. զղուեցնել խօսքով (օր. Էնքան խօսաց, որ գլխներս դանդ ու սար արեց):

Դանդալոշ — յիմար. տխմար:

Դանդուռ — բանջարեղէն:

Դանդռի ծաղիկ — պարտիզի ծաղիկ:

Դառը — դառը. կծու:

Դառնութիւն — դառնութիւն. կսկիծ: Դառն ազգատ — աստիճ ազգատ: Դառը բառ — աստիճ տխուր: Դառը կէս գշեր — կէս գիշեր:

Դասատայ — փունջ. խումբ. սրի կոթ: Դասատայ դասատայ — փունջ փունջ. խումբ խումբ:

Դասատախտակ — սիմուց:

Դասատամալ — աման լուանալու շոր:

Դասատատան — դաս. վճիռ: Դասատատան անել, Դասատատան կտրել — դատել. վճռել:

Դատել — չահել. վաստակել. դատել. (օր. Թող Աստծ դատի):

Դատում — չահ. վաստակ:

Դատումով — չահաւէտ:

Դար — բարձր տեղ: Դարի դուս — դատիվեր: Դարի վեր դատիվայր: Դար ու փոս — բարձր ու ցածր տեղ:

Դարգեայ դարպաս. փոխ. ողորմութիւն (օր. Աստու դարգ ձ'ային մեռնեմ):

Դարդիմանդ — առատաձեռն. վեհանձն:

Դարդիմանդութիւն — առատաձեռնութիւն. վեհանձնութիւն:

Դարման — յարդ. բժշկութիւն (օր. հարին դարման ա պէտքը): Դարմանի տակի

Ջուր—փոխ. ծածկամիտ. խորամանկ։

Դարվազայ—տես Դարվեայ։

Դարվիշ—մահմեդական քարոզիչ։

Դարա—ցաւ. վիշտ. հոգս։ Դարատաւարամ անել—վշտացնել. նեղացնել։ Դարդաւարամ ըլնել—հոգսերից ճնշուել։

Դարատակ—դատարկ. փոխ. անմիտ։ Դարատակ դարատակ խօսել, Դարատակ դարատակ դուս տալ—անմիտ խօսել։ Դարատակ նստիլ, Դարատակ մահրամ նստել—բոլորովին զրկուել. ձեռնթափ լինել (օր. դարատակ նստիմ քեզանից, սրդի—անէծք)։ Դատի դարատակ—միանգամայն դատարկ։

Դարատկել—դատարկել. փոխ. հրացանը արձակել (օր. թուանքը դարատկից)։

Դարատոտ—ցաւերով, հոգսերով լի։

Դարատոտել—հոգսերից ճնշուել։

Դաւի—վէճ. դատ։ Դաւի բաց անել մնի վրէն—մէկի դէմ դատ սկսել։

Դափ—թմբուկ։ Դափ ածել—թմբուկ հարկանել։

Դափաչի—թմբկահար։

Դափթար—մատեան։ Դափթարը կորցնել—փոխ. մոլորել. գլուխը կորցնել։

Դեղ—դեղ. ճար։ Դեղ անել, Դեղ ու դիր անել, Դեղ դարման անել—դեղ տալ. բժշկել։

Դեղլիկ—յիմար։

Դեղլկութիւն—յիմարութիւն։

Դերձան—բամբակից մանած բարակ թել. փոխ. նիհար (օր. էնքա՜մ լրալել ա, որ թել ու դերձան ա դառէ, սլինչը բռնես՝ փոշին կը տայ)։

Դզել—ուղղել։

Դէզ—ցորենի կամ խոտի չհոշ (աթարի դէզ)։ Դէզ դրնել—չհոշել։

Դէլը տալ—դատապարտել։

Դէմ առնել—կպչել մի բանի. ցյատուլդ ուտել (օր. էնքա՜մ կերել ա, որ դէմ ա առէ)։

Դէմ ընկնել—կպչել մի բանի՝ պօկ չը գալ. փոխ. ինդրել, աղաչել։

Դէմ տալ—հրել մի բանի։

Դէմ անել—մօտեցնել. տալ։

Դէմ ու դարձ անել—ընդդիմախօսել։

Դէնը—այն կողմը։

Դէն անել—հեռացնել. քշել (օր. ճանճերը դէն արա)։

Դէն ընկնել—այն կողմը ընկնել. փոխ. ծերանալ (օր. նա չա՜ա ա ծերացէ՝ դէն ընկէ)։

Դէն ածել—դուրս թափել (օր.

ջուրը տար դէն ածա)։
Դէն գցել—տանել դուրս գցել։
Դէն թափիլ—ցրուիլ (օր. փոդը դէն ա թափում)։
Դէսը—այս կողմը։
Դէտը—այդ կողմը։
Դըրը—անգամ (օր. մի դըրը տամ բանֆոգի կ'ըլնես). ծեծ։
Դըրբել—ծեծել (օր. էնքա՜մ դըրբեցին, որ բամբակով լէն ջուրը կաթացնում բերանը). փոխ. չտապով հաց ուտել (օր. լա՛ւ ես դըրբում)։
Դըրբոց—ծեծ։
Դժար—դժուար։
Դժարանալ—դժուարանալ։
Դժոխք—դժոխք. փոխ. անտանելի. անպիտան (օր. էն մարդը դժո՛խք ա, դժո՛խք)։ Դժոխքից կրակ գողանամ՝ ո՞րդէ էրեմ—խեղճ մարդից բան գողանամ՝ ի՞նչպէս մարսեմ։
Դիզել—չեղջել։
Դիլբանդ—թաղման։
Դիհ (յոգ. դհարէնք)—կողմ։ Դիհը պահել—մէկին պաշտպան հանդիսանալ։
Դինջ—հանգիստ. անդորր։
Դիսլնել—դիպչել։ Իրար գլխով դիպնել, Իրար դիպնել—իրար խառնուել։
Դիվան—դատաստան։ Դիվան անել, Դիվան կտրել—դատել։
Դիր գալ—դուր գալ։
Դլել—խաբել։
Դհա—աւելի։
Դմբուճիկ—գէր. փափլիկ։
Դմբսուկ—բռունցք։
Դնել—դնել (հրամ. դի՛)։
Դնջանալ—հանգստանալ։
Դնջում, Դնջութիւն—հանգիստ։
Դնքսել—ծեծել։
Դնքսոց—ծեծ։ Դնքսոց տալ—ծեծել։
Դող—դող. մրսելը։ Դողն ընկնել ա ջանը—սաստիկ դողում, մրսում է. փոխ. սարսափում է։ Դողմանի դիպնել—սաստիկ դողալ։ Ջնգռ ընգռ դողալ—սաստիկ դողալ ցըրտից, երկիւղից)։
Դողացնել—դողալ. մրսել։
Դովրան—երջանկութիւն։ Դովրան քաշել, Դովրան քշել—երջանիկ ապրել։
Դոլաք—ջրի փոքրիկ շիշ։
Դուգուլ—խակ ձմերուկ (ամենափոքրը)։
Դուզ—ուղիղ։ Դուզ մարդ—ճըշմարտախօս մարդ։
Դուխսաղ—կալանաւոր։ Դուխսաղ անել—կալանաւորել։
Դուխմայ—սեխի աղնիւ տեսակը, որ գլխաւորապէս Երևանեան նահանգում է բսնում։
Դուխթ—թանաքաման։
Դուման—մրրիկ. մառախուղ։ Թօզ ու դուման—փոշի և մրրիկ։

Դունիա—աշխարհ։
Դունչ—ռունգն։ Դունչ ու պըռունգը ջարդել—երես-մերևսը ջարդել։
Դուշման—թշնամի։
Դուշմանանալ—թշնամանալ։
Դուռը—դուռ։ Դռներով խոսալ—փոխարերական մտքերով խոսել (օր. Ինչ ես դռներով խոսում)։
Դուռում—թիքա. պատառ։ Դուռում անել—միս, պանիր և այլն հացի մէջ փաթաթել՝ ուտել։
Դուս—դուրս։ Դուս ու տուն անել—դուրս և ներս անել։ Դուս թռնել—դուրս վազել։ Դուս գալ—դուրս գալ. ծլել։ Դուս անել—դուրս անել. արտաքսել։ Դուս տալ—հանել. փոխ. բարբանջել (օր. Ինչ ես էրեխայ էրեխայ դուս տալի գլխիցդ). մարմնի վերայ բշտիկներ առաջանալ (օր. Ջանը դուս ա տուէ)։
Դուր—ատաղձագործի գործիք, որով փայտը ծակում կամ փորում են։
Դուքան—խանութ։
Դուքանչի—խանութի տէր։
Դպա—դէպի։
Դռի—կիսաեփ (կերակուր)։
Դռլիկ—ապրուստ (օր. ըս էլ մի դռլիկ չի)։
Դռնակ—փոքրիկ դուռը։
Դվօրը—ոբտեղով. դէպի որ կողմը։
Դրինդ—ձեռքի ափ։
Դրիջակ—երկու դրացիների պատի մէջ փոքրիկ անցք՝ վտանգի ժամանակ իրար հետ հաղորդակցութիւն ունենալու համար։
Դրմդրմբալ—դղրդիլ։
Դրմփալ—վայր ընկնելով ձայն հանել։
Դրնդէզ—Տէտանընդառաջի եւ ըսկոյեան ամէն տան բակում իւոտ այրելու սովորութիւն կայ, որը կոչւում է դրնդէզ։ Դրնդէզ անել—այդ ծէսը կատարել։
Դրուստ—ուղիղ։ Դրուստ մարդ—ճշմարտախօս մարդ։
Դրստել—ուղղել։
Դև—դև։ Դիվադադար անել—անհանգիստ անել. վրդովել։
Դօլբանդ—խաղողի տեսակ։
Դօլմաթ—հարստութիւն։
Դօնում, Դօնուշ—անգամ։
Դօշ—կուրծք։
Դօշար—եփած քաղցու։
Դօշակ—ներքնակ։
Դօստ—բարեկամ. մտերիմ։ Դօստ ու դուշման—բարեկամ և թշնամի։
Դօստանալ—բարեկամանալ.

մտերմանալ։
Թօսունջան—սիրելի տեսակ։
Թօր—հերթ։ Թօրէ դօր—հերթով. կարգով։

Ե

Եա—կամ (օր. եա ես՝ եա դու)։
Եարանի—վայրենի. անմարդաբնակ։ Չօլ եարանի տեղ—անմարդաբնակ տեղ։
Եարու—բնանակիր ձի. փոխ. կոշտ ու կոպիտ մարդ։
Եաղ—օտար։
Եաղանալ—օտարանալ (օր. եաղը գնալօն գալօն բարեկամացաւ, բարեկամը չը գալօն չը գնալօն՝ եաղացաւ-տուած)։
Եախայ—օձիք։ Մէկի եախէն կպնել—մէկի օձիքից կպչել՝ պօկ չը գալ. ձանձրացնել խնդրելով։ Եախէն ազատել մէկի ձեռքից, եախէն պրծացնել մէկի ձեռքից—ազատուել մէկի ձեռքից։
Եախնի—արգանակ ոչխարի մսից պատրաստած (կերակրի մի տեսակը)։
Եախու—սպեղանի։
Եաղի—անհաչա թմչուռի։
Եաղու—թոյն։
Եաղուել—թունաւորել։
Ե՞աղուդ—ինչո՞ւ։
Եաղութ—յակինթ։
Եայլաղ—ամարանոց։
Եայլի—բոլորաձև ղար։
Եանղլիշ—սխալ։ Եանղլիշ ընկնել—սխալուել։ Եանղլիշ դցել—սխալեցնել։
Եաշ—տարիք։ Եաշն առնել—հասակն առնել. մեծանալ։
Եաշով—տարիքով։
Եար—սիրահար։
Եարար—արդիօք։
Եարաղ—ղինք. զօրթիք։ Եարաղ տալար—ղինք ու զրահ։
Եարայ—վէրք։ Եաման եարայ ընկնել—անբուժելի հիւանդութիւն ստանալ։ Եաման եարայ—անբուժելի հիւանդութիւն։ Եարալու վարալու, Եարոտ վարոտ—վիրաւոր. վէրքերով ծածկուած։ Եարայ վարի միջին կորել ա, Եարէն սող չանը վեր ա կալէ, Եարայ վարէն կոխել ա—մարմինը վէրքերով ծածկուել է։ Սրանով հա-

թայ չի սաղանայ – փոխ. սրանով կարկը չի հոգացուի (օր. բան դիտաս՝ բան ասա, թէ չէ սրանով *ևարայ* չի սաղանայ)։ Ջանը *ևարայ* լափաչայ ա պատէ—մարմինը վէրքերով ծածկուել է։

Եարամաղ—խորամանկ։

Եաւայ—վայրախօս։ *Եաւայ եաւայ խօսալ*—վայրախօսել։

Եաւաշ—կամաց. սպասիր (օր. *եաւաշ դամ հասնեմ*)։ *Եաւաշ եաւաշ*—կամաց կամաց։

Եաւշան—օշինդր (santalinum)։

Եավնջի—թաղիքից պատրաստած վերարկու. տառատոկ։

Եր—երբ։

Եղին—արագ։ *Եղին եղին*—արագ արագ։

Եգ—յետ։

Եղ ընկնել—յետ ընկնել. փոխ. յղանալ։

Եղ ընկած—յղի։

Եղ էկած—փոխ. *խիստ փոթձառու* (օր. *չատ եղ էկած մարդ ա*)։

Եղ կանգնել—յետ կանգնել։

Եղ դառնալ—յետ դառնալ։

Եղ անել—արձակել (օր. *պարանը եղ արեց*)։

Եղ առնել—յետ վերցնել։

Եղ տալ—յետ տալ. հողը քանդել, բայց անել (օր. *յիքին եղ տուինք*)։

Եղ էթալ—յետ գնալ. բացուել (օր. *ֆողը եղ ա էթում*)։

Եղ տանել—բաց անել (օր. *փարդէն եղ տարաւ*)։

Եղանալ—ուշանալ։

Եղի—ուշ։

Եղով, Եղը, Եղև—յետոյ։ *Եղևցը*—նրա յետևից (օր. *եղևցը գալիս ա, որ նրան կալնի*)։ *Եղևներիցը*—նրանց յետևից (օր. *եղևներիցը գալիս ա, որ նրանց կալնի*)։ *Եղևներիցս*—մեր յետևից (օր. *եղևներիցս գալիս ա, որ մեզ կալնի*)։

Եղը—եղն։

Եղանդարի } խաղողի տեսակ։
Եղան աչք }

Եղան ճակատ—բանջարեղէն։

Եղան լիզու—եղնալեզու. բոյս, որի տերևները վէրք մաքրող յատկութիւն ունին։

Եթիմ—որբ։

Եթուկ ընել—տեղեակ լինել մի բանի (օր. *նա էս ճամփէքանցը եթուկ ա*)։

Եղ—իւղ։ *Եղի պուլիկ*—իւղաման։

Եղալի—իւղալի։

Եղաման—իւղաման։

Եղասրոց—դանակ սրելու քար։

Եղիշ—*Եղիշէ* (յատ. անձ.)։

Եղջնակ—պաշտային բոյս։

Եղոտ—իւղոտ։

Եղոտել—իւղոտ լինել (օր. *իմ պլուխը եղոտեց, մնաց քու-*

նը մեղրոտի—առած)։

Եղսան—Եղիսաբէթ (յատ. ան. կան.)։

Եղօ—Եղիազար (յատ. ան.)։

Եմ—անասուններուն ուտելիք (խոտ, գարի և այլն)։ Եմ տալ—անասուններուն կերակրել։

Եմիշ—սեխ. մրգեղէն։

Եննայ—յետոյ։ Եննուց—յետեւից։

Եռալ—հռալ. եփել. փոխ. տեղիցը շարժուիլ (օր. ըսկի սիրտը չի տալի տեղիցը եռայ)։ Եռ գալ—եփ գալ (օր. Ջուրը եռ ա գալի)։

Եռման—եռացող (օր. եռման Ջուրը տարաւ շը՞ռռալէն ածեց գլխին)։

Եսիր—գերի։ Եսիր տանիլ—գերել։

Երդիկ—երդ. գիւղական տներուն տանիքի վերայ բաց արած անցք՝ լոյսը ներս թափանցելու համար։

Երես, Երեսըհարք—երես. դէմք։ Երեսը պարզ անել—պարզերես անել մէկին օտարներուն առաջ (օր. էլի դո՞ւ իմ երեսը պարզ կ'անես խալխի աղաքին)։ Երեսիցը ընկնել—աւելի, զզուելի դառնալ։ Երես չ'ունենալ—ամօթ չ'ունենալ։ Երեսին ձուաձեղ էփես՝ չի ուտուլի—փոխ. սատիկ ագեղ է։ Երեսը կարմրել ա՝ դաւէ կարմիր ձուաձեղ—երեսը ձուաձեղի պէս կարմրել է։ Երեսը գոմշի կաշի ա չինէ—անամօթ մարդ է։ Երեսի մինը զնդան ա չինէ՝ մինը կրակ—երեսը պնդել է, չի ամաչում։ Երեսի Ջուրը գնացել ա, երեսի մեռօնը գնացել ա—պատկառանք չ'ունի։ Երեսը վէ բերել, Երեսիցը կպնել, Երեսի Ջուրը տանել, Երեսիցը կախ ընել—սաստիկ զզուեցնել որևէ բան խնդրելով։ Երես տալ—մէկին վատ սովորեցնել՝ նրա բոլոր ցանկութիւնները կատարելով (օր. երես մի տայ, աստաւ կ'ուղի-առած)։ Խաչ անել երեսին, Խաչահանել երեսին, Խաչակնքել երեսին—երեսին խաչ հանել։ Երեսովը տալ—իւր արած բարիքը մէկին յիշեցնել. յանդիմանել։ Երեսը երեսին առնել—պատահել. հանդիպիլ (օր. թէ մի երեսո նրա երեսին կ'առնի՝ ես գիտամ նա)։

Երիչ—գնացք. քայլուածք։ Երբմիշ ընել—քայլել. առաջանալ։

Երկար, Երկէն—երկայն։

Երկարութիւն, Երկէնք—երկայ-

նութիւն։
Երշիկ—ընթանալ. չտապել։
Եքայ—մեծ. ահագին։ Եքայ եքայ—մեծ մեծ։
Երսան—նորից. կրկին. ևս առաւել։
Եօլայ էթալ—կատավարուել. մի կերպ ապրել։
Եօլագեդան—վարուելագողութիւն

անելագող (օր. եօլագեդան մարդ)։
Եօրղան—վերմակ։ Եօրղան գոշակ—անկողին։ Եօրղանին քացի տալ—փոխ. երկար ժամանակ ծանր հիւանդ պառկել։ Եօրղանդ ու գեօրայ մոդ մնկնա—միջոցներիդ համեմատ գործ սկսիր։

Զ

Զարնել—նիհարել (օր. մեր կովը չատ ա զարնէ)։ Այս բառը գործադրվում է անասունների վերաբերութեամբ։
Զարուն—նիհար։
Զաղ—իր. առարկայ։ Չեւդ գոդ չի ընկնի—ոչինչ չես վատացիր։ Զաղն էլ մի գաղ ընի—բանն էլ մի բան լինի։
Զալի—մանուանդ. հէնց (օր. զալի ես քեզ ի ման գալի)։
Զալում—ճարպիկ (օր. շատ զալումն ա)։
Զալմութիւն—ճարպիկութիւն։
Զահլայ տանել, Զահլաքուշ անել—զղուեցնել։
Զահմաթ—նեղութիւն. ձանձրութիւն։ Զահմաթ քաշել—նեղութիւն կրել։

Զահրմար—ցաւ։ Զահրմար ուտես (անէծք)։
Զաղայ—քարայր։
Զանգալ—սրունգների վերայից հագնելու կաշուէ ճիտք։
Զանգակ—զանգակ։
Զանգուլակ—փոքրիկ զանգակ։
Զառ, Զառվարաղ—ոսկեթել. ոսկեթելեղ։
Զարը—սարսափ. այժ. զօրութիւն (օր. նա գեռ իմ զարը չի տեսէ)։
Զարբել—ահ տալ. վախեցնել (օր. նրան ընձնայ զարբեմ, որ քէֆդ գայ)։
Զարար—վնաս։ Զարար անել—վնաս կրել։
Զարբազան—թնդանօթ։
Զարգեար—ոսկերիչ։

Զարգեարութիւն—ոսկերչութիւն։
Զարդանդ—ած. եղկիւղ. սարսափ։
Զարդանդել—սարսափել։
Զարմինէ—բացի։
Զաւզակ—չատախօս. վայրախօս։
Զաւզակութիւն—չատախօսութիւն. վայրախօսութիւն։ Զաւզակութիւն անել—վայրախօսել։
Զաւթել—գրաւել. տիրանալ ուրիշի սեպհականութեան։
Զեալել—անպատուել։
Զերզամբի—նեղքնատուն։
Զըրխ—զրահ։
Զը՛րթ—ծաղրական բացականչութիւն (օր. զը՛րթ, ո՞նց չէ՝ էս բանը կը մարսես)։
Զը—բոլորովին. գլխովին (օր. էս տանձը զը խակ ա)։
Զիան—վնաս։ Զիան անել—վնաս կրել. տուժել։
Զիբիլ—աղբ. կեղտոտութիւն։ Զիբիլ մարդ—անպէտք, փոլաս մարդ։
Զիգիկ—յախճապակու կտոր. փոխ. զրամ (օր. զիգիկ չը կայ)։
Զիլ—խիստ. սաստիկ. բարձր։ Զիլ ձէն—բարձր ձայն (օր. Նա չա՜տ զիլ ձէն ունի)։
Զլել—ձայնը բարձրացնել (օր. լա՛ւ ես ձէնդ զլէ)։
Զմնդրել—նախատել. յանդիմանել։
Զմռուռ-դուշ—զիշակը թըռչունի մի տեսակը։
Զնգլակ, Զնգռակ—փոքրիկ ողկոյզ. ճիւռ։
Զնդան—սալ (դարբնոցի)։
Զնուղ—խնձորի տեսակ։
Զնջիլ—չղթայ։ Ոննիրը զնջիլ դնել—չղթայել։
Զնջիլել—չղթայակապ անել։
Զոխ—աղաջրի մէջ պահուած բանջար։
Զովղ—ուրախութիւն. քէֆ։
Զու քաշել—հետեւից վազելով յարձակուել։
Զուխը բերել—սարսափ ձգել (օր. սա՛ղ աշխարքը զուխը ա բերէ)։
Զուլալ—վճիտ (օր. աղբուրը էնքա՜ն զուլալ էր, էնքա՜ն զուլալ, որ ասեղը գլէիը մէջը՝ տակին կ'էրևար)։
Զուլում—պատուհաս. դժբախտութիւն։ Զուլում բերել մնի գլուխը—մէկին փորձանքի մէջ դնել։
Զուռնա—փող. անարզական խօսք։ Զուռնա ածել—փող հարկանել. փոխ. լալ։
Զուռնաչի—փող հարկանող։
Զռալ—իշի ձայն հանելը (օր. էշը զռաց)։
Զռաց—իշի զռաց։ Զռացը դնել—փոխ. սաստիկ լալ

(օր. էլի գուցը գրե՜ց)։
Զրինգ—առոյգ. կայտառ. ամբակազմ (օր. գրինգ մարդ)։
Զրից—գրոյց։ Զրից անել—գրուցել։
Զոլ—չնրա։ Զոլ-զոլ—չնրատուր։
Զոռ—ոյժ. զօրութիւն։ Զոռ անել—ստիպել։ Զոռով գիւջով, Զոռ զօռնայ—ուժով. ստիպելով։

Զոռել—յաղթել։
Զոռով—ուժեղ. քաջ. (օր. զոռով մարդ). ստիպելով. ուժով (օր. զոռով բան չինին)։
Զօրել—մեղկանալ (օր. ձեռս չի զօրում՝ սպանեմ)։
Զօրանալ—մեծանալ. աճել (օր. զօրանաս, որդի, զօրանաս)։
Զօրթայ—ուժեղ. ագդեցիկ (օր. նա զօրթայ մարդ ա)։

Է

Էգ—կպ. իգական սեռի անհատ։
Էգնաֆողէք—ննջեցեալի այգը։ Էգնաֆողէք անել—ննջեցեալի այգը կատարել։
Էգուց—վաղը (օր. ըսօրուայ բանը էգուց մի գցի—առած)։
Էգուցուայ—վաղուայ։
Էգ—այդ։
Էգթավուը—այդպիսի։
Էգքամ—այդքան։
Էթալ—գնալ. ծախսուիլ (օր. տան վրէն չամ ծախս ա էթում)։ Իլիմ իլիմ էթալ—անվերադառնալի կերպով գնալ, կորչել։ Էթալդ՝ գալդ չ'ընի (անէծք)։

Էլա—գոնէ. (օր. դու էլա միտքս գցէիր)։
Էլի—ևս. դարձեալ։
Էլլիկ—համայնք։
Էլլմով—զգուշութեամբ։
Էլօղլի—օտար։
Էծ (յոգ. իծանիք)—այծ։ Իծանները գալ, իծանները բռնել—գժութիւնը բռնել, սկսել։ Իծանի ունի—տարօրինակ մարդ է։
Էհտիբար—վարկ. հռչակ։ Էհտիբարը կորցնել—վարկը գցել։
Էն—այն։
Էնգլխէն—առաջուց. սկզբից, Առաւօտը էն գլխէն—արշա-

լուսի հետ։

Էնթավուր—այնպիսի։

Էնքամ—այնքան (օր. Էնքամ սիրուն, Էնքամ նաշխուն, որ չ'ուտես, չը խմես, չը հագնես, չը մաշես՝ հէնց նրա դիլ Ջամալին թամաշ անես, հայիլ-մայիլ մնաս, բերնիդ թուքը ծլծլալէն էթայ...)։

Էչ—էչ։ Ի՛չի քուտակ—փոխ. կոպիտ. տգէտ. յիմար։ Էչ կտրել—փոխ. չուարած մընալ։ Աղօթած էչ—փոխ. չուարած, մոլորած մարդ։ Էլի իրա էչն ա քշում—յամառ է. դարձեալ իւր ասածն է պնդում։ Էչ նիլնիլը մի ամօթ, վէ գալը՝ էրկու (առած)։

Էշխ—հառանդ. փափագ. սէր։

Էշխով—հառանդոտ. գործունեայ։

Էս—այս։

Էսթավուր—այսպիսի։

Էսքամ—այսքան։

Էտել, էտ անել—խաղողի որթերի աւելորդ ճիւղերը կտրատել (գարնանը)։

Էտոց—կէտ դանակ, որով ծառերի ճիւղերը կտրատում են։

Էտուղ—էտ անող մշակ։

Էր—քարայր. քարանձաւ։

Էրաղ—երազ։ Էրաղ տեսնալ—երազել։

Էրեխայ—երեխայ։ Էրեխայ էրեխայ խօսալ—երեխայի պէս խօսել. դատարկաբանել։

Էրեխավարի—երեխայի պէս։

Էրեխութիւն—երեխայութիւն (օր. Էլի էրեխութիւնդ մի՛ արդ ընկաւ)։

Էրել—այրել. փոխ. սիրտը խոցոտել (օր. չես դիտայ՝ նա ինձ Էրել ա, Էրվէ)։

Էրի—կենդանիների առաջի ոտների ազդրի մասը։

Էրինջ—երինջ։

Էրկաթ—երկաթ։ Էրկաթը տաք տաք կը ծեծեն (առած)։

Էրկու—երկու։ Էրկու-երեսանի—կեղծաւոր։ Էրկու-տոհանի—երկոտանի։

Էրկուֆոդխ—յղի։

Էրկուֆոդխանալ—յղանալ։

Էրնէկ—երանի։ Էրնէկ տալ—երանի տալ։

Էրնջանուկ—բանջարեղէն։

Էրոցք—ջերմ։ Էրոցքս բերնէց—ջերմս սկսեց։

Էրուել—այրուել։ Էրուել-փոթխուիլ, Էրուել-խորովուել—բոլորովին այրուել։

Էրք—իրաւունք։ Էրք բանացնել—իրաւունք բանեցնել։

Էրևալ—երևալ։

Էփ—եփ։ Էփը գալ—սկսել եփել (օր. կերակրի էփն էկաւ)։ Ես նրան էփած կը

ճանանչեմ—նրան չեմ լաւ եմ ճանաչում։

Էփել—եփել։
Էփեջայ—բաւականին։

Ը

Ընել (ելայ, ելը և այլն)—լինել։ 2՝ընել մ չ՝իմանամ—չը-լինի թէ։
Ընդէ—այնտեղ։ (Ընդիան—այն տեղից։ Ընդերանք—այնտեղերը)։
Ընենց—այնպէս։ (Ընենցով—այնպիսով)։
Ընկերը—ընկերը։
Ընկերանալ—ընկերանալ. ընկերը դառնալ։
Ընկնաւոր—նուաղկոտ. ընկճիկ (հիւանդ)։
Ընկնաւորել—նուաղել։
Ընկնել—վայր ընկնել. սկսել (օր. հունձն ընկել ա. վար ուցանքը ընկել ա. կռիւն ընկել ա մեր քուչէն)։ Մնի ննուցն ընկնել—մէկին հետամուտ լինել։
Ընչանք, Ընչում—մինչև։
Ռախս—երախ. բերան։
Ռախել—բերանն առնել։
Սենց—այսպէս։ (Սենցով—այսպիսով)։
Սկի—բոլորովին։
Ստէ—այստեղ։ (Ստիան—այստեղից։ Ստերանք—այս տեղերը)։
Ստիել—պտել. մաքրել։
Սօր—այսօր։
Սօրուայ—այսօրուայ։
Տենց—այդպէս։ (Տենցով—այդպիսով)։
Տէ—այդտեղ։ (Տիան—այդ տեղից։ Տերանք—այդտեղերը)։

Թ

Թարախայ—թարթի։
Թարաւուկ—անպէտք. ղղուելի։
Թարլամախ—ամենամեծ մեխ։
Թարուն—խումբ. բազմութիւն։ Թարուն-թարուն—խումբ խումբ։

Թաղալ – դարձ կար։
Թաղալել—դարձ կարել։
Թաղուջակ – մարգելի աւելորդ խոտերը հաւելու գործիք։
Թաղարէք – պատրաստուքիւն։ Թաղարէք տեսնալ – պատրաստուքիւն տեսնել։
Թաղայ—նոր։
Թաղաղան—նորից։
Թաղի – որսորդական շուն (բարակ)։
Թաթ—արջի թաթ։
Թաթալարազ—խոսքերայ. սատկոս։ Թաթալարազուքիւն անել—խաբել. սուտ խօսել։
Թաթախում—Զբօրհնեայ և Զատկի թաթախման պիշկը։
Թաթաչոր – մանկան ձեռքերը փաթաթելու շոր՝ օրօրոցում քուն դնելու ժամանակ։
Թաթման—ձեռնոց։
Թաթխել - թաթախել։
Թալ տալ—խարել. հետքը կորցնել։
Թալահ—բախտ։ Թալահը բանել – բախտ ունենալ։
Թալան—աւար. կողոպուտ։ Ալան-թալան—կողոպտումն։
Թալանել—աւարել. կողոպտել։
Թալաք – որոգայթ։ Թալաք սարքել—որոգայթ պատրաստել։ Մեկին թալաք գալ—փոխ. խարել մեկին։
Թախտ—գահ. աթոռ։
Թակ—մէջ կամ լուացք թակելու փայտ։
Թանը – կերպ. տեսակ։ Մի թանը—մի տեսակ։
Թաղ—պիւղամասն. քաղաքամասն. կամար. ձմերուկի, սեխի կամ վարունկի ճիւղաւորուքիւնը (օր. ձմերկի թաղ. եամչի թաղ. խիարի թաղ)։ Խիարը թաղ ա քըշում—վարունկի թուփը սկըսում է մեծանալ։
Թաղադ—ոյժ. զօրուքիւն։ Թաղադից ընկնել—ուժից ընկնել։
Թաղել—հորել. հողով ծածկել (օր. մեռել թաղել. յիսկին թաղել)։
Թաղկել—մազերը սանրելիս խճճուիլ։
Թաղկուճ—սանրելու ժամանակ թափուած մազերը։
Թամահ—ցանկուքիւն։ Թամահ անել—ցանկուքիւն ունենալ. լայեաղ անել մի բանի։
Թամահքեար—ագահ. ընչաքէր։
Թամաշայ—հանդէս. տեսարան։ Թամաշայ անել, Թամաշ անել—նայել. հանդիսատես լինել։
Թամամ—յատուկ անուն կանանց։
Թամամ—լրիւ։
Թամամել – լրանալ։
Թամարզու—կարօտ մի բանի։ Արզու թամարզու—չափ. մի

բանի կարօտ։

Թամբալ—ծոյլ։

Թամբալութիւն—ծուլութիւն։

Թամբահ—պատուէր։ Թամբահ անել—պատուիրել. յանձնարարել։

Թամղացնել—մաքրել. սրբել։

Թամուզ—մաքուր։

Թայ—ընկեր. հաւատ (օր. մշկի թայ. խուրջնի թայ)։

Թայդաշ—ընկերակից. հաւատակից։

Թայթի—չտապով։ Թայթի եմ—չտապում եմ։

Թանխայ—սուտ խոստումն։ Թանխայ տալ—սուտ յոյսեր տալ մէկին։

Թառ—փայտէ երկար ձող, որի վերայ հաւերը դիշեր ժամանակ հանգստանում են. հրաժշտական գործիք. սայլի երկայնութեամբ երկու կողմից ձգուած փայտերը։ Թառժաժ անել—անհանգիստ անել. տանջել՝ ինչպէս հաւին թառի վերայ (օր. Ինչ ես թառժաժ անում, չես թողում մի հալալ քնեմ)։

Թառլան, Թառլան ղուշ—բուէ. փոխ. դեղեցկուհի։

Թառօ—Անէմառան (յատ. ան. կանանց)։

Թասակ—արախչին. փոքրիկ գլխարկ։

Թասիր—պատուաճանաչութիւն։ Մեկի թասիրը քաշել—մէկի կողմն անցնել, պաշտպանել։

Թավայ—գոմ ձիերի, էշերի համար։

Թավլաշի—գոմապահ։

Թավուր—կիրպ. տեսակ։ Թավուր թավուր—տեսակ տեսակ։

Թավը—խաղի ժամանակ եթէ մասնակիցներից մէկը որ և է դէպքում է գործում, միւսները բողոքում են, ասելով՝ «էս թավը չի», այսինքն անկանոն է։

Թարաշ—կողոպուտ։ Թարաշ անել—կողոպտել։

Թարաքեամայ—թուրքի մի ցեղ, որ դլխաւորապէս պատրաստում է խաչնարածութեամբ. փոխ. կոչ. կոպիտ (օր. Թարաքեամայ մարդ)։

Թարզ անել, Թարզը տալ—ձեռք վերցնել. հրաժարուել մի բանից (օր. դինու Թարզը տուեց)։

Թարէք—դիւղական անեզի պատերի վերայ չինուած տատանձին տեղ՝ գոմաղան մանր-մունր բաներ պարսելու համար։

Թարխան—Թարխան (բոյս)։

Թարս—հակառակ։

Թարսուել—հակառակել։

Թարփ—ձկան որոգայթ կա-

տերի մէջ։ Թարփ դնել—որոգայթ պատրաստել։

Թարք—գաւակ։ Թարքը քաշել—գաւակն առնել մէկին՝ ձեու վերայ նստած ժամանակ (օր. ձին նի էլաւ, ներան քաշից թարքը՝ նայլայ)։

Թաւայ—փոքրիկ կաթսայ երկայն կոթով (օր. ձուն դրից թաւէն՝ խաշից)։

Թաւալել, Թաւալ տալ—պլորուիլ գետնի վերայ (օր. էշը ադրի միջին թաւալ ա տալի)։

Թափան—փորոտիք։ Թափանփսոր—փորոտիք։

Թափաւութ—զանազանութիւն։ Թափաւութ անել—զանազանութիւն անել։

Թափել—թափել. տանիլ դէն ածել (օր. էս ամանի ջուրը տար թափա). վայր ընկնիլ (օր. բարով տալու բաշտան՝ ծառի խնձորները քօմայ թափից գետինը. ամանիքը լսաէ, ընդէ գէնդին թափոտած են)։

Թափչըմիչ անել—պահ տալ. յանձնարարել։

Թափչակ—բահի այն մասը, որի վերայ յենուում են ոտով փորելու ժամանակ։

Թաք, Թաքիլան, Թաքըլի—միայն թէ։

Թաքըալ անել—կրկնուիլ (օր. հիւանդութիւնը էլի թաքըալ արից)։

Թաքօ—Թագուհի (յատ. ան. կան.)։

Թերևել—փետել. փետրահան անել։

Թել—թել։ Թել ու դերձան ա դառէ—սաստիկ նիհարել է։

Թելկաալ—ուշաթափ լինել (օր. սովածութիւնից սիրտս թելկտում ա). սաստիկ ցանկանալ. բաղձալ։

Թել—չորացրած կանաչեղէն, որ պահում են ձմեռը կերակրի մէջ դնելու համար (օր. թելը չորացրից՝ ածից տոպրակը)։

Թերէփ—կիսաւեփ։

Թերթել—թարթել արտասանութիւնը։

Թերթեանութիւն—արտասանութիւն։

Թերխաշ—կիսաւեփ (օր. թերխաշ ձու)։

Թերմացք—ջրի կամ կերակրի մնացորդ (օր. քու թերմացքը ո՞վ կը խմի)։

Թերմուն—փինով և գանազան քաղցրեղէններով պատրաստած ըմպելիք։

Թէղ—չուան։ Թէղ անել—չափել. չուան անել։

Թէղհասնուկ—խաղողի տեսակ։

Թէղով—չուանով։

Թէժ—բորբոքուած (օր. թէժ կրակ). փոխ. բարկացկոտ։

Թէժացնել—բորբոքել կրակը։
Թէյուկ—բանջարեղէն։
Թէկուզ—մինչև անգամ. որ. թէ որ. (օր. ամբարնիերը լիքը ցորեն ա, թէկուզ տասը տարի էլ սով ըլնի՝ նրա այնումը չի։ Թէկուզ պլխին թուր ու սուր հասցնեն, չընքովը օձ փախթիս՝ ասածիցը հղ չի դառնայ)։
Թէղ—ցորենը կալում յարդի հետ խառը ժողոված։
Թէչի—թել մանելու գործիք։
Թէչա—չոր լուանալու աման։
Թէփ—ալիւրից մնացած տականքը՝ մաղելուց յետոյ։
Թէք ընկնել—պառկել։
Թը՛ռ—երբ ուզում են թռչուններին թռցնել նստած տեղից՝ այսպիսի բացականչութիւն են գործ ածում։
Թըլըպպկել—ուշաթափ լինել. թուլանալ։
Թի, Թիակ—թի. հող դէն ածելու գործիք։
Թիլ—թոյլ. ծոյլ։ Թիլիկ-միլիկ մարդ—ծոյլ, թոյլ մարդ։
Թիլանալ—թուլանալ։
Թիթէն—անասունների չորացած աղբ, որ դաշտերից են ժողովում։
Թիմարել—ձիուն քորել, սղալել։
Թինգը տալ—յենուել։
Թիքայ—պատառ։ Թիքայ թիքայ անել—կտոր կտոր անել։ Թիքումդ գոնուի—երբ որդին մօր հետ վատ է վարւում, մայրը ասում է՝ որպէս անէծք. «որդի, թիքումդ գոնուի», այսինքն՝ քո որդին էլ նոյնպէս վարուի քեզ հետ։ Մենծ թիքէն անկաղը Թողալ—չարաչար սպանել։
Թլուատ—կակաղ։
Թլսորել—խաբել. համոզել։
Թխամէրը—ձագեր ունեցող հաւ։
Թխմոր—խաչ. (Թխուած խմոր, որ ալիւրը շաղախելիս խառնում են նրա հետ)։
Թմփլիկ—գէր. փափլիկ։
Թոբա անել, Թոբալամայ անել—ձեռք վերցնել. հրաժարուել. մի բան Թողնել (օր. նա գինին Թոբալամայ ա արէ)։
Թողալ—Թողուլ։
Թոնեթորալ—տրտնջալ. փընթփընթալ։
Թոնեթորանք—տրտունջ։
Թոնեթուի տալ—ցատկել. թըռչկոտել։
Թոռ—Թոռն։
Թուանք—հրացան։ Թուանք գցել—հրացան արձակել։ Թուանքով տալ—գնդակահար անել (օր. Թուանքով տուին՝ վէգցէց)։

Թուխակ—սրինգ. երգող թռչուն: Թուխակ ածել—սրինգել:

Թուխուն—ծխախոտ. քթախոտ (բուռնուխի): Թուխուն քաշել—ծխել. քթախոտ հոտոտել:

Թուխունչի—ծխախոտ, քթախոտ պատրաստող:

Թուլայ—չան ձագ:

Թուլի—աւազակ. սրիկայ:

Թուլափայ—աւելորդ պատառ:

Թուխս—ձագեր ունեցող հաւ: Թուխս դնել—հաւին ձուաներքի վերայ նստեցնել՝ ձագերը հանելու համար:

Թուման—տասը բուռլի:

Թունդիր—թոնիր:

Թուշ (յոգ. թշեր)—այտ:

Թուշ ընկել—պատահել. դիմաւորել:

Թուր—սուր: Սրբած թրից երես չի թէքի—սաստիկ համարձակ է:

Թուրքանալ—թուրք դառնալ. փոխ. սաստիկ բարկանալ (օր. հէրս էս որ լսեց, թուրքացաւ):

Թուրքի ղայրուղ—խաղողի տեսակ:

Թուփ—վազան տերև:

Թուք—թուք: Էշլի օխտը թուք նրա երեսը—համեմատաբար՝ էշլի նա աւելի ամնիւ է: Թքածս չեմ լիզի—փոխ. խօսքիցս յետ չեմ կանգնի: Թուք ու մուր—յանդիմանութիւն. նախատինք. անարգանք: Թուք ու մուր տալ—յանդիմանել. նախատել: Թուք ու մուքը կպնել—սաստիկ վախենալ. ծարաւել (օր. ծարաւ թուք ու մուքս կպել ա): Թուքը էթալ, Թուքը վազել—հիանալ մի բանի վերայ:

Թպրտալ—տես Թըպրտալ:

Թռնել—թռչել:

Թռցնել—բաց թողնել, որ թռչի (օր. դուշը բաց թողայ, թռցրեց). գողանալ (օր. ալուստի ընեղնց թըռցրեց, որ մարդ չը տեհաւ). կտրել (օր. թրով տուեց, գլուխը թռցրեց:

Թսկուրի—կրիա:

Թրթնջուկ—բանջարեղէն:

Թրիչայ—մատն. կտոր:

Թրիք—քակոր. կովի կամ գոմէշի աղբ:

Թրպրտալ—նոր մորթած հաւի շարժումները (օր. գիւղով տալու բաշտան՝ վեր ընկաւ, գեննին թրպրտաց):

Թրջել—թրջել. թաց անել (օր. հաց թրջեց):

Թրջուել—թաց լինել. փոխ. սաստիկ արբենալ:

Թրքել—աղբ թողնել (օր. կովը թրքեց. գոմէշը թրքեց):

Թքել—թքել. փոխ. յանդիմանել. արհամարհել (օր. թքեց հեռացաւ. նրան ընծ'ոց թքեց, մրեց, զմնդրեց, լուաց, ներկեց՝ վէ դրեց, որ չունը ձեռիցը հաց չէր առնի):

Թև—բազուկ. թռչունի թև: Թևերս կարեց՝ Թողաց—ինձ անել դրուելիան մէջ դրեց: Թև տալ—յորդորել. դրդռել կռուի:

Թևաւոր—թև ունեցող. թևաւոր:

Թևջակ—ձկան թև:

Թևքանոց—կանանց բազուկները ին հագնելու չոր դորձի ժամանակ:

Թօղ—փոշի: Մնի աչքերը Թօղ փչել—փոխ. մէկին խաբել: Թօղ ու դուման—փոշիախառըն քամի:

Թօլ անել—գլորել:

Թօլ ըլնել—գլորուել:

Թօխան—կանդնած վէգի հարթ մասը:

Թօռ—ուռկան:

Թօռչի—ձկնորս (ուռկան ձգող):

Թօռչութիւն—ձկնորսութիւն:

Թօփ—գնդակ. թնդանօթ:

Թօփուն—խումբ: Թօփուն Թօփուն—խումբ-խումբ: Թօփ անել—ժողովել: Թօփ ըլնել—ժողովուել:

Թօփ-ծաղիկ—պարտիզի ծաղիկ:

ժ

Ժաժ գալ—չարժուել (օր. տօ մի ժաժ արի, է՛):

Ժաժ տալ—չարժել:

Ժաժկան—չարժուն:

Ժաժիկ—կանաչախառն պանիր:

Ժաժք—երկրաշարժ: Ժաժք էլաւ—երկրաշարժ եղաւ, երկիրը չարժուեց (օր. Ակռի ժաժք էլաւ, մնիրը քոմմայ քար ու քանդ արեց, բրիշակ արեց, Թողաց):

Ժահր—չարաւ. Թարախ:

Ժահրոտ—չարաւոտ. Թարախոտ:

Ժամ—ակռղեցի: Ո՛նչ ժամ կայ՝ ո՛նչ ժամատեղ—ոչինչ չը կայ (օր. քնիցը վեր ա կենում տենում՝ ո՛նչ ժամ

կայ, ոնչ ժամատեղ)։ Ոոյն մտքով թուրքերէնում գործ է ածվում այս դարձուածքը. «Նեա թաս վար, նեա համամ (ոչ ջրի աման կայ, ոչ բաղանիք)։ Ժամ անել—հոգեհաց տալ։ Նրա ժամը դուս ա էկէ—Նրա բանը վերջացած է։ Ժամէ-ժամք—աղջամուղջ։

Ժամարար—պատարագիչ։

Ժամհար—ժամկոչ։

Ժամոց—քահանային տրուող դրամ։ Ժամոց տալ—քահանային դրամ նուիրել։

Ժանգ—ժանգ. փոխ. դէմքի մռայլ։ Ժանգերը վեր ածել—մռայլել. ախրադէմ լինել։ Երեսիցը ժանգերը թափում ա—սաստիկ դժնեքես մարդ է։

Ժանգառք—վերջալոյս։ Ժանգառքը կոխել ա—արեգակը մօտ է մայր մանելու։

Ժանգել—մռայլել։

Ժանգոտ—ժանգով ծածկուած. փոխ. դժնեքես. դաժան (օր. Ինչ ժանգոտ մարդ ա)։

Ժանգոտել—ժանգով ծածկուել։

Ժժմունք—ժժմունք. որդ։

Ժնգժնգալ—լալով թախանձել. խնդրել։

Ժում—անգամ։ Ժումէ-ժում—երբեմնապէս։

Ժուռ—խակ խաղող։ Ժուռը մուռ ըլնես—երիտասարդ հասակում մեռնես (անէծք)։

Ժրել—առողջանալ (օր. Նա լաւ ժրել ա, հայ)։

Ի

Իրրուխ—պղնձէ ջրի աման՝ երես լուանալու համար։

Իգիթ—կարճ. քաջ։

Իգիթութիւն—կարճութիւն։

Իղ—հետք։ Իղն ու թօղը կորաւ—հետքը կորաւ։ Իղն ու թօղը չ'երևաց—հետքը չը գտնուեց։ Իղակորուստ անել—հետքը կորցնել։

Իղան—ուշիմութիւն. խմացականութիւն. յիշողութիւն։

Իղանով—ուշիմ. լաւ յիշողու-

թեան տէր։

Իղին — թոյլատութիւն։ Իղին առնել — թոյլատութիւն ստանալ։ Իղին տալ — թոյլատրել. պաշտօնական արձակուրդ տալ։

Իլլաքի, Իլլաքիմ — մանաւանդ։

Իլլաճ — հնար։ Իլլաճ անել — հնար գտնել. փրկել. ազատել։

Իլիկ — ճախարակի այն սրածայր երկաթէ ձողը, որի վերայ թելը մանելիս փաթաթւում է. ոլնաչար (օր. մէջքիս իլիկը ցաւում ա)։

Իլխի — ձիանների ջոկ, երամ։

Իլոն — մի տեսակ թուփ, որը գործ է ածվում որպէս վառելիք։

Իմաստուկ — խաղողի տեսակ։

Իմաստուն — խմաստուն. խելացի։

Իմաստունութիւն — խմաստութիւն։

Իմացնել, Իմաց տալ, Իմացում տալ — յայտնել. հաղորդել։

Ինադ — վրէժ։ Մէկից ինադը հանել — մէկից վրէժխնդիր լինել։

Ինչալօն — հաղիւ հաց։

Ինչքամ — ինչքան։

Ինչքիմիշ — նեղութիւն։ Ինչքիմիշ անել — նեղութիւն տալ։ Ինչքիմիշ ընկնել — նեղանալ. ցաւ զգալ։

Ինս — կենդանի արարած (օր. ինս ես, չինս ես, չանավար ես՝ ձէն հանա)։ Ինս ու չինս չը կայ — ոչ ոք չը կայ։

Իշանալ — փոխ. մոլորուել։

Իշառնուկ — երկայնաձև նոստրան։

Իշարաթ — նշան։ Իշարաթ անել — նշանացի անել։

Իշահ — ախորժակ (օր. իշտահը ատամի տակին ա — առած)։

Իշուկ — սա չինվում է փայտից և այնպէս յարմարեցրած է, որ կթոցը դնում են սորա վերայ և առանց ուրիշի օգնութեան՝ չալակում։

Իսան, Իսանաորդի — ազամորդի։

Իսաֆ — խրդմ. հոգի (օր. քա դու իսաֆ չ'ունես)։

Իսալաթ — ապացոյց։ Իսալաթ անել — ապացուցել։

Իստակ — մաքուր. զուտ. իսկ և իսկ։ Իստակ մարդ — մաքուր, ազնիւ մարդ։

Իստակութիւն — մաքրութիւն։

Իստակել — մաքրել. զտել։

Իսրի պուճախ — ղժոխք։

Իրա — իւր։ Իրան իրան — ինքն ինքն։ Իրան ու գլխու — ինքնագլուխ. առանց ուրիշի խորհրդի։ Իրար գցել — կռուեցնել։ Իրար ընկնել —

յարմարուել իրար հետ (բնաւորութեամբ)։
Իրիկնապահ—երեկոյեան ժամանակ։
Իրիկնադէմ—երեկոյեան դէմ։
Իրիկուն—երեկոյ։
Իրիկունը—երեկոյեան։
Իրիցանուկ—բանջարեղէն։
Իւխումը տալ—վերջացնել. բնաջինջ անել (օր. աղուէսը մեր հաւերի իւխումը տուեց)։
Իփրում—եփրէմ (յատ. ան.)։

L

Լագան—կոնք։
Լագլակ—արագիլ։
Լազաթ—համ. ախորժակ։ Լազաթ առնել—համ առնել. փոխ. բաւականութիւն ստանալ։ Լազաթ տալ—համ տալ. փոխ. բաւականութիւն տալ։
Լազաթին—լաւ. ճաշակով (օր. լաւ, լազաթին ուտում ա. նա ըսկի լազաթին բան կարայ չինի)։
Լալ—համր. լալ. թանկագին քարի տեսակ։
Լալանալ—համբանալ։
Լալազար—դաշտային կարմիր ծաղիկ։
Լակել—չան չուր խմելը (օր. շունը չուր ա լակում)։ Գործ է ածվում նաև մարդկանց վերաբերութեամբ՝ անարգական մտքով (օր. էն մարդը էնքան դրինի ա լակէ, որ ոտի վրէն չի կարում կանի)։
Լակոտ—չան ձագ. գոլծ է ածվում նաև կանանց վերաբերութեամբ՝ անարգական մտքով (օր. այ դանջդ, լակոտներդ հաւաքա, կորի ըստիան)։ Լակոտ-լուկուտ—պստիկ տղայք։
Լայեաղ—վայել. արժանի։ Լայեաղ անել—արժանի համարել։
Լանգառք—երկայն ձող, որ նպաստում է լարախաղացին լարի վերայ հաւասարակշռութիւն պահպանելու։
Լաչ—դիակ. մարմին։
Լաչակ—շղարշ։ Լաչակ չ'ունես—փոխ. անամօթ ես (կնոջ)։ Սևալաչակ ընկաս—ամուսինդ մեռնի (անէծք)։

Լաչառ—անամօթ (կին)։
Լապտ—մսի թաղանթ։
Լաց—լաց։ Լաց ընկել—լաց լինել. դժգոհ լինել (օր. իրա բախտից լաց ա ընում)։ Լացով-լալաչկով—սաստիկ լացով։
Լացակրկնել—հեղձամղձուկ լինել։
Լաւանալ—բժշկվել. առողջանալ, դէպի լաւը գնալ (օր. հիւանդը լաւացաւ, էլաւ ոնց որ մօրէն մին)։
Լաւացնել—առողջացնել։
Լաւութիւն—բարիք. լաւ բան (օր. լաւութիւն ես անում՝ կարմնջովն էլ անցկացրա. առած)։
Լափ—չան կերակուր։ Լափ ածել մնի գլխին, Չան լափը ածել մնի գլխին—փոխ. սաստիկ անպատուել մէկին։
Լափել—լափել. ուտել. կլանել։
Լափին—ալիք։ Լափին տալ—յորձանք տալ։
Լափչի—կօշկի մի տեսակը։
Լաքայ—բիծ. արատ։
Լգամ—սանձ. երասանակ։
Լեթուել—յագենալ մի բանից։
Լեղ—լողս։
Լեղանալ, Լեղ տալ—լողալ (օր. խի՛ լեղանամ, խի՛ դողամ.-առած)։
Լեղացնել—լողացնել։
Լեղի—լեղի։ Լեղակտուր ընկել, Լեղաճաք ընկել, Լեղապատառ ընկել, Լեղին ջուր կտրել, Լեղին պատուել, Լեղի-մեղին պատուել—սաստիկ վախենալ։ Լեղաճաք անել, Լեղապատառ անել—սաստիկ վախեցնել։
Լերդ—լեռնդ։ Լերդու չիգեամբը էրել, վոխոխել—փոխ. սաստիկ վշտացնել։
Լերդաքաշ—ագահ։
Լերդաքաշութիւն—ագահութիւն։
Լեքուել—հրես առնել. լպստուել։
Լէն—լայն։
Լէնացնել—լայնացնել։
Լէնանալ—լայնանալ։
Լէնատեղ—լայնատեղ։
Լէնաբերան—լայնբերան։
Լէնք—լայնութիւն։
Լժուել—տես Լեքուել։
Լիզել—լիզել։
Լիզու—լեզու (օր. լիզուդ ի՞նչ պատում ա, ասա՝ տամ)։ Լիզուն իրան անել, Լիզուն իրան քաշել, Լիզուն բունը ղնել—լռել։ Թրի կտրածը կը սաղանայ լիզուի կտրածը չի՛ սաղանայ (առած)։
Լիզուանիկ—ճարտարախօս. չարալեզու։
Լիդը—ծանրութեան չափ, որ հաւասար է 12 գրվանքին։
Լիլիֆար—պարտիզի ծաղիկ։

Լինգ—երկաթէ բիւր։ Լինգ գցել—փոխ. ոտը գցելով մէկին վայր գցել։

Լինդ—(յոգ. լնդերք)—լինդ։

Լիս—լոյս։ Լիսէ լիս—մինչև լոյս։ Լիսն ու մուխը չը բաժանուած—դեռ չը լուսացած։ Լիս ու ճար անել—օգնութիւն անել։ Լիս ընկնել—յայտնուել։ Լիսուէ լիս էր—մօտ էր լուսանալու։ Բաց աչքով լիսացնել—պիշերը չը քնել։

Լիսանալ—լուսանալ (օր. լիսացէ, օրը ճաշ ա դառէ)։

Լիսացնել—ամբողջ պիշեր անքուն մնալ։

Լիսին—լուսին։ Լիսինը նորնել ա—նոր լուսինը երեւում է։

Լիքը—զնդուն.՝փոխ. վշտացած (օր. սիրտս լիքն ա)։

Լլուել—սաստիկ արբենալ (օր. լա՛ւ հա՛ լլուէ)։

Լլկուել—պատպանձուել։ Լլկուե՛ս։ պատպանձուես (անէծք)։

Լխակ, Լխակ-մխակ—զէր. փափուկ։

Լկտուել—երես առնել։

Լղար—նիհար։

Լղարել—նիհարել։

Լղպոր—խիստ փափուկ։ Այս բառը գործադրւում է գըլխաւորապէս թռչուններուն լերկ ձագերի վերաբերութեամբ (օր. ծիծեռնակի ճուտը հլա լղպոր ա)։

Լնգլնգալ—իւր տեղումը շարժուել (օր. ատամներս լընգլնգում ա)։

Լոլօկ—պտուղ. մրգ։

Լու—լու։ Լուն ուղղ չինել—փորը բանը մեծացնել՝ պատմել։ Լուից ճրաքու կը հանի—սաստիկ ժլատ է։

Լուանալ—լուանալ (օր. շոր լուանալ. գլուխ լուանալ). փոխ. անպատուել (օր. նրան մի լա՛ւ լուացի՝ վէ դրի)։

Լուլայ—խողովակ (օր. սառցի լուլայ)։

Լուս ասող—լուսաբացին երեւող աստղ։

Լոք—քայլ։ Լոք տալ—ցատկել. ոտքը գցել, անցկենալ (օր. լոք տուեց, առուն անցկացաւ)։

Լպստել—լիզել (օր. մեղը ծախողը գդալը կը լպստի.—առած)։

Լպստած—երես առած. փչացած։

Լցնել—լցնել։ Լցնիլ տալ—լցնել տալ։

Լքլքալ—սիրտը սաստիկ բաբախել։

Լքլքոց—սրտի սաստիկ բաբախումն։

Լօղ—տե՛ս Լօձ։

Լօթի—վատնող. շռայլ։

Լօթուիկ—ագահ. չատակեր։

Լօթռկութիւն—ագահութիւն. չատակերութիւն։
Լօձ—դեղձի այն տեսակը, որի կորիզը ամուր կպած է մսից։
Լօղլօղ—երկայնահասակ և նիհար (օր. Ի՞նչ լօղլօղ մարդ ա մեր հարևանը)։
Լօպպաղ—դատարկախօս. պարծենկոտ։
Լօր—թռչուն։
Լօք—լօք ձուկն (լօքօ)։

Խ

Խաբար—լուր. համբաւ։ Խաբար տալ—յայտնել. իմաց տալ. գաղտնիք հաղորդել։
Խաբարբդան—բամբասասէր. լրտես. անգաղտնապահ. քսու։
Խաբարդայ—զգուշացիր. հեռացիր. ճանապարհ տուր։
Խաբել—խաբել։
Խաբլուկ—խաբեբայ։
Խաղինայ—դանձ. դանձարան. պարսկական բաղանիքների ջրամբար։
Խաթայ—փորձանք (օր. խաթէդ ինձանից քաշա. խի ես ինձ խաթի մէջ գցում)։ Խաթայ բալայ—պատուհաս. փորձանք։
Խաթուն—տիկին. պատուանուն (կանանց)։
Խաթէր—ի պատիւ (օր. էս բանը քու աղիզ խաթէր եմ անում)։
Խաթուն բարմաղի—խաղողի տեսակ։
Խաթր—կամք. ցանկութիւն։ Խաթրը կոտրել, խաթրից անցկենալ—կամքը մերժել։ Խաթրը պահել, խաթրին չը դիպնել—մէկին յարգելով՝ նրա ցանկութիւնները կատարել։
Խաթրջամ—աներկմիտ։ Խաթրջամ ընկել, խաթրջամ կենալ—աներկմիտ լինել։
Խալ—բիծ. նշան մարմնի վերայ։
Խալաւոր—բծաւոր։
Խալաթ—պարգև։ Խալաթ տալ—պարգև տալ. պարգևատրել։
Խալիբաջանդ—ստախօս. խաբեբայ։

Խալիսրանդութիւն—ստախօսութիւն. խաբեբայութիւն։
Խալլի—խաղողի տեսակ։
Խալիչայ—գորգ։
Խալխ—ժողովուրդ. բազմութիւն (օր. էթում ա տենում՝ մի հըսկայ մէչդանի միջի խալխը կիտուել են)։
Խալվար—մի խալվարը հաւասար է 30 փութին։
Խալֆայ—աւագ դասատու գիւղական դպրոցներում։
Խախալ—խարբալ. հացահատիկը քարերից մաքրելու գործիք։
Խախալել—խախալով ցորենը մաքրել։
Խակ—տհաս. վոխ. անզարգացած. անփորձ (օր. էնինչ խակ մարդ ա)։
Խաղկ անել, Խաղկ ու խայտառակ անել—անպատուել. յանդիմանել. անարգել։
Խամ—անփորձ. անմշակ հող։
Խամութիւն—անփորձութիւն։
Խային—չարամիտ. նենգ։
Խայնութիւն—չարամտութիւն։
Խանդակ—փոս տեղ։
Խանձել—երեսանց այրել (օր. մազերը խանձել)։ Բուղաղը խանձել—բողաղը այրել։
Խանձիլ—այրուած չորի կտոր, որ դնում են վէրքի վերայ՝ արեան առաջն առնելու համար։
Խանձուել—այրուել։
Խանմաղայ—պատուանուն հարսի կողմից իւր տալին։
Խանում—աղջիկ-պարոն։
Խանչալ—դաշոյն։ Խանչալիդ քարը վէ չի ընկնի—բան չես կորցնի։
Խաշ—տաւարի կամ ոչխարի ոտներից և փորոտիքից պատրաստած կերակուր. թրջեխմոր։
Խաշել—եփել (օր. ձու խաշել. միս խաշել). այրել (օր. արևը մարդի խաշում ա, էրում, փոխոխում՝ թողում)։
Խաշիլ—ալիւրից եփած կերակուր, որ ուտում են իւղով։
Խաշլամայ—եփած միս։
Խաշու—արգանակ. մսաջուր։ Խաշուդ բերանս չի էրէ—քեզանից ոչ մի բարիք չեմ տեսել։
Խաշուել—եփուիլ. այրուիլ։
Խառադ—հիւանդ։
Խառադութիւն—հիւանդութիւն։
Խառնել—խառնել. խանգարել. արգելք լինել։
Խառնչտորել—կրկին խառնել. չփոթել. տակն ու վրա անել։
Խաս—նուրբ. ազնիւ. զուտ. իսկական. անխառն։
Խասիաթ—բնաւորութիւն։ Խասիաթ չ'ունի—բնաւորու-

թիւն չ'ունի: Խույ ու խաւսիաթ—բնաւորութիւն:
Խասաքի—ապօրինի կին. սիրուհի:
Խարջ—ծախս. հարկ:
Խարջլը—ծախսելու փող: Ջէբխարջլը—գրպանի ծախսելու փող:
Խար—որդ, որ գլխաւորապէս վարդենու վերայ է գոյանում:
Խարարայ—աւերակ:
Խարար անել—փչացնել:
Խարար ընել—փչանալ:
Խարջու հաւող—խաղողի տեսակ:
Խարտ—դանակ սրելու քար:
Խաւիծ—խաշլի տեսակ կերակուր՝ ծննդականներին ուտեցնելու համար:
Խաքայ—ածուխի մանրունք:
Խելի—քիչ: Մ'խելի—մի քիչ:
Խելք—խելք. խելացիութիւն: Խելքի բուն—իմաստուն. խելացի: Խելքը գլուխը գալ, Խելքի գալ—ուղղուել. խելօքանալ (օր. նրան տանում են գցում ֆորը, բայի ընդէ խելքը գլուխը գայ): Խելքի բերել—ուղղել. խելօքացնել: Խելքը բան ա կտրում, Խելքը մի բանի հասնում ա—մի բան հասկանում է: Խելքովքեամալով—խելացի. ընդունակ: Խելքը հացի հեննայ ուտել—չիմաստանալ: Խելքին զօռ տալ—այնպիսի բաների մասին մտածել, որ իւր մտաւոր ուժերից վեր են: Խելքը գլխիցը թռնել—չիմաստանալ. հիանալ մի բանի վերայ: Խելքը տանել, Խելքը գլխիցը տանել, Խելք ու քեամալը տանել—խելքամաղ անել. ապշեցնել. հիացնել. զարմացնել: Խելքը մննել—հասկանալ: Խելքամաղ ընել, Խելքն էթալ—հիանալ. ապշել (օր. ընձնից ամաչաթ չինես, որ տենողի խելքն էթում էր): Խելքըհան անել—խելքից հանել. մոլորեցնել:
Խելօք—խելացի:
Խեղտել—տես Հեղտել:
Խեմ—մաղի կամ խախալի չրջանակ:
Խեցատ—խեցի. խեցատ. կոտրած ամանի կտոր:
Խեց ընկնել—պտուղը նոր սկսել հասնել (օր. ծիրանը խեց ա ընկէ):
Խէյրաթ—բարւոք: Խէյրաթ տենալ—բարւոք համարել:
Խէյրաթխանայ—անկեղանոց:
Խէչաղպէր—խաչեղբայր:
Խէր—օգուտ. վաստակ: Բերանդը խէր բաց արա—օգտակար բաներ խօսիր: Խէր տալ—օգուտ տալ:

Խըրթ—բոլորովին. իսպառ օր. Ջուրը խըրթ կտրուեց)։
Խթուել—խրուել օր. ոտս ցեխը խթուեց)։
Խթման դշեր—Ջատկի և Ջրօրհնեաց Թաթախման դիշեր։
Խժավժի—պատենաւոր բամբակը ղրսի կողմից մաքրելու գործիք։
Խժռել—մանր կոտրտել. փշրել. փոխ. հարստութիւնը վատնել։
Խժռուել—փշրուել։
Խի՞—ինչո՞ւ։
Խիալ—միտք. կարծիք. կասկած։ Խիալ տանել—կասկածել։
Խիալբազ—կասկածոտ։
Խիար—վարունկ։
Խիզան—ընտանիք. որդիք։
Խիզանամէր—զաւակամայր։
Խին—կերակրին համ տալու հիւթ։
Խլթէխլթի—լիքը (օր. ժամը խլթէխլթի լիքն ա խալխով)։
Խլթխլթալ—եռալ։
Խլթխլթոց—եռալը։
Խլչկոտացնել—ականջները սրբել, ուշադրութեամբ ականջ դնել (օր. Ի՞նչ ես անկաջներդ խլչկոտացնում)։
Խլլտալ—խլրտել ձկների։
Խլլտան—խլրտող։
Խղճմտանք—խիղճ։
Խղճմտանքով—բարեխիղճ (օր. խղճմտանքով մարդ)։
Խճճել—խառնել։
Խճճուած—խառնուած (օր. Թելը խճճուած ա. բաններս խճճուած ա)։
Խմել—ըմպել. արբենալ (օր. էդ ո՞րդէ ես ըտենց խմէ, ոտից, ձեռից ընկէ, լուէ՝ մնացէ)։
Խմած—արբեցած։
Խնամաքար—հին ժամանակներում Թագաւորների արքունիքում, սրահի մէջ, մի աւազին տափարակ քար էր դրուած, որի վերայ գալիս, նստում էին հարսնախօսութեան եկող մարդիկ։ Այդ քարը կոչվում էր խնամաքար։
Խնթխնթ—քթի մէջ խօսող։
Խնկան-ծաղիկ—դաշտային ծաղիկ։
Խնոցի—իւղ չինելու գործիք։
Խնձորածաղիկ—դաշտային խոտ։
Խնձորի—խնձորենի ծառ)։
Խոզան, Խոզանատեղ—հրկու տարի անմշակ մնացած վայելահող։
Խոզակաշի—խաղողի տեսակ. սեխի տեսակ։
Խոկալ—զզուել մի բանից, մանաւանդ կերակրից։
Խոնար—խոնարհ։
Խոնարհութիւն—խոնարհութիւն։
Խոռակ—կերակուր։

Խոսրովչահի—ծիրանի տեսակ։
Խոտոց—ձկան կտոր։
Խորը—խոր. ամուր։ Խորը քնել—ամուր քնել (օր. ընե՞նց խորն ա քնում, որ աննկերիցը բռնես դէն գցես՝ չի իմանայ, հօ նա, հօ մեռելը՝ մին ա)։
Խորթ—անհարազատ։
Խորխորդի—ճարպը մանր կտորած և տապակած։
Խորոված—չամիչի վերայ խորոված միս։
Խորոմ—երկու խորոմը հաւասար է մի խրձին (օր. մի խորոմ խոտ)։
Խուլասայ—մի խօսքով. ինչ և իցէ. վերջապէս. մախլաս։
Խուճուճ—գանգուր։
Խում—ումպ։
Խույվորել—սաստիկ վախենալ. սարսափել։
Խունջիկ մունջիկ անել—նազ անել։
Խուշուր, Խուշուր մուշուր—փայտի մանր կտորտանք։
Խուրմայ—արմաւ։
Խուրմի ծառ—արմաւենի։
Խուրջին—երկու աչքանի տոպրակ։
Խուփ—կափարիչ։
Խչմար—երկճիւղ փայտ՝ որթի տակ նեցուկ տալու համար։
Խչերկաթ—խաչաձև երկաթ՝ թոնրի վերայ կաթսաները դնելու համար։
Խռուակ—պատի միջի անցք, որով ջուրը անցնում է պարտէզը կամ այգին ջրելու համար։
Խռմփացնել—խռմփացնելով քնել։
Խռուկ—բանջարեղէն։
Խտիտ—գիրկ։ Խտիտն առնել—գիրկը վերցնել. գրկել։
Խտտել—գրկել։
Խրատ—խրատ (օր. էս քեզ խրա՛տ, էլ չը ցանես կտվրհա՛տ.-առած)։
Խրատել—խրատել. խրատ տալ։
Խրատուել—խրատուել. խրատ ստանալ։
Խրել—խրել. մտցնել (օր. մատը աչքը խրեց)։
Խրբուկախոտ—դաշտային խոտ։
Խրուել—խրուել մի բանի մէջ (օր. ցեխի մէջ խրուեց, մընաց)։
Խրխի—կենդանիների կաշի, որ մարդիկ առաջ հագնում էին՝ կենդանիների կերպարանք ընդունելու համար։
Խրթխրթուկ—չնչափող։
Խև—խելագար։
Խօնչայ—մատուցարան։
Խօչը գալ—դիր գալ։
Խօսալ—խօսել։ Պետուպետու խօսալ—ափեղցփեղց խօսել։ Մինձ մինձ խօսալ—մեծա-

խօսիլ։

Խօսք—խօսք. խոստում։ Նրա կշտին խօսքս էրկու չինի—նա իմ խօսքը անտես չի անի, չի թողնի կրկնելու։ Խօսք տալ—խոստանալ։ Խօսքով ընկնել—խօսքի բռնուել. խօսակցութեան պատահել։ Խօսքը չուանի չը դնել—խօսքը բանի տեղ չը դնել։ Խօսքը կտուրը գցել, Խօսքը չոլերը գցել—խօսակցութեան նիւթը նպատակով փոխել։ Խօսքիցը եղ դառնալ, Խօսքիցը եղ կաննել—խոստմնադրուժ լինել։ Խօսքը դեռ տինը գցել—մէկի խնդիրը մերժել։ Խօսք կապել իրար հեննայ, Խօսքները մին անել—համաձայնութեան խօսք տալ իրար։ Խօսք բաց անել, Խօսք գցել—առաջինը խօսիլ. շարժառիթ տալ խօսելու։ Խօսքը կապի դնել, Խօսքը գեննին չը մնալ—խօսքին նշանակութիւն տալ։ Խօսքը փէշումը կօլօւեց՝ դընաց նրան խաբար տուեց—մէկի ասած գաղտնիքը մուսին հաղորդեց։

Ծ

Ծալ (յոգ. ծալք)—շորի կամ գդակի ծալ։ Մի ծալը պակաս ա—փոխ. թեթեւամիտ է։

Ծալքատեղ—տեղաշորը դարսելու տեղ։

Ծախել—վաճառել։

Ծախծխել—չատ բաները վաճառել (օր. ունեցած, չ'ունեցածը ծախեց, ծախծխեց՝ ընկաւ ճամփայ)։

Ծակ—ծակ։ Ծակ ու ծուկերը—բոլոր ծակերը (օր. տան ծակ ու ծուկերը կալնում ա)։ Ամեն ծակ ու ծուկերը գիտայ—փոխ. ամեն տեսակ գաղտնիքները գիտէ։

Ծաղ—հարսանեաց ժամանակ տուած սարգև հրաւիրեալների կողմից։

Ծամել—ծամել. ատամներով մանրացնել։

Ծամծմել, Ծամծմորել—կրկար ծամել։

Ծամուն—մաստաք։

Ծանդր—ծանր. դժուար։ Ծանդրը ու թեթեվ անել—խոր-

հել. խորհրդակցել. կշռադատել։

Ծանրաբած—յղի։ Այս խօսքը գործ է ածվում բացառապէս կենդանիների վերաբերութեամբ (օր. մեր կովը ծանրաբած ա)։

Ծանրութիւն—ծանրութիւն. դժուարութիւն։

Ծառկուտուտ—թռչուն։

Ծարաւ—ծարաւ։ Ծարաւը կոտրել—ծարաւը յագեցնել։ Ծարաւ կը տանի աղբուրը՝ հէդ կը քերի—խորամանկ է։ Ծարաւ թուք ու մուքը կըսպել ա—սաստիկ ծարաւ է։

Ծարաւանալ, Ծարաւել—ծարաւել։

Ծափ—ծափ։ Ծափ տալ—ծափ հարկանել։ Ծափ ու ծիծաղ անել—անշափ ուրախանալ։

Ծաքարի ծաղիկ—պարտիզի ծաղիկ։

Ծեղ—չիւղ։

Ծեր—ծեր. ծերունի։

Ծերութիւն—ծերութիւն։

Ծերտ—քակոր. թռչունների աղբ։

Ծէր—ծայր. վախճան։ Ծէրը ծէրին անջախ ա հասցնում—հաղիւ է կառավարւում։

Ծէփ—պատի սրուածք։

Ծէփել—ցխով կամ գաջով պատը սրել. փոխ. խփել. հարուածել։

Ծէր—արշալոյս։ Սուրբ ծէրին, Սուրբ ծէրի հեննայ—արշալուսին (օր. առաւօտը սուրբ ծէրի հեննայ վէ կացաւ գնաց)։

Ծէրել—ծագել (օր. արևը նոր ա ծէրէ)։

Ծիծ—սահին։ Մօր ծիծ կըտրող—փոխ. ճարպիկ. աչքաբաց։ Հարիր մարդի ծիծ ա տալի—մի բանի համար ամենքին էլ յուսադրում է՝ խաբելու նպատակով։ Թուանքի ծիծ—հրացանի այն մասը, ուր դրվում է պիստօնը։ Ծիծ տալ—երեխային կաթ տալ։

Ծիծաղ—ծիծաղ։ Ծիծաղը կըսկսին—ուրախ. զուարճադէմ։

Ծիծաղալ—ծիծաղել։

Ծիծեռ—փոքրիկ կեռ երկաթ թռչու ծայրին, որից թելը կապում են մանելիս։

Ծիտ—ճնճղուկ։

Ծիրանի—ծիրանենի։

Ծլանք—ծուէնք։

Ծլել—բողբոջներ արձակել. բանել։

Ծլծլալ—թափուել (օր. ջուրը վրիցը ծլծլում ա)։

Ծլկուել—դուրս սպրդել. անհետանալ. փախչել։

Ծլուլ—քթից հոսած ջուրը

(օր. քնթի ծլուլը թափում ա)։

Ծլունգ ընկել—ցատկել։

Ծլվլալ—թռչունների երգելը։

Ծլվլոց—թռչունների երգը։

Ծծել—կաթը ծծել. հիւթը ծծել։

Ծկթել—թռչունների ձուից նոր դուրս գալը. փոխ. գործ է ածվում նաև բոյսերի վերաբերութեամբ (օր. ծառը նոր ա ծկթէ)։

Ծղան—ճղոտած հաստ փայտերը։

Ծղծամ—ակամայից ծամելը։ Ծղծամ տալ—ակամայից ծամել։

Ծղնօտատեղ—նոր հնձած արտատեղ։

Ծղրտալ—ճիչ արձակել։

Ծղրտոց—ճիչ։

Ծղօն—ծղօտ։

Ծնդկան—ծննդական։

Ծուար—ձկների բուն։ Ծուար անել—ձկների միատեղ ժողովելը (օր. ձկները քարերի տակին ծուար են արէ)։

Ծուլ ընկել, Ծուլ ծուլ ընկել—տեղից վեր թռչել. ցատկել (օր. ձուկը ծուլ էլաւ, էլ եղ ընկաւ ջուրը)։

Ծուծ—հիւթ։

Ծունդր—ծունր։ Ծունդր դնել—ծունր դնել։

Ծպտալ—ձայն հանել։

Ծպտուն—ձայն. չչուկ։ Ձէն ծպտուն հանել—տես Ծպտալ։

Ծվալ—ճչալ։

Ծվոց—ճիչ. աղաղակ։

Ծտի լիզու—դաշտային խոտ։

Ծրտել—ծրտել (օր. հաւը ծրտեց)։

Ծրտի-պրտի—փուչ. դատարկ (օր. ծրտի-պրտի բաներով ննջուց մի ընկնի)։

Ծրտոտ—աղտոտ. անմաքուր (օր. էն ծրտոտին մտիկ արա, նա՛ էլ մարդի չի հաւանում)։

Ծօր տալ—երգելիս կամ խօսելիս ձայնը երկարեցնել. (մեղրը ծօր ա տալի)։

Կ

Կաթ—կաթ (օր. կովի կաթ). Կաթիլ (օր. էն աղջիկը մի կաթ արին ա էլէ, կաթացէ սիրաս)։ Կաթ կաթ—կաթիլ

կաթիլ (օր. անձրևը կաթ կաթ գալիս ա)։

Կաթալ—կաթիլ (օր. մեր կըտուրը կաթում ա). փոխ. վայր ընկնել (օր. տանձը ծառիցը կաթաց)։

Կաթացնել—վայր ձգել. փոխ. գնդակահար անել։

Կաթնով—կաթնապուր։

Կալ—ցորեն կասելու տեղ. հնձանի այն հարթ տարածութիւնը, ուր խաղողը ճըմլում են։

Կալմէջ անել—չրջապատել. չորս կողմից ճանապարհը փակել (օր. չորս դհիցը նրան կալմէջ արին՝ կալան)։

Կալնել—կալնուլ. խփել. ծածկել (օր. ծակը ղայիմ կալաւ. գնա սնդուն կալ)։

Կալնուել—բռնուել. խփուել (օր. ծակը կալնուել ա)։

Կախան—պահունի խաղողի կամ չուջուխի չարան (ձըմբան համար)։

Կախանել, Կախան անել—խաղողի չարաններ պատրաստել։

Կախանատուն, Կախանանոց—մառան, ուր կախաններ են պահում։

Կախ տալ, Կախ անել—քարշ անել (օր. ոնիները կախ արեց կամ կախ տուեց թունդիրը). խեղդել։

Կախ ընկնել—իջնել. ցածրանալ (օր. կախ էլաւ ֆորը). խեղդուել։

Կախէթի հաւող—խաղողի տեսակ։

Կակղացնել—փափկացնել։

Կակող—փափուկ։

Կամ—կամն. ցորեն կասելու դորձիք։ Կամ անել, Կամ քչել—ցորեն կասել։

Կամակատար—կամք, ցանկութիւն կատարող։

Կամապաշտ—յամառ. իր ասածի։

Կամապաշտութիւն—յամառութիւն։

Կայենք—կարողութիւն. հարստութիւն։

Կանանչ—կանաչ։

Կանանչել—կանաչել. աճել. մեծանալ (օր. կանանչես, որդի, կանանչես.-օրհնութիւն)։

Կանաչկենի—խաղողի տեսակ։

Կաննացնել—կանգնեցնել։

Կաննել—կանգնել։

Կաչի—կաչի։ Կաչիդ դաբաքանումը կը ճանանչեմ—քեզ լաւ եմ ճանաչում։ Կաչումը չի սթրում—հանգիստ չի մնում (օր. էս բանը որ գլուխ չը գայ՝ ո՞նց կարայ կաչումը սթրի)։ Կաչուիցը դուս գալ—սաստիկ տանջուել, չարչարուել։

Կապայ—վերնազգեստ։
Կապաի զոխ, Կապաւի լուլ—աղաջրի մէջ պահելու բանջարներ։
Կապել—կապել։ Կարմիրը կապել—պսակել. փոխ. վրէժխնդիր լինել. սպանել (օր. ես նրա կարմիրը կը կապեմ)։
Կապկպել, Կապկպռըել—մի քանի տեղից կապել (օր. Նրան կապկպեցին՝ տարան)։
Կապնուել—պայմանաւորուել (օր. քանի տարով կապնուել ենք)։
Կապռոտել—չատերին կապել (օր. Նրանց կապռոտեցին՝ տարան)։
Կապոց—չորի մէջ պահած բան։
Կապտել—կապոյտ գոյն ստանալ։
Կասել—կասել։
Կասենաս—կարծես թէ։
Կատար—Կատարինէ (յատ. ան. կան.)։
Կատար ծաղիկ—պարտիզի ծաղիկ։
Կաւեպան—այգեպան։
Կաւեպանութիւն—այգեպանութիւն։
Կաւիկ—կոկորդ։
Կաւու—կաւու։ Կաւու դառնալ—փոխ. խեղճանալ (օր. Նրան որ տեսաւ՝ կաւու դառաւ, ձէնը կարից)։ Մէջները սև կաւու ա անցկացէ—կռուել են, թշնամացել են իրար հետ։ Փոխանը կաւու ընկաւ—սաստիկ վախեցաւ. շփոթուեց. մոլորուեց։
Կարմիր քիշմիշի—խաղողի տեսակ։
Կարմրատակել, Կարմրել—ամօթից կարմրել։
Կարմունջ—կամուրջ։ Կարմունջ կապել—կամուրջ շինել։
Կարօ—Կարապետ (յատ. ան.)։
Կարօտ—կարօտ։ Ընօտ-կարօտ—չ'տես. կարօտ մի բանի։ Կարօտն առնել—փափաքին հասնել։
Կարօտել—կարօտիլ. կարօտանալ (օր. ես նրան շատ եմ կարօտէ)։
Կաւաս—Ջրաբերան։
Կաքաւ—կաքաւ. (երգող թռչուն)։ Կաքաւաերիչ էր ուղում էթայ, ագռաւաերիչն էլ մոխցն ընկաւ (առած)։ Տես ո՞նց ա կաքաւի նման ման գալի—տես ի՜նչ գեղեցիկ քայլուածք ունի։
Կաքաւակռիւ—կաքաւների մըրցումն։
Կենալ—մնալ. ապրել։
Կեղտ—ապականութիւն. փոխ. արատ (օր. վրէն կեղտ կայ)։
Կեղտոտ, Կեղտոտ-մնջոտ—աղտոտ. անմաքուր։
Կեմ—խուրձ կապելու խոտէ

կասլ։

Կենդ—ոչ-զոյզ։ Մի կենդ—մի հատիկ։ Կենդ կենդ—հատ հատ։

Կենդասպար—պարի մի տեսակ, որ առանձին առանձին են պարում։

Կեսատ—սկեսրայր։

Կեսուր—սկեսուր։

Կերցայ—ուտիչ ցայ։

Կզանալ—գլուխը կորացնել։

Կէսք—կէս։ Կէսքն ընկնել—մինչև կէսը հասնել (օր. Ջուալը կէսքն ա ընկէ)։

Կիսագին—կիսագնի։

Կիսաջան—կիսակենդան։

Կիտել—ժողովել։

Կիտուել—ժողովվել։

Կիտուկ—կոյտ։ Կիտուկ կիտուկ—կոյտ կոյտ։

Կիրակուր—կերակուր։ Կիրակուրը էփել—փոխ. ծեծել. վրէժխնդիրը լինել մէկից։

Կլափին անել—քաղցածութիւնից բերանը բաց ու խուփ անել (ջրից նոր հանած ձկան նման)։

Կլաւոց—տես Մլաւոց։

Կլեկ—անապ։

Կլեկել—անապով ծածկել, սրել։ Մէնի գլուխը կլեկել—մէկին խաբել։

Կլեպ—կեղև (օր. ձմերկի, խնձորի կլեպ)։

Կլեկոնձի տալ, Կլեկոնձի անել—գլխի վերայ գլորուել, շրջուել։

Կլկլացնել—զեղգեղել. ձայնը բարձրացնել (օր. ընէ՛նց հաղ ա տուում, կլկլացնում, որ մարդի քէ՛ֆ ա բերում)։

Կլմբօղ—թթու դրած ճակնդեղ։

Կլպել—կեղևը հանել (օր. խիարը կլպել)։

Կլօճ—բաղարջ։

Կծան—կծող. փոխ. խորամանկ (օր. Նա շա՛տ կծաննա)։

Կծել—կծել. փոխ. խօսքով վիրաւորել։

Կծղել—հացահատիկի հնձելու ժամանակն անցնել (օր. ցորենը կծղել ա)։

Կծուել—կծու դառնալ. կծուել։

Կճեպ—կեղև (օր. ձուի կճեպ)։

Կճուճ—պտուկ. խոր ընկած կլոր աման։

Կճպել—կեղևը հանել (օր. ձուն կճպել)։

Կմկմալ—կակազելով խօսել։

Կմկմոց—կակազելով խօսելը։

Կնիկ—կին։

Կնջեռ—խաղողը ճմլելուց յետոյ մնացած մասերը (ճամայ)։

Կշտանալ—յագենալ։

Կշտել—չորերը վեր քաշել (օր. չորերը կշտաց, ջուրն անց կացաւ). ծառերի աւելորդ

ճիւղերը կտրատել (օր. ծառը կչտել)։
Կշտին—մօտը։ Կշտովն անցկենալ—մօտովը անցնել։
Կշտում—յագենալը (օր. ինչքամ ուտում ա՝ էլի նրան կշտում չը կայ)։
Կոթռունջ—խաղողի տեսակ։
Կոխ պրծնել—գոտէմարտել։
Կոխել—խրել. մէջը դնել։
Կոկոմ—կոկոն։
Կոկուել—զուգուել. զարդարուել։
Կողակ—ձկան մի տեսակը, որ գլխաւորապէս Սևանայ լճում է որսւում։
Կողք—կող։
Կողքավեր—յամառ։
Կողքավերութիւն—յամառութիւն։
Կողքին—մօտը. կից։
Կոնդ—անդամալոյծ. բլուր։
Կոնձկոնձալ—կաղկանձել. ծեծից կամ ցաւից չան ձայն հանելը (օր. շունը կոնձկոնձում ա)։
Կոշտ—կարծր հողի կտոր։ Կոշտը նստել ա քարի գլուխը լաց ա ըլնում (առած)։
Կոշտել—անպատուել. յանդիմանել։
Կոռան—մեծ կենդանիների վէդ (կովի, եզան և այլն)։
Կովկիթ—կով կթելու աման։
Կոտիմ—կոտիմ (կանաչեղէն)։
Կոտը ընկնել—անանկանալ։
Կոտրել—կոտրել. փոխ. արատաւորել (օր. նա աղջկայ անումը կոտրեց, էլ ո՛վ կ՛առնի նրան)։
Կոտրուել—կոտրուել. փոխ. ամաչել. քաշուել (օր. ինձ որ տեհաւ՝ շատ փիս կոտրուեց)։
Կորեկ—կորեակ։
Կորթին—կորթին (կանաչեղէն)։
Կու—սեռ Թրքէ։
Կուդրակ—խաղողի որթի բուն։
Կուել—սեռ Թրքել։
Կուզ—կուզ (կենդանի)։
Կուզ—սապատ։ Կուզէ կուզ անել—գլխիկոր չըջել։ Կուզէ կուզ—գլխիկոր. կռացած։
Կուզիկ—սապատող։
Կուժ—սափոր։ Կուժն ամեն օր ջուր չի բերի (առած)։
Կուժկոտրուկ—դաշտային ծաղիկ։
Կուլ էթալ—կլանիլ (օր. առանց քեզ հացը կուլ չի էթում)։
Կուլ տալ—կլանել։
Կուկուլ—փոքրիկ սափոր։
Կում—ումպ։ Կում անել—մի ումպ ջուր, գինի և այլն խմել։
Կունդ անել—հարստութիւնը վատնել. մէկից փող վերցնել՝ չը տալ (օր. նրա փո-

ղերը լաւ կունդ արիր)։

Կունդկի տալ, Կունդկի անել—տես Կլխկոնձի տալ։

Կուչա—յազեցած։ Կուչա ու կուռ—ցյազուրդ (օր. կուչա ու կուռ կերայ՝ կչտացայ)։

Կուչտը—մօտը։

Կուռ—բազուկ. ձեռք։ Կուռը բռնել—ձեռքը բռնել։

Կուռիկ—Ջրազացպանի փայտէ Ջրաման։

Կուտ—ցորենի տականք՝ հաւերին տալու համար. այրուած հաց (օր. հացը կուտ էլաւ, թափեց թունդիրը)։

Կուտուզ—անպօչ հաւ։

Կուտուռուզ—թզուկ։

Կուրծ—կուրծ (օր. կովի կուրծ)։

Կուցումել—ցրտից մատները կուչ գալ, սառչիլ։

Կչփորել—ատամների մէջերքը մնացած հացի կամ մսի կտորը հանել, մաքրել։

Կպնել—կպչել. վառուել (օր. դէզը կպաւ)։

Կպցնել—կպցնել. վառել (օր. դէզը կպցրեց). փոխ. հարուածել (օր. ընե՛նց մի սիլլայ կպցրեց, որ տեղն ու տեղը վեր ընկաւ)։

Կռանալ—գլուխը ծռել դէպի գետին։

Կռացնել—գլուխը ծռել տալ դէպի գետին։

Կռթել—տես Հեջունել։

Կռիւ—կռիւ։ Կռուել մնի հետևայ—կռուել մէկի հետ. բարկանալ մէկի վերայ։

Կռճել—ցամաքեցնել (օր. գետի ջուրը կռճել)։

Կռճոն—կերակուրի, խոտի կամ յարդի մնացորդ։

Կռնատակ—կռան տակը։ Կըռնատակերը ձմերուկ դնել—գովաբանել մէկին։

Կռնատ—կուռը կտրած մարդ։

Կռուէթ—հասկ։

Կռտել—մաղել. գինին մի ամանից միւսը ածել՝ մաքրելու նպատակով (օր. գինին կռտել)։

Կտաւ—կտաւ։

Կտոր—մասն։ Կտոր կտոր անել—մաս մաս անել։ Կտոր կտոր գալ—նազ անել։

Կտուահատ—կտաւահատ։

Կտուց—թռչունի կտուց։

Կտտոր—ոչխարի, այծի աղբ. կտտոր։

Կտտորել—ոչխարի, այծի կըտտորելը։

Կտրել—կտրել. փոխ. գողանալ (օր. տունը կտրել. դուքանը կտրել)։

Կտրուել—կտրուել. գործ է ածվում կաթի վերաբերութեամբ, երբ նա փչանում է մերելիս (օր. կաթը կըտրուեց)։

Կացել—կացով մի բան վերցնել։

Կրակ—կրակ. փոխ. պատուհաս։ Կրակի մէջ ընկնել—փոխ. պատուհասի մէջ ընկնել (օր. կրակի մէջ եմ ընկել, չեմ իմանում ինչ անեմ, ինց անեմ, որ լաւ ընկի)։ Հուր յաւիտենական—մինչև ի մահ։ Ասաս հուր ու կրակը վրէդ թափի (անէծք)։ Կրակ ա թափում վրիցը, Կրակ ա, կրակ—աչխոյժ, գործունեայ մարդ է։ Կրակ անել—կրակ պատրաստել. վառել։ Կրակ տալ—այրել. հրացանը արձակել։

Կրակուել—այրուել։

Կրակքաշի—կրակախառնիչ։

Կրել—տանել. կրով լցնել։ Կրէմ գլուխդ (անէծք)։

Կրեա—իշամեղու։

Կրկին անել—կրկին հիւանդանալ. (օր. հիւանդը կրկին արեց)։

Կրնկել—չտապով գնալ։

Կօթ—մեղեխ (օր. բահի կօթ. քլնկի կօթ. ուրաքի կօթ)։ Բահին կօթ դցել—բահի համար կօթ պատրաստել, դցել, ամրացնել։

Կօթել—կօթ դցել որ և է գործիքի. փոխ. անպատուել. յանդիմանել։

Կօթառուչ—տանձի, խնձորի և ուրիշ պտուղների միջուկ։

Կօլօլ—կլոր։

Կօլօլել—փաթաթել։

Կօլօլացնել—գնդաձև դարձնել։

Կօծկել, Կօծիկ դնել—կտրած ամանը կամ բաժակը կպցնել փոխ. թերութիւնը, արատը ծածկել։

Կօկլիկ—հարթ. հաւասար։

Կօկլիկացնել—հարթել. հաւասարեցնել։

Կօմբալ—հաստ մահակ. դագանակ։

Կօնծել—արբենալ. խմել։

Կօնծած—արբեցած։

Կօպալ—թմբուկի փայտեր։

Կօր—ձրի արքունական ծառայութիւն գիւղացիների կողմից։

Կօռօփ—մեծ դունդ (օր. կովը մի կօռօփ թրքեց)։

Կօտ—փայտէ ջրի աման. ցրնենի չափ։

Կօրծ անել—չրջել. չուռ տալ (օր. ամանը կօրծ արեց)։

Հ

Հագնիլ, Հագնուել—հագնուել. չորերը հագնել (օր. մեզ հագնիլ ա պէտք. չորերը հագել ա. հագնուել ա, հագրուէ)։

Հագցնել—մացնել. հագցնել (օր. չորերը հագցրեց. չաքմէքը հագցրեց)։

Հադազ—ժամանակ. միջոց։

Հազ անել—սիրել. հաւանիլ. բաւականութիւն ղգալ (օր. նա շա՜տ ա հազ անում՝ էրեխէքանց հեննայ խօսայ, հազ անի)։

Հազիր—պատրաստ (օր. ամեն բան հազիր ա). պատրաստի (օր. հազիր բանի ա մեն գալի)։ Հազիր դո՜ւ էթաս—լաւ է դո՜ւ գնաս։

Հազրել—պատրաստել։

Հաթաթայ—սպառնալիք։ Հաթաթայ տալ—սպառնալ։

Հալ—դրութիւն։ Հալ չ'ունենալ, Հալից ընկնել, Հալ չ'ըլնել վրէն, Հալ չը մնալ վրէն—ուժերը սպառուել. ծերանալ։ Հալ-հալբաթ—անպատճառ (օր. հալ-հալբաթ գաս)։

Հալբաթ—երևի. ի հարկէ։

Հալալ—հարազատ. իսկական. դուտ։ Հալալը հարամել—ապատաւորել (օր. լաւ կնիկը իրա մարդին մուխանաթութիւն չի անի, իրա հալալը չի հարամի)։

Հալաղի—խաղողի տեսակ։

Հալել—հալել. ձուլել. փոխ. մաշել (օր. նա իմ սիրտը հալել ա, թողէ)։

Հալիսը—ծեր. ծերունի։

Հալիսրել—ծերանալ։

Հալիսրուկ—խաղողի տեսակ։

Հալուել—ձուլուել. փոխ. մաշուել (օր. սիրաս հալուել ա)։

Հախ—վարձ. վճար. հասանելիք։ Հախունհախ—իրաւացի և անիրաւացի։ Հախ Աստու—յանուն Աստուծոյ։ Հախից գալ—վրէժխնդիր լինել. յաղթել (օր. ես նրա հախից կը գամ)։

Հակալ հակալ գցել—հալածել։

Հաղ—յօդ (օր. մանների հաղերը). երգ. խաղ։ Հաղ ասել—երգել։ Հաղ անել—խաղալ։ Հաղ ու պար—խաղ և պար (օր. դրանում ի՞նչ

կայ սը, էդ ինձ համը հաղ ու պար ա)։ Հաղով հասկացնել մնին մի բան—կողմնակի կերպով մէկին մի բան հասկացնել, յիշեցնել։

Հաղալ—խաղալ։

Համ—համ. և. միևնոյն ժամանակ։ Համ տալ—համ տալ։ Համը հանել—զզուեցնել։ Համով-կամով ապրել—միաբան ապրել։ Համն էլ համին պտի (առած)։

Համամ—բաղանիք։

Համամշի—բաղնիսպան։

Համազ—Համասփիւռ (յատ. ան. կանանց)։

Համայ—բայց։

Համբարք—համար. հաշիւ։

Համբարքով—համարով. հաշուով։

Համբրել—համարել. հաշուել։

Համեցէք անել—հրաւիրել։

Համեմ—համեմ (կանաչեղէն)։

Համէշայ—մշտապէս։

Համբերել—սպասել. մնալ. տանել։

Համբերութիւն—համբերութիւն (օր. համբերութիւնը կեանք ա)։

Համփրել—եկեղեցու դուռը կամ որ և իցէ սրբատեղի համբուրել։

Համփօ—Համբարձում (յատ. անուն)։

Համքահար—արհեստակից. դաղափարակից։

Հայաթ—բակ. սրահ։

Հայդէ—սպառնալի բացականչութիւն, երբ կամենում են մէկին տանից դուրս անել (օր. հայդէ, տանիցը դուս գնա)։ Հայդէ հայդ—միայն. հէնց (օր. հայդէ հայդ ընկել էր նրանց եննուցը, որ հասնի)։

Հայիլ մայիլ մնալ, Հայիլ մայիլ ընել—հիանալ. սքանչանալ։

Հայիֆ—ափսո՜ս։ Հայիֆ նըրան—ափսո՜ս նրան։

Հայլի—հայելի։

Հայում—հէնց. միայն (օր. հէնց ուտելու հայումն ա)։

Հայվան—կենդանի. անասուն. փոխ. տգէտ. անուսում։

Հայվարայ—դատարկ. պարապ (օր. հայվարայ մարդ)։

Հանաք—կատակ։ Հանաք անել—կատակ անել։

Հանդարտ—հանգիստ. մեղմ։

Հանդարտել—հանգստանալ. մեղմանալ (օր. ծովը հանդարտեց)։

Հանդ—անդ. դաշտ։

Հանել—հանել. պոկել։ Հանիլ տալ—հանել տալ։

Հանք—չունչ. անգամ. հանք։ Մի հանքի—մի անգամից։ Հանք քաշել—չնչել։

Հաշտ—նախասենեակ։

Հաշարաշ—խաղողի տեսակ։
Հաջախ—դործիք։ Հար ու հաջախ—զանազան դործիքներ (օր. հար ու հաջախը հատքից)։
Հաջի—Մեքքա ուխտ գնացած մահմեդական։
Հասանբէկի—սեխի տեսակ։
Հասար—պարիսպ. պատ։ Հասար քաշել—պարսպել։
Հասնել—հասնել մէկին (օր. հասաւ նրան). միրգը հասնել (օր. տանձը հասել ա)։ Հասուէ հաս էր—քիչ էր մնում հասնի։
Հասրաթ—կարօտ. փափաք։ Հասրաթ մնալ—կարօտ մնալ։ Հասրաթը հանել, հասրաթն առնել—կարօտն առնել։ Ծամաք հացի հասրաթ ա—չոր հացի կարօտ է։ Հասրաթը սրտումս մնաց—փափաքիս չը հասայ։
Հաստապուխ, Հաստաբէլին—անընդունակ. բթամիտ։
Հատ—մի հատ. սպիտակ բիծ բրի վերայ։ Հատը քաղել—բրի վերայի սպիտակ բիծը հեռացնել ադօթքի զօրութեամբ։
Հատացնել—վերջացնել։
Հատիկ—հունդի հատ (օր. ցորնի հատիկ)։
Հատնել—վերջանալ (օր. մեր հացը հատել ա. համբերութիւնս հատել ա)։
Հարամ—վատ. անարդար (օր. կերածդ հարամ ըլնի, քընթիդ վրդ դուս դայ—անէծք)։
Հարամել—պղծել (օր. մուկն ընկաւ կարասը՝ հարամեց)։
Հարամի—աւազակ. չատակեր։
Հարամբաշի—աւազակապետ։
Հարամզադայ—խորամանկ. սատանայ (օր. հարամզադայ մարդ)։
Հարայ—օդնութեան կանչողի ձայն՝ վտանգի, նեղութեան ժամանակ։ Հարայ կանչել, Հարայ տալ—օդնութեան կանչել։ Հարայ-հրոց—դոչիւն. աղաղակ։ Հարայ-մադաթ—օդնութեան կանչելու ձայներ։
Հարարաթ—աղղեցութիւն։
Հարաքեաթ—այժ. զօրութիւն։ Հարաքեաթից ընկնել—ուժից ընկնել։ Հարաքեաթ անել—աշխատել։
Հարել—շարժել (օր. խնոցի հարել)։
Հարերդա—մշտապէս։
Հարիսայ—ցորենից պատրաստած կերակուր (կօրկօտ)։
Հարիր—հարիւր։
Հարու տալ—խեղդել. պօզահարել։
Հարսանիք—պսակադրութիւն։ Հարսանիք անել—պսակել։ Հարսանիք ըլնել—պսակուել։

Հարսանքաւոր—հարսանեաց հիւրեր։

Հարսնակուլ—եղան ծնկոսկրը աղջըի փափուկ մսի հետ։ Այդ մասին աւանդութիւն կայ, թէ մի հարս այդ մսից կամենալով կուլ տալ՝ խեղդուել է։

Հարցնել—հարցնել։ Հարց ու փորձ անել—մանրամասն հարցնել. տեղեկութիւններ ժողովել ուրիշներից մի բանի մասին։

Հարի ու դօրի բանացնել—սպառնալ. իր ուժը ցոյց տալ. հպարտանալ։

Հաց—հաց։ Հացի հասցնել մնին—մէկին որոշ վիճակի հասցնել (օր. նա քեզ լաւ հացի կը հասցնի. նրան էլ աղպօրտանից հացին հասցրեց)։ Հացը կոտրին ճնշախա հասցնում—փոխ. հաղիւ հազ ծայրը ծայրին հասցնելով ապրում է։

Հացատուն—հաց պահելու սենեակ։

Հացաւորել—հաց մատակարարել. կերակրել։

Հացթուխ—հացաթուխ։

Հաւ—հաւ։ Հաւ ու ճիւ—ընտանի թռչուններըի ամեն տեսակը։ Թրջուած հաւ—փոխ. խեղճ. ողորմելի։

Հաւայ—եղանակ. կլիմայ։

Հաւանդ—փոքրիկ սանդ՝ մէջը ընդունելները մանրելու համար։

Հաւանդ-դաստայ—սանդխոռն։

Հաւաթ—օգնութիւն։ Մնի հաւաթին հասնել—մէկի օգնութեան հասնել։ Հաւաթ դնել, Հաւաթ ձէն տալ—օգնութեան կանչել։

Հաւանել, Հաւան կենալ—հաւանել. համակրել (օր. ֆլան աղջկանը չատ եմ հաւանում, համայ ինչ անեմ՝ ձեռիս ճար չը կայ)։

Հաւաքել—ժողովել։

Հաւաքուել—ժողովուել։

Հաւէս—եռանդ. բաւականութիւն։ Հաւէսը կորել ա—եռանդը պնացել է։ Հաւէս ունենալ—եռանդ ունենալ։ Հաւէսի խաթէր—բաւականութեան համար։

Հաւկուր—գիշերը լաւ չը տեսնելը. գիշերը լաւ չը տեսնող։ Հաւկուր ընկնել—հաւկուրով հիւանդանալ։

Հաւող—խաղող։

Հաւուղ—աւազան։

Հեթհեթալ—հեկեկալ։

Հեծել—հեծելազունդ։

Հեղտել—խեղդել։

Հեղտխտորել—սաստիկ խեղդել։

Հեննայ—հետը. միասին։ Իրար հեննայ—իրար հետ։

հնչա—դիւրին։
հնչացնել—դիւրացնել։
հնչուն—հնչունի հատ առեղ։
հնչունել—մանած թելը մաքրել, բարակացնել։
հետ—հետ. անդամ։ հետը կռուել—կռուել մէկի հետ. բարկանալ մէկի վերայ։ հետը ընկնել—թշնամանալ մէկի հետ (օր. նա մի հետ հետս ընկել ա, ուզում ա ինձ վնասի եա գլուխս փորձանք բերի). զբաղուել մի բանով (օր. մարդ որ բանի հետ ընկնի, դարսը մոխցը կը դցի)։ հետ ածել—հալածել։ Մի հետ—մի անգամ։
հերս—բարկութիւն։ հերսը գալ, հերսը բռնել—սկսել բարկանալ։
հերսոտ—բարկացկոտ։
հերսոտել—բարկանալ։
հերու—անցեալ տարի։
հէնց—ուղղակի. այնպէս։
հէշ—բնաւ. բոլորովին։
հէսաբ—հաշիւ։ հէսաբ տեսնալ—հաշիւ տեսնել. հաշուել։
հէր—հայր։ հէրանց տուն—հօր տուն (օր. հարսը գնացել ա հէրանց տունը. հարսը գնացել ա հէրանց)։
հէրիք—բաւական։ հէրիք ա—բաւական է։ հէրիք անել—բաւականացնել (օր. էս հացը մեզ ըսօր հէրիք կ'անի)։
հէքիմ—բժիշկ։ հէքմի գցել—հիւանդին բժշկներին մօտ տանել բժշկելու։
հէքիմբաշի—բժշկապետ։
հէքմութիւն—բժշկութիւն։
հընարել—ընտրել. մաքրել. զտել։
հին—հին. վաղեմի։ հին դարմանը քամուն չեն տայ (առած)։
հինայ—կարմրացնելու ներկ։ հինայ դնել—հինով ներկել։ Ոնները հինայ դնել—փոխ. մէկի տունը գնալ-գալը կըտրել (օր. ոննեռդ հինայ ես դրէ, էլ մեր տները չես գալի)։
հինել—նախապատրաստուիլ տեսնել կատւ, կարպետ և այլն գործելու ժամանակ։
հլա—դեռ ևս։
համար—համար. մասին։
համի—այժմ։
համիկուայ—այժմեան։
հնանալ—հնանալ։
հնդասան—հնդկասեան։
հնձան—հնձան։
հնձել—հնձել (օր. խոտը հընձել. ցորենը հնձել). փոխ. ժողովել (օր. Զաքարին տէրտէրները լաւ են հնձում)։
հնձուոր—հունձ անող մշակ։
հոգալահուսա—նեղ օրուայ համար պահած բան։
հոգի—հոգի։ հոգիս բերանս ա

էկէ—յուսահատուել եմ։ Հոգիս բերանս ա հասցրէ—յուսահատեցրել է։ Մեր հոգին հանել—մէկին տանջել. չարչարել։ Հոգըհան անել—սաստիկ տանջել։ Հոգուց, հաւատից հանել—յուսահատեցնել։

Հով—զով։ Հովը փչում ա—զով է։

Հովանալ—զովանալ։

Հովասայ—համբերութիւն։ Էլ հովասայ չը կայ—էլ համբերութիւն չը կայ։ Չեմ մայ հովասայ ունես—լաւ համբերութիւն ունես։

Հունար—չնորհ. հմտութիւն։

Հունարով—չնորհալի (օր. հունարով մարդ)։

Հունդ—ունդ. սերմն։

Հունձ—հունձ։ Հունձ անել—հնձել։ Հունձն ընկել ա—հունձը սկսել է։

Հուշտ անել—խրատել։

Հուշտ ընել—խրատել։

Հուշտիկ—խրատող։

Հուջաթ—յամառ. հակառակ։

Հուջաթութիւն—յամառութիւն։ Հուջաթ անել—հակառակել։

Հուսել—հիւսել (օր. մաղերը հուսել)։

Հուրի մալաք, Հուրի փարի—յաւէրժահարսն։

Հուրհուրատել—չողչողահար զալ։

Հուրք—ջերմութիւն (օր. արևի հուրք. կրակի հուրք)։

Հուի տալ—սեղմել. ճնշել։

Հռհռալ—բարձրաձայն ծիծաղել։

Հրաբունի—բաբունի. գիտնական։

Հրէն, Հրէնիկ—ահաւանիկ։

Հրէս, Հրէսիկ—ահաւասիկ։

Հրէտ, Հրէտիկ—ահաւադիկ։

Հրուսկ—սալոնի կտոր։

Հո՜, հո՜—եղնելը քշելու, կանգնեցնելու եղանակ, ձայն։

Հոգաղ—պաշտային մշակութեան համար վարձած ամսական մշակ։

Հոգաղութիւն—ամսական մշակութիւն։

Հոլ—ըզգան (խաղալիք)։

Հօտ—յարդ կրելու սայլ։

Հօտոմ, Հօտոմսիմ—Հոխոսիմ։

Հօրի—դուքանի ամենավերջին եղնելը։

Հօքիլը—հօրաքոյր։

Զ

Զապ—զամչի ձագ։
Զար—մաղ (ձիու)։
Զաւար—ծնծած ցորեն։ Զաւար անել—փոխ. վայրախօսել (օր. Ի՞նչ ես ձաւար անում)։ Իրար հախից ձաւար հաւաքել—փոխ. իրար հետ անտեղի վիճաբանել, կռուել։
Զեռ—ձեռք. դաստակ։ Ինձ մի ձեռով ես բռնո՞ւմ—ինձ լաւ չես ճանաչում։ Զեռիցը պրծնել—ձեռքիցը ազատուել։ Զեռները ծոցումն ա մնացէ—անապաւէն է մնացել։ Զեռ տալ—ձեռքով կպչել մի բանի. մէկին ձեռք տալ։ Զեռ գցել—մի բանի սիրանալ։ Մէնի ձեռ առնել—մէկին ծաղրել, խաղալիք դարձնել։ Զեռ ու ոտից ընկնել—ուժերը պակասել. ծերանալ։ Զեռ ու ոտը կապել—ձեռք ու ոտքը կապել։ Զեռ չի ընկնում—չի ճարւում. չի գտնւում։ Զեռը դարտակ, Զեռը պակաս—աղքատ. կարօտ. զուրկ։ Մէնի ձեռը ընկնել—մէկի ձեռքը ընկնել (օր. Թէ մի նա ձեռս կ'ընկնի, ես գիտամ նրա արևը ո՛րդէ մէր կը մնի)։ Զեռը զոգ չի ընկնում—ոչինչ չի չահում։ Զեռը քաշել, Զեռը վէ կալնել—մոռանալ մէկին. հրաժարուել մի բանից (օր. հօ գլխից ձեռը չէմ քաշէ)։ Զեռիցը գալ—մի բանի ընդունակութիւն ունենալ. մի բան անելու կարող լինել (օր. Ի՞նչ ասես՝ նրա ձեռիցը կը գայ)։ Զեռ (ձեռք) չի տայ—ձեռնտու չէ։ Զեռ (ձեռք) քաշել—սատրագրել։
Զեռնաքաշ—գող։
Զեռնաքաշութիւն—գողութիւն։
Զեռնալեղ—լոպի մի տեսակը, որ կատարում է գլխաւորապէս ձեռքերի միջոցով։
Զէն—ձայն։ Զէն տալ—ձայն տալ։ Զէն ձէնի տալ—ձայնակցել։ Զէն-ծպտուն չը հանել—բոլորովին լռել։ Զէն ա գալի—ձայն է լսւում։
Զի—ձի։ Զին ձիաւորիցը վէ կը բերի—սասանիկ համարձակ, աներկիւղ է։
Զիաւոր—ձի նստած մարդ. հեծեալ։

Չիակորեկ — դաշտային խոտ։
Չին — ձիւն։ Չինը կտրեց — ձիւնը դադարեց։ Չին ա գալի քուլայ քուլայ։ Սև ձիՙն գայ գլխիդ (անէծք)։ Չիՙն գայ գլխիդ (անէծք)։
Չկնկուլի — ձուչուն։
Չմերուկ — մեղրապոպ. ձմերուկ։ Ղօլթղատակը ձմերուկ դնել — սաստիկ հպարտանալ։ Մի ձեռով էրկու ձմերուկ բռնել — միաժամանակ երկու մեծ, անկարելի գործի ձեռնարկել։
Չողի — ձող։ Չողու ծէրով վարդը դնչին չի հանի — անշափ հպարտ է։
Չուաձեղ — ձուով և իւղով պատրաստած ուտելիք։ Չուաձեղի խաթէը թաւի կօթը կը պաչեն (առած)։
Չուիկ ձուՙիկ անել — յօշատել։
Չուկը — ձուկն։

Ղ

Ղարուլ — համաձայն։ Ղարուլ ընել — համաձայնել. ընդունել։
Ղադաղայ — արգելք։ Ղադաղայ անել — արգելել։
Ղադաք — կատ։
Ղադէդ տանեմ, Ղադէդ առնեմ — չարդ տանեմ (փոպաքչական խօսք)։
Ղազմի — մշտական. մշտապէս։
Ղադր — պատիւ. յարգանք. նշանակութիւն։ Մեՙի գադրը իմանալ — մէկի յարգը ճանաչել։
Ղազ — սագ։
Ղազալ — ծառի չորացած տեղ։ Ղազալաթափ ընել — տերևաթափ լինել։
Ղազաբ — պատիժ. պատուհաս։ Ղազաբ անել — պատժել։
Ղազանբիբի — բանջարեղէն։
Ղաթի — փայծաղն։ Ղաթի ունի — փայծաղի հիւանդութիՙւն ունի։
Ղաթիր — ջորի։
Ղալաթա — խնձորի տեսակ։
Ղալամ — գրիչ։ Լաւ ղալամ ունի — լաւ ձեռագիր ունի։
Ղալամքեար — ճաշակով նկարած։
Ղալաթ — սխալ։ Ղալաթ անել — սխալուել։

Ղալբ—կեղծ։
Ղալբութիւն—կեղծիք. նենգութիւն։
Ղալին—խիտ։
Ղալխան—վահան։
Ղալմաղալ—աղմուկ։ Ղալմաղալը դնել—սկսել աղմուկ հանել։ Ղալմաղալ անել, Ղալմաղալ գցել—աղմուկ հանել։
Ղալմաղալչի—աղմկարար։
Ղախպայ—անառակ կին։
Ղամայ—ղաչոյն։ Ղամով տալ—ղաչոյնով հարուածել։
Ղամբարայ—ձմերուկի տեսակ։
Ղամիշ—եղէգն։
Ղամչի—մարակ։
Ղամչել—մարակել։
Ղայդայ—երաժշտութեան գործանակ. ձև։ Մի ղայդով—մի ձևով. մի տեսակով։
Ղայիշ—կաշուէ գօտի։
Ղայիմ—ամուր. փոխ. ժլատ (օր. ղայիմ մարդ)։
Ղայլան—նարգիլէ. չիբուխ։
Ղայմացնել—ամրացնել։
Ղայմութիւն—ամրութիւն։
Ղայրաթ—չանք. աշխատանք։ Ղայրաթ անել—աշխատանք գործ դնել։
Ղայրու—բացի (օր. Նրանից ղայրու)։
Ղանդ—շաքարի մի տեսակը։
Ղանիմ—թշնամի։
Ղանջղ—էգ չուն. գործ է ածում կանանց վերաբերութեամբ անարգական նշանակութեամբ (օր. բօլ ու, այ ղանջղ, լիզուդ քեզ քաշա)։
Ղաչ—թամբի գլուխ։ Ղաչի թափանչայ—մեծ ասլճանակ՝ թամբի գլխից կապելու (ձի նռանելիս)։
Ղաչաւ—ձի մաքրելու խողանակ։
Ղաչխայ—սպիտակ նշան կենդանիների ճակատի կամ մարմնի ուրիշ մասերի վերայ (օր. դաչխայ քուռակ)։
Ղասաբ—մսավաճառ։ Ղասաբի դուքան—մսավաճառի խանութ։ Ղասաբութիւն անել—մսավաճառութիւն անել։
Ղասաբութիւն—մսավաճառութիւն։
Ղաստահիւանդ—սուտ հիւանդ։ Ղաստահիւանդ տալ—սուտ հիւանդանալ։
Ղաստի—դիտաւորեալ. մտադրութեամբ։
Ղարալթու—ստուեր. երեոյթ։
Ղարաչի—գնչու. փոխ. աղմըկարար։
Ղարաւլիլ—նշանի բռնել (օր. թուանքը ղարաւլեց, տուեց՝ վէ գցեց)։
Ղարաւուլ—պահապան։ Ղարաւուլ քաշիլ—պահպանել. հսկել։
Ղարբանոց—ձրի հիւրանոց օ-

տարականնների համար։
Ղարիբ — օտար. պանդուխտ։
Ղարիբութիւն — օտարութիւն. պանդխտութիւն։
Ղաւուրմայ — եփած, պղպեղ միս. կերակուրի տեսակ։
Ղափաղ — խուփ. ծածկոց։
Ղափաքթմիշ անել — կերակրով լի պղինձը դնել թոնրի վերայ եփելու։
Ղափլան — վագր։
Ղաֆաղ — վանդակ։
Ղաֆիլ — յանկարծ։ Ղաֆիլ տեղը — յանկարծակի։
Ղդար — չափ։ Էն ղդար — այնչափ։
Ղըզըլբուռուն — սեխի տեսակ։
Ղըռ — քարքարուտ դաշտ։ (Վարդաշատում մի ամրողջ գիւղամասն, իւր քարքարուտ լինելու պատճառով, կոչւում է՝ դռեր)։
Ղժվժալ — խառնաչփոթ ձայներ հանել։
Ղժվժոց — խառնաչփոթ ձայներ։
Ղամաթ — սառնամանիք։
Ղժ — խէժ։
Ղիմայ — փոքրիկ կաթ։ Ղիմայ ղիմայ անել, Ղիմայ ղիմայ կտրտել — յօշոտել։
Ղին — պատեան (օր. խանչալի ղին. թմբի ղին)։
Ղմշել — մեղկանալ (օր. ոնց ղմշեցիր մորթես)։ Ղմիշ անել, Ղմիշը գալ — տես Ղմշել։
Ղնամիշ անել — անարգել. յանդիմանել (օր. նրան կանչում ա կուշտը, լաւ ղնամիշ անում, ճամփու ղնում)։
Ղշխրու — աղմուկ։ Ղշխրու ընկնել — աղմուկ բարձրացնել։
Ղոլ — սայլի թև։
Ղոչ — խոյ։
Ղովա — հրէշ։
Ղորթ — ճշմարիտ. ուղիղ. արդար։
Ղորթել — արդարացնել։
Ղորթմանց — ճշգրիտ. խստական։
Ղուաթ — ոյժ. զօրութիւն։
Ղուաթով — ուժեղ. քաջ։
Ղուբուր — դագաղ. պատեան (օր. թուանքի ղուբուր. փշտովի ղուբուր)։
Ղուդուղ — հպարտ։
Ղուդուղանալ — հպարտանալ։
Ղուդում — ոյժ. զօրութիւն։ Ղուդումից ընկնել, Ղուդումը կարուկ — ուժասպառ լինել. թուլանալ։
Ղուլի, Ղուլիկ — արկղ. տուփ։
Ղուլ — ծառայ. ճորտ (օր. նա տուրը Կարապետի ղուլն ա)։
Ղուլլուղ — ծառայութիւն։ Ի՞նչ ղուլլուղ — ինչ յանձնարարութիւն ունիս անելու։ Ղուլլուղ անել — ծառայել։
Ղուղ — ուղեղ։ Մեկի ղուղը առնել — մէկին զգուշացնել, ձանձրացնել անտեղի խօսակցու-

թիւններով։

Ղումաշ—նուրբ. սիրուն։

Ղայրուպ—ընիկ ասող։

Ղունդ—եղունդ։ Սառանի ղունդ—լաւայի դանդուած. քար։ Ղունդ ղունդ անել—փոխ. անտեսել. խնայել (օր. ղունդ ղունդ կնիկ ա)։

Ղուշ—թռչուն։

Ղուշբազ—թռչնասէր։

Ղուրդ—գայլ (օր. գնաղն էլաւ, գալը չ'էլաւ, աննաս ղուրդ ու ղուշ կերաւ նրան, թէ չանաւարնների փայ էլաւ)։

Ղչի—բանջարեղէն։

Ղասայ—խակ սեխ։

Ղասալ—ազգաւի ձայն հանիլը (օր. ագռաւը ղռում ա). չար դուշակութիւն անել (օր. Ինչ ես ագռաւի նման ղըլխես ղռում)։

Ղաւա—եղեամն։ Ղաւա դնել—եղեամն դնել (օր. Էս գչեր ղռաւ ա ղրէ)։

Ղավալ—աղմուկ հանել. վիճաբանել։

Ղաղա—ագռաւի հանած ձայնը. փոխ. չար դուշակութիւն։

Ղավղայ, Ղըրըվըռ—աղմուկ. աղաղակ։

Ղամաթ—վիճակ. բախտ։ Ղըմաթ բռնել—վիճակուել։ Ղըմաթ անել—վիճակել (օր. Աստած նրան լինձ ղամաթ ա արէ)։

Ղարախ—մատակ։

Ղրաղ—ծայր. եղր (օր. չատ տակէտակն ա՝ մէջ ուտում ա, ղրաղ մեն գալի)։ Ղրաղ քաշել—հեռացնել։ Ղրաղը քաշել, Ղրաղ քաշուել—հեռանալ։

Ղրաղին—ծայրին. ափին (օր. ծովի ղրաղին. գետի ղրաղին. գեօլի ղրաղին)։

Ղրկել—ուղարկել։

Ղրղի—բազէ։

Ղրղճան—մսի կճուկ։

Ղրճացնել, Ղրճատացնել—ատամները կրճտել։

Ղրփել—ամուր քորել. (օր. Ինչ հս էղբամ գլուխդ ղրըփում)։

Ղօլան—ձիու փորակապ։ Ո՞վ ա թողում նրան ղօլան գողանայ—ո՞վ է նրան նշանակութիւն տալի։

Ղօնաղ—հիւր։

Ղօնաղլըղ—ճաշկերոյթ. հրաւէր։ Ղօնաղլըղ սարքել—ճաշկերոյթ պատրաստել։

Ղօչաղ—քաջ. կարիճ։

Ղօչաղութիւն—քաջութիւն. կարճութիւն։

Ղֆիլ—կողպէք։ Ղֆիլ դի բերնիդ—փոխ. չափդ ճանաչիր։

Ղֆլել, Ղֆիլ դնել—կողպել. կողպէք դնել դռան վերայ։

ձ

ձաթ — կորեկի հայց։
ձալուկը — քունքերի վերայ իջնող մազերը (կանանց)։
ձախարակ — սայլի ճախարակ։
ձամբարակ — գումթանի երկայն չղթայ։
ձամփայ — ճանապարհ։ ձամփէն պահել — սպասել մէկին։ ձամփու դնել, ձամփու գցել — ճանապարհ գցել. հեռացնել. դուրս անել։
ձամփորդ — ճանապարհորդ։
ձանձանչ — ծանօթ։ ձանձանչը գալ — ծանօթ լինելը յիշել (օր. նա ճանձանչս գալիս ա)։ ձանձանչութիւն տալ — ծանօթութիւն տալ։
ձանձանչել — ճանաչել։
ձանկ — ճանկ։ Մէկի ճանկը ընկնել — մէկի ձեռքը ընկնել։
ձաչ — ճաշ. ճաշուայ հայց. կէս օր։ Օրը ճաչ ա — կէս օր է։ ճաչքուն տալ — մինչև ճաշ քնել. երկար քնել։
ձառճառուկ — դաչտային խոտ։
ձար — հնար. դարման. օգնութիւն։ ձար անել — օգնել. հնարը գտնել մի բանի։ ձարը տեսնալ — հնար գտնել փրկութեան (օր. գլխիդ ճարը տես)։ ձարը կտրուել — յուսահատիլ. փրկութեան հնար չը գտնել։
ձաքացնել — ճեղքել. փոխ. բարկացնել (օր. նա մարդ ա ճաքացնում)։
ձաքել — ճեղքուել։
ձաքճքել — մի քանի տեղից ճեղքուել (օր. կարասը էրկու դիից ճաքճքել ա ու գինին տանում ա՝ չի պահում)։
ձգնել — չատ աշխատել (օր. հաղար տարի ճգնես, ձեռդ դդղ չի ընկնի)։
ձեղջ — կերակրոտ ամանները լուանալուց մնացած կեղտը։
ձեռօք անել, ձեռօք չինել — խօսակցութիւնը երկարեցնել։
ձըմռըմայ — ճահճոտ տեղ։
ձըպճըպացնել — աչքերը արագ թարթափել (օր. աչքերը ճըպճըպացնում ա)։ ձըպճըպան աչքեր — արագ թարթափուող աչքեր։
ձըւալ — ճչալ։
ձըւճըւալ — սաստիկ ճչալ։
ձըւոց — ճիչ։
ձըւճըւոց — սաստիկ ճիչ։

ձժլախտի—մանկական խաղի մի տեսակը։
ձիթ—ճիտ. ողկոյզ։
ձիժ—չրջանաձև պիծ, որ երեխայք խաղի ժամանակ գծում են գետնի վերայ։ ձիժ քաշել—չրջանաձև գծել։
ձիլ—ջիղ։ ձիլ միս—ամուր միս։
ձիլակ—խաղողի տեսակ։
ձիմ—կանաչով ծածկուած հողի կտոր։
ձինգհանայ—ապմուկ հանող. ձանձրացնող։
ձինգհանութիւն—ապմուկ հանելը։ ձինգհանութիւն անել—ապմուկ հանել։
ձիճիկ տալ—մէկի ախորժակը մի բանով չարժել՝ բայց չը տալ։
ձիպօտ—բարակ վարոց։
ձիտ—պարանոց։ ձիտը կտրել—պարանոցը կտրել։ ձիտ անել—գրկել։
ձիւ—մարմնի որ և է անդամ։ ձեռհան անել, ձիւ ձիւ անել—մարմինը մաս մաս անել. յօշատել։
ձլէրք—թոքախտ։ ձլէրք գրկել—թոքախտով հիւանդացնել (օր. էս տղէն մարդի ճլէրք կը դյի՝ էնքան չար Յուլիանոս, Առու կրակ ա)։
ձլմկոտալ—յօրանջելով մարմնի անդամները չարժել։
ձլոտ—ջլոտ. ուժեղ։
ձլորթի—ճլորթի (որով ճօճվում են)։ ձլորթի ընկնել—ճօճուել։
ձլպինդ—այն չորի կտորը, որի վերայ կանայք ճակատի ոսկիները չարում են։
ձլպտի—խաղողի տեսակ։
ձլօթ—ապտակ։
ձլօթել—ապտակել։
ձղակ—պատի ճեղքուածք։
ձղել—ճեղքել։
ձղուել—ճեղքուել. բաց լինել։
ձմբռել—ճմլել. քամել։
ձոթ—մասն. կտոր։
ձոթռել, ձոթ անել—կէս անել. ճեղքել։
ձոլոլակ ընկնել, ձոլոլակ ընել—կախուել մի բանից։
ձոսկան—հատատ թոկ։
ձուդք—ճիւղ։
ձում անցնել—ոտը ծալուել (օր. ոտս ճում անցաւ՝ վեր ընկայ)։
ձուտ—թռչնաձագ. փոխ. գործ է ածվում և մարդկանց վերաբերութեամբ (օր. ճուտերդ կոտրուեն. ճուտերդ թռնողին ընկնեն.-անէծք)։
ձպուռ—բիժ։
ձպռոտ—բժոտ։
ձռճռալ—կոտրուելուց առաջ ձայն հանել (օր. փէտը ճռճռաց. սառուցը ճռճռաց՝ բիրգան կոտրուեց)։
ձռնչալ—ծանր բեռան տակ

յոգոց հանել։
ձորապաշուկ—բանջարեղէն։
ձրագ—լոյս. վառած մոմ կամ լապտեր։ Հօրնը մօր ճրագ ա—մի հատիկ զաւակ է։ Նրանից ճրագ չի կռնի—նա օգտակար մարդ չէ դառնալու (օր. հմիկուայ տղէքանցից ճրա՞գ չի կռնի)։ ճրագը կպցնել—ճրագը վառել։ ճրագը իրա տակ լիս չի տայ։
ճրագվառոց—ճրագ վառելու ժամանակ։
ճօթ—հանդերձեղէնի կտոր (մահուդ, պատառ և այլն)։
ճօճ—երեխային ճօճելու տեղ։ ճօճ կապել—ճօճ պատրաստել։
ճօնթ—քղանցք (շորի)։

Մ

Մադայ—ախորժակ։ Մադաժաժ ընել—զզուել մի բանից։ Մադէն վեր ունել, Մադէն տալ—ախորժակ ունենալ մի բանի (օր. մադէս չի վեր ունում էս կերակրիցն ուտեմ)։
Մա՛դաթ—վանդի ննջարկուղի աղաղակ (օր. հա՛բայ, մա՛դաթ, էկէք, հասէք, սպանում են)։
Մադաթ—Մադաթ (յատ. անուն)։
Մադան—հանք. մատեան։
Մադիա—մատակ ձի։
Մազ—մարմնի մազ։ Նրա մի մազն էլ ա չի թէքուի—նրան ոչ մի վնաս չի դիպչի։ Մազ էր մնացէ, որ քարափից վեր ընկնէր, մենծ թիքէն անկայը մնար—սակաւ էր մնացել, որ ժայռից վայր ընկնէր, չարաչար մահանար։ Մազերը բիզ բիզ ընել, Մազերը գլխին բիզ բիզ կանգնել—փոխ. սաստիկ զարմանալ։
Մազոտա—գաչատային խոտ։
Մազայ—քաղցրաւենիք։
Մաթ—եփած քաղցու։
Մաթալ—յուսահատուած։ Մաթալ մնալ—յուսահատիլ. չիմանալ ինչ անել (օր. սրա ձեռին մնացել եմ մաթալ)։
Մաթ ընել—հիանալ. տպչած մնալ (օր. էս որ տեհաւ, մնաց մաթ էլած նրա երեսին մարկ անելօն)։

Մաթլաթայ—ափսէ։
Մաթոս—Մաթէոս (յատ. անունն)։
Մաթրաթ—կաւէ աման։
Մալ—ապրանք. ընտանի կենդանիները։ Մալ ու դօլմաթ—ապրանք և հարստութիւն (օր. երայ մալ ու դօլմաթի մէր ա)։
Մալաշայ—տանձի տիպիւ տեսակը։
Մալուլ-մուչկիլ—մոլորուած։
Մալում—յայտնի. նկատելի։ Մալում անել—երևալ. նշմարուել։ Մալում ըլնել—յայտնի լինել. նկատուել։
Մախաթ—մեծ տախտ։
Մախալա—վերջապէս. ինչ և իցէ։
Մախլաուզ—մագնիսա։
Մախմուր—թաւիշ։
Մախմուր-ծաղիկ—պարտիզի ծաղիկ։
Մախմրէ—թաւչեայ։
Մախսուս—դիտաւորեամբ. դիտմամբ։
Մահ—մահ։ Մահը տալ—մահացնել (օր. որ էս բանը չէք ալէ, իմաց կայէք մահնեղը կը տամ)։
Մահացնել—սպանել. մահացնել։
Մաղադինոս—մաղադինոս (խնաձաղէն)։
Մաղրուն—պուրկ։ Մաղրուն անել—փչացնել. վատնել։ Մաղրուն նստել մի բանից—պրկուել մի բանից (օր. մաղրուն նստես Յանիկը—անէծք)։
Մաղ—մաղ, որով ալիւր են մաղում։ Հարիւր մաղի հաց ա կերէ—շատ հմուտ, փորձուած մարդ է։
Մաղալաղ—դլխիվայր։ Մաղալաղ տալ—դլխիվայր շրջուիլ։
Մաղել—ալիւրը մաղի միջով անցնել, մաքրել. փոխ. բարակ անձրև գալ (օր. անձրևը մաղում ա)։
Մայա—պրամադլուխ. բաղադրութիւն, որով պանիր են մակարդում։
Մայիլ ըլնել—հետևող մի բանով. զմայլել. գոհանալ։
Մայիֆ—կոյր։ Մայիֆ մանդաս աշխարի երեսին (անէծք)։
Ման—սայլի ճախարակը պատայտ տալու փայտ։
Ման գալ—պրօսնել. որսնել։ Կուպ կուպ ման գալ—չատպով, բայց կանոնաւոր շրջել։
Մանգաղ—մանգաղ. խոտ հընձելու գործիք։ Մանգաղ վէդնել—փոխ. մէկին նախապատրաստել մի բանի համար։
Մանգաղաթև—չղջիկ (գիշերա-

յին թռչուն)։

Մանդղիլ—իշևան. մի որոշ տարածութիւն։ *Մանդղիլ կարկել*—մի որոշ տարածութիւն անցնել, գնալ։

Մանդր—մանր։

Մանդրացնել—մանրացնել։

Մանդրունք—փշրանք։

Մանել—մանել։

Մանիշակ—մանուշակ (պարտիզի ծաղիկ)։

Մաննահարկել—մաններով դիպչել մի բանի։

Մաննահաչաբ—մաննահաչիւ։

Մաշայ—ունելիք։

Մաշալայ—կեցցես։

Մաշակաբ—մաշիկ կարող վարպետ։

Մաշիկ—կիսակօշիկ, որ թէ մարդիկ և թէ կանայք անխտիր հագնում են դիւղերում։ Երկու տոբ մի մաշիկ դնել—փոխ. չտապեցնել. սահիլել։

Մաշկել—հայ դիւղերում, ինչպէս յայտնի է, լաւաղ հաց են ուտում։ Մի կամ երկու ամսուայ հացը մի անգամից թխում, չորացնում և այնպէս պահում են։ Ուտելու ժամանակ այդ հացերի վերայ ջուր են սրսկում, որպէս զի փափկանան, ապա որոշ ձեով ծալում՝ մաշկում և այնպէս դնում են սեղանի վերայ։

Մաջ—դուխանի մաճ, որով ուղղուխիւն են տալիս դուխանին։

Մաջալ—միջոց. ժամանակ. հնար։ *Մաջալ տալ*—սպասել. միջոց տալ։

Մաջայ—բազուկ։ *Մաջէդ կոտրուի* (անէծք)։

Մաջկալ—մաճկալ։

Մասալայ—առած. ասացուածք։

Մասալահաթ—ղրոյց. խորհուրդ։ *Մասալահաթ անիալ*—խորհրդակցել։ *Մասալահաթ անել*—ղրուցել։

Մասիլ—բերք։

Մասխարայ—ծաղրածու։

Մասխարութիւն—ծաղրածութիւն։

Մատ—ձեռքի մատ. սրթի ճիւղ։ *Մատը կծել*—փոխ. դլխի ընկնել. հասկանալ։ *Մատը լստակօն մնալ*—ձեռնունայն մնալ։ *Մատին փաթթան անել*—միևնոյն բանը մշտապէս պատճառ բերել։

Մատատան—հաղուստիւտ։

Մատուռ—տրձան։ *Մատուռ կապել*—տրձան կանգնել։

Մարան—Մարիամ (յատ. անձ. կան.)։

Մարդ—ածու։ *Մարդ կապել*—ածու պատրաստել որ և է բան ցանելու համար։

Մարագ—մարագ. յարդ և խոտ պահելու տեղ:
Մարալ—հղկելու. փոխ. դեղնցկուհի (օր. էն աղջիկը մարալ ա, մարալ):
Մարագ մննել—դարան մտնել (օր. կատուն մարագ ա մտել):
Մարանդի—ցորեն հնձելու գործիք:
Մարգամիջի—խնձորի տեսակ:
Մարդ—մարդ. ամուսին. կըտրիճ. վհռանձն: Մարդ-մադամ չը կայ—ոչ ոք չը կայ: Մարդի տալ—աղջկան պսակել: Մարդի էթալ, Մարդ ուզիլ—ամուսին դառնալ՝ պսակուել (աղջկայ վերաբերութեամբ):
Մարխոշ—խնձորի տեսակ:
Մարկոս—մարգեր կապելու գործի. յատուկ անուն:
Մարկոսաւոր—մարկոսով աշխատող մշակ:
Մարմանդ—հանգիստ. մեղմ (օր. մարմանդ ջուր):
Մարջ—գրազ. գրաւ: Մարջ դալ—գրազ դալ:
Մարջան—կորալիոն:
Մաքեան—հայրենիք. բնավայր: Սաի մաքեան ա—սատիկ սաախօս է:
Մաքի—էգ ոչխար:
Մաքօ—Մարգարիտ (յատ. ան. կանանց):
Մեղաւոր—մեղաւոր. յանցաւոր: Մեղաւորին ո՛վ ա տուէ արքայութիւն—եթէ մէկը սմին կըսպ աշխատում է, բայց միշտ անյաջողութեան մէջ է դանուում՝ գործ է ածում այդ դարձուածքը:
Մեղը—մեղը:
Մեղրակենի—խնձորի տեսակ:
Մեղրի ճանջ—մեղրաճանճ: ճանջն ածի, ճիճուն կըխ—ուրիշի վատառակը վատնել:
Մեղրոտել—մեղրոտ լինել (օր. իմ գլուխը մեղրոտել ա, մնաց քունը՝ եղոտի):
Մեղք—մեղք. յանցանք: Մեղմայ գալ—չնորհ խնդրել (օր. ընկան նրա ոտները՝ մեղմայ էկան): Մեղքը չլինքն առնել—յանցանքը խոստովանել (օր. չունքի ձեր մեղքը չլինքնորդ առաք՝ ես էլ իմ մեղքն եմ չլինքս առնում): Մեղքը գալ—մեղկանալ. խղճալ: Մեղքը վեր ունել—անիրաւաբար մեկին մեղադրել մի յանցանքի մէջ:
Մենծ—մեծ: Մենծ մենծ—մեծ մեծ:
Մենծախօս—մեծախօս. պարծենկոտ:
Մենծակեր—չատակեր:
Մենծանալ—մեծանալ. ածել:
Մենծութիւն—մեծութիւն. բարձր տոհմեան:
Մեռնել—մեռնել. ննջեցեալ:

երկու մեռլի կշռով անց կենայ՝ մինը կը զողանայ-- հմուտ աւազակ է։

Մեռլատէր—ննջեցեալի ազգական։

Մեռլատուն—ննջեցեալի տուն։

Մեռլատուր—յուղարկաւոր։

Մերան—այն մածունը, որով տաքացրած կաթը մերուում, մածուն են չինում։

Մերիլ—կաթը մածուն չինել։

Մղել—քամել. ճմլել. սեղմել։

Մղրամ—նիզակ։

Մկկել—միւս։

Մկկ էլ—նորից. դարձեալ։

Մկհատար—ձիապան։

Մկյդան—հրապարակ։ Մկյդան հանել—հրապարակ հանել. հռչակել։

Մկյիզ—դիակ։

Մկնակ—միայնակ. միայն։

Մկնակակեր—միայնակ ուտող։

Մկշայ—անուտուռ։

Մկշալի—անուտուռպահ։

Մկչիզ—մզկիթ. մահմեդականների աղօթատուն։

Մկջ—մկջ. միջուկ (օր. պօպօրի մկջ)։ Մկջ անել—կարել. կէս անել։

Մկջք—մկջք։

Մկջքատել—մկջքը, ոչնաշարը կոտրել։

Մկը—մայր։

Մկրուն—թռչուննների մայր։

Մրժ—մեգ. մառախուղ։

Մրնազգեր—մուրթը գիշեր (օր. ընենց մրնազգեր էր, որ մատդ մարդի աչք կոխէիր՝ չէր լմանայ)։

Մրնատժեռ—սատիկ մուրթ։

Մրնով—մուրթ ժամանակ։

Մի—մէկ (օր. մի տուն. մի գող)։

Միաժուռ—ծոմ։ Միաժուռ ըլնել—ծոմ պահել։

Միալար—չարունակարար. մըշտապէս։

Միամիա—պարզ. միամիտ։

Միամտուիլ—սիրտը հանդստանալ. կասկածը փարատիլ։

Միթամ—իրըն թէ։

Միլլէթ—ցեղ. ազգ. տոհմ։

Միլտֆիլ—յանկարծ։

Մին—մէկ (օր. մին, էրկու, երեք և այլն)։ Մին ու ճար—մի հատիկ զաւակ։

Մինարայ—ուշտեղից մօլլէն պատն է տալիս։

Մինթանայ—կանոնց չըջադրգռսա։

Միջին—մէջը։

Միջնակ—լայն ճանապարհ այգու մէջ տեղը։ Միջնակ պղպէզ—երեք եղբայրներից միջին հասակ ունեցողը։

Միս—միս։ Իրար միս ուտել—կռուիլ. իրար հետ թշնամանալ։ Մեր միսը բերանը տալ—մեկին սատիկ չարչարել, կատաղեցնել։

Միտք—միտք. յիշողութիւն: Մտահան անել, Մտիցը գցել, Մտիցն ընկնել—մոռանալ: Մտին ընկնել, Միտն ընկնել—յիշել (օր. ըսկի մտի՞ս էր...): Մտնելն էլ չէր ընկնում—նրանց մտքով էլ չէր անցնում: Մտնելոց ընկի—չը մոռանաք. յիշէք: Մտքի հետնայ ընկնել—մտասոյզ լինել: Միտն ընկնել, Միտը գցել, Միտը բերել, Միտը գալ—յիշել: Միտք անել—մտածել. խորհել: Երկէն ու բարակ միտք անել—խորը մտածել:

Մլաւել—կատուի ձայն հանելը (օր. կատուն մլաւում ա):

Մլաւան—մլաւող (օր. մլաւան կատուն մուկը չի կալնի.-ա ուած):

Մլաւոց—կատուի մլաւոց:

Մլոլ տալ—մի բանով երկար զբաղուել:

Մխակ—Մէքսայել (յատ. ան.):

Մխակի-ծաղիկ—պարտիզի ծաղիկ:

Մխելի—միքիչ:

Մխոյ—ձուից և խոզից պատրաստած ուտելիք (նքոու):

Մկամ, Մկար—միթէ:

Մհալ—գաւառ:

Մհանայ—պատճառ. պատրուակ: Մհանայ բռնել—պատճառ բռնել:

Մհուլ—ժամանակամիջոց (օր. մի երկու օր մհուլ ուզեց):

Մհրկել—կնքել. կնիք դնել:

Մղկտալ, Մղկտահար գալ—ցաւել. կսկծալ. ասստիկ խնդրել:

Մղկտոց—կսկիծ. ցաւ:

Մղուր գալ—յանցանքը խոստովանել:

Մղրը—մուխը: Մղրը կոխել—սկսել մխնել:

Մմել—մոմ քսել (օր. խեղը մմել):

Մնալ—սպասել. մնալ:

Մննել—մտնել: Նի մննել—նեռս մտնել: Մէջ մննել—մայր մտնել (օր. արևը մէջ մտաւ):

Մնողը—մնացածը:

Մնձրուել—այրուել (օր. հորը էրուեց, մնձրուեց):

Մոզի—սրտու հորթ: Մոզի անել—մոզու պէս ջուր խմել (օր. ջրի վրէն մոզի ա անում, որ խմի):

Մոլորած—չփոթուած:

Մոլորացնել—չփոթել:

Մոլորել—չփոթուել (օր. գրելի վրէն մոլորել ա, չի իմանում ինչ անի):

Մոհրաթ—յարգանք. պատիւ:

Մովի—մեռաքսեայ նուրբ գործուածք:

Մովրով—ջրաժան. գաւառապետ:

Մուխը—մխնուելիւն. խաւար:

Մթնածած անել — մութը տեղը որ և է գործ կատարել։ Մութը գետինը կոխել ա, Մութը գետինն առել ա — սկսել է մթնել։

Մուլք — կալուածք. հարստութիւն։

Մուխաննաթ — անհատատարիմ. դաւաճան. նենգ։

Մուխաննաթութիւն — անհատատարմութիւն. դաւաճանութիւն։

Մուխտաջ — ակնկալու. մուրացող (օր. Աստօծ էս ձեռը էն ձեռին մուխտաջ չ'անի)։

Մուխսի — մահաւսի։

Մուխրիտ — ընտանի կենդանիների աղբից պատրաստած աման՝ աղը դուրս ձգելու համար։

Մուկը — մուկն։

Մուկուչ — Մկրտիչ (յատ. ան.)։

Մուհը — կնիք։

Մուղայիթ — զգոյշ։ Մուղայիթ կենալ, Մուղայիթ կենալ — զգոյշ լինել. պահպանել. հսկել։

Մուղարար — մշտապէս. միաչափ։

Մում — մոմ։

Մուննաթ — աղաչանք. խնդիրք։ Մուննաթ անել — աղաչել. խնդրել։

Մուշամբայ — մեղրամոմի հալուածքի մէջ ձգած ու հանած կտաւ։

Մուշտուլուղ — աւետիք։

Մուռ — վրէժ։ Մուռը հանել մնից — մեկից վրէժխնդիր լինել։

Մուռտառ — պղտծ։

Մուռտառել — պղծել (օր. կատուն օթախը մուռտառել ա)։

Մուրազ — ուխտ. իղձ. խընդրուածք։ Մուրազ անել — ուխտել։ Մուրազը փորումը մնաց — իղձը անկատար մընաց։

Մուրախաս — արձակ. ազատ։ Մուրախաս անել — արձակել. ազատել։

Մուրուցկան — մուրացկան. աղքատ։

Մուք — մոյգ։

Մումռալ — կսկծիլ. ցաւիլ. (օր. հարէս չէտ ա մումռում. սիրտս չէտ ա մումռում)։ Գործ է ածվում նաև շան և կատուի վերաբերութեամբ (օր. կատուն մումռում ա, շունը՝ գումռում)։

Մռով — ջրպետ։

Մսխալի — խաղողի տեսակ։

Մսմար — ցից։

Մսուրք — մսուր. կենդանիների խոտ դնելու տեղը։

Մտքամոլոր — մտքով մոլորուած։

Մտքափոխ — սրտաուղղիք ու-

նեցող ծննդական (օր. մըտքափոխ կնիկ)։

Մաքով—խելացի. ուշիմ. լաւ յիշողութեան տէր (օր. մըտքով էրեխայ)։

Մրել—յանդիմանել (օր. նրան մի լաւ թքից, մրեց՝ վէ դրեց)։

Մրկել—փոքր ինչ այրել (օր. շորը էրեց, մրկեց)։

Մրջիմ—մրջիւն։

Մրչովայ—ծնեբեկ (բոյս)։

Մքուք—գործի, որով կտաւ են գործում։

Մօթալ—մօթալ. պանրի տեսակ։

Մօլլա—մահմեդական հոգևորական. փոխ. խորամանկ (օր. նա ընձնից մօլլէն ա, որ չեմ կարայ ասի)։

Մօյդա—պար եկող հրեխայ հարսանիքի ժամանակ։

Մօնթ—աշակերտ (դպրոցի)։

Մօտ—մօտ. մերձ։

Մօտանալ, Մօտկանալ—մօտենալ։

Մօտացնել—մօտեցնել։

Մօտիկ—մօտ. մտերիմ։

Մօրի-հաւոզ—խաղողի տեսակ։

Մօքիր—մօրաքոյր։

Յ

Յարգևոր—պարկեշտ. ամօթխած. (օր. յարգևոր հարս)։

Յիպի—այպի։

Յիպաթաղ—այպին թաղելու ժամանակը։

Յիպատէր—այպատէր։

Յուշ, Յուշք—ուշ. պիտակցութիւն. ճանաչողութիւն. յիշողութիւն։ Յուշքի գալ—ուշի գալ։ Յուշքի բերել—ուշի բերել։ Յուշը էթալ, Յուշագնայ ըլնել—ուշագնաց լինել։ Յուշ չ'ըլնել վրէն—ուշը գնալ. ճանաչողութիւնից դրկուել։ Յուշը վրէն ըլնել, Յուշը վրէն պահել—ուշ ունենալ. զգայշ լինել. հսկել։

Յուս—ուս (օր. մի շորի միջի վաթթում ա, դնում յուսին, տանում տուն)։

Յուսաշոր—ուսի վերայ ձգելու շոր՝ ջրի գնալիս։

Յուսել—ուսի վերայ վերցնել (օր. կուժը յուսեց՝ գնաց ջուրը)։

Ն

Նա—նա: (Նրա կամ ընդրա—նրա: Ընդոնք—նրանք: Ընդոնց—նրանց):

Նաբաղայ—մի գուցէ. կարելի է:

Նաբաթ—չաքարապաղաղակ:

Նաղ—նաղելը. նաղ անելը: Նաղ անել, Նաղ ծախել, Նաղ ու դուղ անել—նաղել. նաղ անել:

Նաղիը—թագաւորի նախարար. պալատական:

Նալ—պայտ:

Նալաթ—անէծք (օր. նա՛լաթ չար սատանին):

Նալբանդ—պայտող վարպետ:

Նալնել—պայտել (օր. ձին նալնել):

Նալչայ—կօշկի կամ մաշկի տակը կպցրած երկաթը:

Նախիր—նախիր. տաւարի երամ:

Նախրաթող—նախիրը թողնելու ժամանակը. աշնան ցիւնակաց պահոց չարաթ:

Նախրչի—նախրապետ:

Նաղդ—պատրաստի. առձեռն:

Նաղդել—ծախել. սպառել:

Նաղլ—առակ. պատմուածքիւն: Նաղլ անել—պատմել. ասել:

Նամ—խոնաւ:

Նամարդ—տմարդի:

Նամարդութիւն—տմարդութիւն:

Նամուսիւն—խոնաւութիւն: Նամըքաշել—խոնաւութիւնը անցնել. փոխ. պաշտպանել (օր. աղէն հօր նամն ա քաշում):

Նանօ—Նունէ (յատ. ան. կան.):

Նաշ—պագաղ:

Նաշխ—գոյնզգոյն նկար:

Նաշխել—գոյնզգոյն նկարել:

Նաշխուն—գոյնզգոյն. գեղեցիկ. սիրուն. (յատուկ անուն կանանց):

Նանի—մայրիկ:

Նանիկ—օրօր: Նանիկ անել—օրօրել. ննջել (մանկանց):

Նաչար—անճար. խեղճ. թշուառ:

Նաւ—արու ուլտ:

Նարզիլ—պարտիզի ծաղիկ:

Նարդիվան—սանդուղք (շարժուն):

Նարին—չատ մանր (օր. պօպօքի պճեղը լա՛ւ նարին ծեծում ա):

Նաւ—նաւ. փայտէ խողովակ, որով ջրաղացի ջուրը հո-

սում է։

Նաւղան—փայտէ խողովակ՝ տանիքի անձրևի ջուրը հոսեցնու համար։

Նափաս—չունչ։ Նափաս քաշել—չնչել. փոխ. հանգստանալ։

Նեխուր—նեխուր (կանաչեղէն)։

Նեղատերև—նեղատերև։

Նեռ—նեռն. փոխ. դաժան. չար։

Նեռ դնել—մաղով դուշակութիւն անել։

Նեռուանեղ—նեռ ու անեղ։

Ներկել—ներկել. գոյն տալ. փոխ. անպատուել (օր. Նրան մի լաւ, քու հաւան կացած ներկեցի վէ դրի)։

Նեցուկ—ցածր։

Նեցկանալ—ցածրանալ։

Նեքսև—նեքս։ Նեքսև մննել—նեքս մանել։

Նրխտից ընկնել—ուժասպառ լինել քաղցածութիւնից։

Նիգհաբան—երկմիտ։ Նիգհաբան ընել—երկմտել։

Նիգո—Նիկողայոս (յատ. ան.)։

Նիլնել, Նի ընել—բարձրանալ. հեծնել (օր. Նի էլաւ ծառը. ձին նիլաւ)։

Նի տալ—նեքս լցնել (օր. լաւ ես նի տալի)։

Նհախ—իզուր։ Նհախ տեղը—իզուր տեղը (օր. Նհախ տեղը գլխներդ շաւի մէջ կը գցէք)։

Նհար—նախաճաշ։ Նհար անել—նախաճաշել։

Նղղալ, Ննջալ—նիրհել։

Նշան—նշան. ամուսնութեան նշան։ Նշան տալ—նշանի տալ. ամուսնութեան նշանաբան տալ։ Նշան դնել—պատրաստուել նշանի տալու. աղջկան, տղային նշան դնել։

Նշանդրէք—նշանադրութիւն։

Նորել—նորոգել (օր. լիսինը նորել ա)։

Նուալ—թոյլ ձայնով լալ։

Նուաղել—ուշաթափ լինել։

Նուբար—հաղուագիւտ պտուղ. նոր դուրս եկած միրգ։ Նուբար անել—նոր դուրս եկած միրգ ուտել։

Նուիթ—ոյժ. զօրութիւն։ Վրէս նուիթ չը կայ—ուժասպառ եմ եղած։

Նունջ—նինջ. նիրհ։

Նուոց—թոյլ ձայնով լացւ։

Նստել—նստել։

Նստոտել—գործ է ածւում չաւերի վերաբերութեամբ։ (Բերենք գոյնամանի մի քանի օրինակներ.—կարել՝ կըտրատել. ջարդել՝ ջարդոտել. մորթել՝ մորթոտել. պատկել՝ պատկոտել. հանել՝ հանոտել. կոտրել՝ կոտրատել. թափել՝ թափոտել. սրբել՝ սրբոտել. կապել՝

կապոտել. չարել՝ չարոտել. քնել՝ քնոտել. կծել՝ կծոտել և այլն)։

Նօրաթ—հերթ։

Նօրաթով—հերթով։

Նօթը—ղէմքի կնճիռները։ Նօթերը կիտել—յօնքերը կախել. ղէմքը մռայլել։

Նօթոտ—կնճռադէմ (օր. նօթոտ մարդ)։

Նօխտայ—սանձ՝ առանց բերանի երկաթի։

Նօխտակոթ—նօխտի պարան։

Նօքար—ծառայ։

Նօքարութիւն—ծառայութիւն։ Նօքարութիւն անել—ծառայել։

Շ

Շարաշ—դրամ, որ հանդիսականները, հարսանիքի ժամանակ, նուիրում են երաժիշտներին։ Շարաշ տալ—հանդիսականների դրամնուիրելը։

Շալախ—սեխի տեսակ։

Շալակ—ծանրութիւն. բեռն (օր. մի շալակ ցախ)։ Շալակը տալ մեի—բեռը դնել մէկի միջքի վերայ (օր. ի՞նչ կ'ըլնի էս ցախը շալակս տաս, քեզ վնաս ա)։

Շալակել—որ և է բեռը շալակել (օր. ցախը շալակեց՝ տարաւ)։

Շահ—տակոս. վաստակ։

Շահացնել—չահեցնել (օր. վաղը շահացրեց)։

Շահնաբաթ—ծիրանի տեսակ։

Շաղ—ցօղ։

Շաղ տալ—սփռել. տարածել. սրսկել։

Շաղ անցնիլ—ցրուիլ։

Շաղ էլլալ—մետաքսի որդը երբ սկսում է ոստայն գործել, ասում են՝ ճիճուն շաղ ա էրում։

Շաղակօղօղ—ցօղախառն։

Շաղղել—չաղախել։

Շամադան—մոմակալ։

Շամամ—սեխի ամենափոքր տեսակը, որ շատ դուրեկան հոտ ունի. փոխ. կլոր. փոքրիկ (օր. քեաֆուր աղջկայ շամամ ծծերը մարդի քէֆ ին բերում, խելքամաղ անում, թողում)։

Չայի, Չըռի—հինդ կոպէկանոց ռուսական դրամ։
Չանթել—խայթել (օր. օձը չանթեց)։
Չանց տալ—ցոյց տալ. սպառնական խօսք (օր. հաւա՛չ, ես նրան չանց կը տամ)։
Չաչատմաքը թնքել—վզակոթին խփել. ծեծել։
Չառ—զրպարտութիւն. փորձանք (օր. էս մարդը տեղն ու տեղը չա՛ռ ա, չա՛ռ)։ Չառ գցել մնի վրէն—զրպարտել մէկին (օր. ինքն արել ա, նրա վրէն ա չառ գցում)։ Չառի մէջ գցել գլուխը—իրեն փորձանքի մէջ գցել։ Չառի մէջ ընկնել—փորձանքի մէջ ընկնել։ Ո՛նչ չառդ եմ ուզում, ո՛նչ խէրդ—քեզ հետ ո՛չ մի յարաբերութիւն չեմ ուզում ունենալ։
Չառոտ—զրպարտող. կռուարար. (օր. չառոտ մարդ)։
Չատակը—չատ ուտող։
Չատախօս—չատ խօսող։
Չատաւրաք—մաղի մի տեսակը՝ մեծ ծակոտիներով։
Չատուռը—չատ. բազմաթիւ (օր. նրանք չատուռը են)։
Չար—մրգի չար՝ ձմեռուայ համար պահելու (օր. հաւոզի չար. չուջուխի չար)։
Չափաղ—երեսի գեղեցկութիւն, լոյս։
Չեղջ—կալում ժողոված մաքուր ցորենի կոյտ։
Չերեվ—վայրից չինած մեծ գդալ՝ կերակուր ածելու համար։
Չէմբ—սեամբ. դէպի տակ։
Չէն—հարուստ. բարելից։ Չէն կենաս—Աստուած տանդ լուրթրէն տայ։
Չէնլիկ—մարդաբնակ տեղ։
Չէնքս—շինութիւն. շինուածք (օր. գնաց տեհաւ լա՛ւ լաւ չէնքսերը, լա՛ւ լաւ ամարաթնեը)։ Չէնքով, շնորքով—շնորհալի. գեղեցիկ. դուրեկան։
Չէպել—հարուածել։
Չէռ—մէգ (օր. մկան չէռը չապացին օգուտ ա.-առած)։
Չէք—ոտերի արանքը։ Չէք տալ—մի բանի վերայով ոտը գցել անցնել (օր. չէք տուեց, առուն անցկացաւ էն դիհը)։
Չըլորըն—սալորենի (ծառ)։
Չըհադ—վկայ. ջրաղացում աղալու վարձ (ցորեն, ալիւր)։ Չըհադութիւն տալ—վկայութիւն տալ։ Չըհադ ընել—վկայ լինել։
Չըհար—քաղաք. գիւղաքաղաք։
Չըչկլացնել—չփոթել. խանգարել։
Չըչմել—մոլորուել. ուշաթափ լինել։

Զըշկլուկ—սխալուկ. չփոթմուկ. զլուխը կորցնել։
Զըռկ—միզկ։
Զըվի—սրինգ։
Զիրկ—փայտից չինած փոքրիկ խողովակ, որ ծառայում է երեխաներին օրօրոցի մէջ միզելու համար։ Աղու և էգ մանուկների չիրկը դանադան կազմուխիւն ունին։
Զիզակ—սայդ. ճիշտ։
Զիզակուխիւն—ճշտուխիւն։
Զիլայ—կտաւ. բրնձով ապրանակ։
Զիճուկ—կարուած կամ մերած կաթի ջրային մասը։
Զինել—անել. սարքել. դուռը կողպել (օր. դուռը դայիմ չինեց, խոզից պնաց ։
Զիչ—չամփուր. մի խորովելու երկաթ։
Զիչակ—մատաղ. նորահաս (օր. չիչակ խիար)։
Զիման—սուպ։ Սուպ ու չիման անել—սուպ անել։
Զիմար—մսղորուած։
Զիրայ—քաղցու։
Զիրախանայ—հերքնատուն. նըկուղ։
Զիրչիրի—խաղողի տեսակ։
Զիւ—պալար ոսկ։
Զլխայ—բարձի երես։
Զլինք—պարանոց։ Զլինգդ կոտրուի (անէծք)։ Մէկի չլինքին դնել—մէկին պարտաւոր անել (օր. էս բանը քու չլինքին եմ դնում, ինց ըլնի՝ պաի անես. ինձ սէլեր տաւ, ցախ բերիլը՝ իմ չլինքին)։ Չլինքն առնել—յանձն առնել. համաձայնել։
Զլլաղել—ապտակել։
Զղպիկ—անկոխ դանակ։
Զնթռկել—քնել (այս խօսքը անարգական նշանակուխիւն ունի)։
Զնօրք—չնորհ։
Զնօրքով—չնորհալի։
Զողք—ճառագայթ. ատուկը։
Զողշողալ, Զողշողահար գալ—փայլել։
Զոռ—թանից պատրաստած հասարակ պանիր։ Զոռը հանել—մի բանի համը հանել. մի բան ծայրայեղուխեան հասցնել (օր. լաւ, բօլ ա, դու էլ չո՞ռը հանեցիր)։
Զոր—չոր. հազուստ։ Զորերը հանել, Զորահան ընկել—մերկանալ։ Զորահան անել—մերկացնել. փոխ. կատաղեցնել։ Զոր տու՝ չնորք տամ (առած)։
Զորզոլալ սիգաճեմել։
Զորվայ—բրնձով եփած ապրանակի մի տեսակը։
Զուաք—ատուկը. չողք։ Նրա չուաքի տակին են ապրում—նրա հովանաւորուխեան տակ են ապրում։

Զուլալ—հասարակ կալը։

Զուլալել—իրարից հեռու հեռու կարել։

Զուլալուել—բարձրանալ մի բանի վերայ (օր. չուլալուեց ծառը)։

Զուն—չուն։ Զայտ չունն ա—սաստիկ խորամանկ է։ Զան ու գիլի վայ անել—վատնել. փչացնել (օր. իրա հարստութիւնը չան ու գիլի վայ արեց)։ Զան ծիծ կեցած—չան կաթով մնուած. դարչիլի. անպիտան (հայհոյանք)։ Զանսատակ անել—չան պէս սատակցնել։ Զանսատակ ընկել—չան նման սատակիլ։

Զուշան—դաշտային ծաղիկ։

Զուշան—յատ. անուն կանանց։

Զուշտակ—թաղանման շոր, որ կանայք, գլուխ կապելիս, դնում են բվալաչակի տակից)։

Զուչօ—Զուշանիկ (յատ. ան. կան.)։

Զուչա—ապակի. սրուակ։ Սիրտը չուչա ա, որ կոտրուեց՝ էլ չի սաղանայ (առած)։

Զուչուխ—քաղցուից պատրաստած միրգ (չուչխել)։

Զուռ տալ—չրջկել. միւս կողմը դարձնել (օր. թուղթը չուռ տու, աբասին կուռ տու)։

Զուռ գալ—չրջկել. չրջուիլ։

Զվացնել—սուլել։

Զվոց—սուլուկն։

Զրէչ—բանջարեղէն. չոհ(թուղթ կպցնելու չաղախ)։

Զփլթոց, Զփլթու—անակնկալ ոռնաձայն. չչուկ։

Զփօթ—չաղախ. ալիւրից և իւղից պատրաստած կերակուր։

Զօղակ—Զօղակաթ (յատ. ան. կանանց)։

Զօղմքոր—մարդկոյզ. գրաւիչ. ուրիշին հաճոյանալու յատկութիւն ունեցող (օր. զօղմքոր գառը էրկու մէր ա ծծէ.—առած)։

Զօք—արևի սաստիկ տաքութիւն։ Զօքու պատուել, լերդ ու չիգևարը էրուել—սաստիկ չօքից նեղանալ։ ճնչոթան չօք—սաստիկ չօք։

Զօքել—տաքութիւնից նեղանալ։

Ո

Ո՛նչ—ոչ (օր. ո՛նչ կը հաղամ, ո՛նչ էլ կաղամ.-առած)։
Ոնց—ինչպէս։
Ոչխարախոտ—դաշտային խոտ։
Ոչխարատեղ—տե՛ս Բէր։
Ոտէն—ձիու կամ իշի պօչի տակով ձգած կաշին, որը կարուած է թամբից։
Ոտք—տակ (օր. կժի ոտք. պուլկի ոտք. բղղի ոտք. թուանքի ոտք)։
Ոսկէ—ոսկեայ։
Ոսկի—ոսկի։
Ոսկի—յատուկ ան. կանանց։
Ոսպ—ոսպ։
Ոսպախաշու—ոսպնաթիան։
Ոտ—ոտ։ Թուանքի ոտ—հրացանի ոտ։ Ջաղացի ոտ—ջրաղացի ոտ։ Ոտի տակ—ներքան։ Ոտատակ տալ—ոտնակոխ անել։ Ոտի տակ տալ—չըչնել. անցնել. (օր. սաղ աշխարքը ոտի տակ ա տուէ՝ նրան չի գաէ)։ Ոտը չէմքից դուս դնել—դուրս գնալ տանից։ Ոտով, գլխով կորչել—անհետ կորչել։ Ոտ ու գլուխը դրսեվել—ոտից մինչև գլուխ զարդարուել. փոխ. գանակոծ անել։ Ոտից տակը կրակ ա վառուում—սաստիկ շտապում եմ։ Ոտի տակին մեռնեմ—վաղաքշական խօսք։ Ոտքը խաղադուել—երթևեկութիւնը դադարել։ Ոններն ընկնել—գետնատարած մէկի ոտների տակ փռուել՝ մի բան խընդրելու համար։ Ոտները քաշել—կօշիկները քաշել, հանել։ Ոտը դերեզմանումը—գառամեալ. ծերունի։ Ոտը ծանդը ա—յղի է։ Ոտը կարել մի տեղան—դադարել մի տեղ գնալ-գալուց։ Ես քու ոտի տակի փողն եմ—ես անարժան եմ քեզ։
Ոտաբոբիկ—բոկոտն։
Ոտաւոր—հետևակ։
Ոտնալեզ—լոդի մի տեսակը, երը միայն ոտներով են լոդում։
Ո՛ըդէ—ո՛րտեղ։
Ո՛ըդեան—ո՛րտեղից։
Ըզնել—ոըզերով լցուել. հատել։
Ըձ—արու։
Ուզարլուկ—դաշտային խոտ։
Ուզել—կամենալ. սիրել (օր. ինձ չէտ ա ուզում, էս աշ-

քից էն աչքը չի փոխում). աղջկայ ձեռքը խնդրել (օր. ֆլանի աղջիկն ա ուզում)։

Ուլ—այծիկ. ուլ։

Ուլունք—ուլն։

Ուխտ—վախտ. ուխտ։ Ուխտ անել—ուխտել. սրբի դուռը գնալ, մատաղ մորթել (օր. գնացին սրբի դուռը, ուխտները արեցին, վէ կացան՝ էկան)։

Ուղուխ—հասկացողութիւն. խելացիութիւն. ձիրք. շնորհ։

Ուղուխով—խելացի. շնորհալի (օր. չա՜տ ուղուխով մարդ ա)։

Ումբը—կեանք։ Ումբըն ուտել, Ումբըը քանդել, Ումբըը փչացնել—կեանքը մաշել։ Ո՛ւմբըդ լօրի պօչ ըլնի (անէծք)։

Ումուդ—յոյս։ Ումուդ տալ—յուսադրել։ Քու ումուդով դո՛ւշմանս մնայ—քո յուսով ինձնամից մնայ։

Ունթուլ—թոյլ. անշնորհ։

Ունկ—կոթ. բռնելու տեղ (օր. կուժը կտարուեց, ունկը մնաց ձեռքս)։

Ունկնել—հունցել (օր. խմորն ունցել). փոլս. ծեծել (օր. քեզ ընձ՛նց ունցեմ, որ աչքերդ դիք մնայ)

Ունք—յօնք։ Ո՛վ կարա՛յ ասի՝ աչքիդ վիրևը ունք կայ—ով կը համարձակուի քեզ որ և է բան ասել։ Ունքերը վէ թողալ, Ունքերը կիտել—մտածութեան մէջ ընկնել. սաստիկ խորհել։ Ունքը չինելու տեղը՝ աչքն էլ հանից—մի բան ուղղելու փոխանակ՝ աւելի փչացրեց։

Ուշունց—հայհոյանք։ Ուշունց տալ—հայհոյել։

Ուշունցաբերան, Ուշունցնատու—հայհոյանք սիրող։

Ուռել—ուռչել. փքուել. հպարտանալ։ Աչքս գաթի ո՛ւռել ա նրա համար—կարծես միայն նրա մասին եմ մտածում։

Ուռուցվորած—փորը ուռած. հիւանդ։

Ուռուցվորել—փորը ուռչել. հիւանդանալ։

Ուստայ—վարպետ. խելացի. հնարագէտ (օր. չա՜տ ուստայ մարդ ա)։

Ուստուլով—դգուշութեամբ. յուշիկ։

Ուտացնել—ուտեցնել (օր. էրեխուն հաց ա ուտացնում. իրա աշխատանքը խալխին ա ուտացնում. ընձ՛նց սիրլէք ուտացնեմ, որ քէֆդ գայ)։

Ուտել—ուտել (օր. իրա հացն ա ուտում. իրա աշխատանքն ա ուտում. փողս կերա՛ւ՝ չը տուեց. համա՛յ ծեծ կերա՛ւ, հա՛. սուտ երդում կերա՛ւ)։ Ուտել-խմել, Կեր ու խում—

խրախճանք: Կերկոխ ընել—չափազանց ուտել (օր. ինչ ես ըտենց կերկոխ ընում, կասենաս ըսկի հացի երես չես տեհէ՝ ընենց դիլի նման վրա ես պրծնում հացին):

Ուրախութիւն—ուրախութիւն: Ուրախանալ՝ աչխարով մին ընել—անչափ ուրախանալ: Ուրախութիւնից ոննելը գեննից կտրում ա—սաստիկ ուրախ է: Ուրախութիւն անել—ուրախանալ. ուրախ ժամանակ անցնել: Ուրախութիւնից քիչ էր մնացէ խելքը գլխից թռնի—նա անչափ ուրախացել էր: Ուրախութիւններից քիչ էր մնացէ խելքները գլխներից թռնի—նրանք անչափ ուրախացել էին: Լաւ քէֆ, լաւ ուրախութիւն արեց—լաւ քէֆ արեց. լաւ ուրախացաւ:

Ուրախանալ—ուրախանալ. քէֆ անել:

Ուրադ—ուրադ (ատաղձագործի գործիք):

Ուրբաթ—ուրբաթ օր: Ուրբաթախօս ա—սակաւախօս մարդ է: Ենքա՜մ կը տամ, որ ուրբաթէ ուրբաթ կը գժուես—այնքան կը ծեծեմ, որ շաբաթը մի անգամ կը գժուես: Ուրբաթ օրուայ չորովն ա, շաբաթ օրուայ փորովն ա—անփոփոխ է մնացել:

Ուրիան—սաստիկ աղքատ:

Ուրիչ—ուրիշ. օտար: Ուրչի հացին եղ քսել—իւրայիններին թողած՝ օտարին պիտանի լինել: Ուրչի ձեռով մարդ պտի օձ բռնի—օտարին երբէք հաւատալու չէ:

Ուրց—դաշտային բանջարեղէն:

Ուրուր—ցին (գիշատիչ թռչուն):

Ուրուր ուրուր լաց ընել—դառնապէս լալ:

Չ

Չաղիր—վրան: Չաղիր տալ—վրան խփել:

Չաղրաւոր—վրանաբնակ:

Չաթել—բռնել. վրա հասնել. ձեռքը մի բան ընկնել (օր. ուրչները ինչ են չաթէ, որ

դու ինչ չաթիս)։

Չաթմիլ անել—մէջտեղից կըտրել։

Չաթու—պարան։

Չալ—խայտաբղէտ։ Չալ չալ—չատ բծեր ունեցող։

Չալաքի—մատաղահաց։

Չալել—պտուղը սկսել հասնել (օր. հատողը դեռ նոր ա չալէ)։

Չալճուկ—բլնձի արտ։

Չալիշ գալ—չարչարուել. աշխատանք գործ դնել որ և է նպատակի հասնելու։

Չալու—դժնիկ (փշոտ ծառ)։

Չախմախ—կայծահան։ Թուանքի չախմախ—հրացանի կայծահան։ Չախմախի քար—կայծաքար։ Չախմախին տալ—կայծ արձակել (օր. ընձնց չախմախին տուեց, որ աչքերը չխմախին տուին)։

Չաղ—պէր. պարարտ։ Չաղ թիքայ—իւղալի պատառ. փոխ. արդիւնաւէտ ձեռնարկութիւն։

Չաղութիւն—պիրութիւն (օր. չաղութիւնից աղի չլինքը էնքա՜մ էր հատատայէ, կասենաս գոմշի չլինք ըլնէր)։

Չամի—անտառային ծառի տեսակ։

Չամիչ—չորացրած խաղող. քիշմիշ։

Չայիր—սէզ. կանաչ խոտով ծածկուած տարածութիւն։ Չայիր չիման տեղ—սիզաւէտ տեղ։

Չանայ—ծնօտ. կզակ։ Չանայ տալ—սակարկել. չատախօսել։

Չանաղ—կաւէ ամանի վրան մէջ կերակուր եփելու համար (օր. ըսօր չանաղ ենք տուէ փուռը)։

Չանաք—բամբակաքաղ։ Չանաքը ընկել ա—բամբակաքաղը սկսել է։

Չանաքել—բամբակը քաղել։

Չանդ—մառախուղ. մշուշ։

Չանկ—մագիլ. ճիրան։

Չանկռել—մագլել։

Չանչ—ողկոյզների մնացորդը ճմլելուց յետոյ։

Չանչել—մէկին բաց ձեռքով անիծել։

Չար—չար. բարկացկոտ։ Չար սատանայ—սատանայի պէս չար։ Մէնի չարը տանել—մէկի չարը իւր վերայ առնել. մեռնել (օր. չարդ տանեմ. տղէքանց չարը տարաւ)։ Չար Յուլիանոս—չարաճճի. անհանգիստ (օր. էս տղէն ընձնց չար Յուլիանոսն ա, որ էլ չ'էլած)։

Չարայ—ճար. հնար (օր. չարէս ինչ, ինց որ ասում ես, պտի ընենց անեմ)։

Չարազ—չոր միրգ։ Չարազ անել—չոր միրգ ուտել։

Հարդախ—հասարակ ծածկուած չինութիւն թոնրի վերայ, ուր հաց թխելիս աշխատում են։
Հարիս—մեքենայի անիւ։ Հարիս ու փալաք—աշխարհ. ճակատագրող։
Հարմխել—կաշկանդել։
Հարչարանք—տանջանք։ Հարչարանք տալ—տանջել. չարչարել։ Ցուղի չարչարանք տալ—ցուղայի պէս չարչարել։
Հարչարել—տանջել. չարչարել։
Հարչի—թափառաշրջիկ մանրավաճառ։
Հարսաւ—սպիտակ սաւան, որով կանայք ծածկւում են հկեղեցի գնալիս։
Հարվադար—ձի, էշ, ջորի և ուրիշ կենդանիներ վաճառող. բեռնակիր կենդանիներ վարձու տուող. ուղեցոյց։
Հարք—սատանայ։
Հարքաշ—ճարպիկ. փորձառու. դիմացկուն։
Հաւ անել, Հաւ դնել—հուշակել. հրապարակել։
Հաւ ընել—հուշակուել։
Հափալախ—ապտակ։ Հափալախ ուտացնել—ապտակել։
Հափալախել—ապտակել։
Հափ դնել—արշաւել։
Հաքմայ—գիւղական կօշկի մի տեսակը։
Հբեր—ամուլ. երեխայ չբերող կին (օր. էս կնիկը չբեր ա)։
Հեմ ու չում անել—նազ անել. դժուարանալ մի բան ընդունելու։
Հեչաքար—փափուկ քար՝ սանների կեղտը մաքրելու համար։
Հեչոտ—երեսի վերայ ծաղկից առաջացած փոսիկներ ունեցող (չօփուռ)։
Հէ—ո՛չ (օր. մի հեա չէ էր ասէ՝ էն դիհը կաննէ)։ Հէ որ—ո՛չ ապաքէն։
Հէշուտ—տեսակ. նմուշ (օր. դուքանումը ապրանքի հէշուտ չ'ունի)։ Հէշուտ հէշուտ—տեսակ տեսակ։
Հիրուխ—չիրուխ։
Հիմ—չիմ (ճօթիղէն)։
Հինարի—ստուերաշուք բարձր ծառ (թեղու տեսակ)։ Հինարի բոյ—փոխ. բարձր, վայելուչ հասակ։
Հինիաման—ճիճապակեայ աման։
Հինումաչինա—Հինաստան։
Հիր—չորացրած մրգեղէն (տանձ, խնձոր, ծիրան և այլն)։
Հիվլախ—մերկ. տկլոր. աղքատ։
Հլաւ—քաշովու մի տեսակը։
Հլուր—վանական արգանակ։
Հսօսկան—չբիսօսող. (գործ է ածվում նորահարսի վերա-

բերութեամբ, որ համեստութենից, ամուսնութեան առաջին տարիները, հասակաւոր մարդկանց հետ չի խօսում)։

Համ—նախանձոտ. ուրիշներին բարիք չը կամեցող։

Հոնամիշ անել—սատակեցնել. սպանել. մահացնել։

Հղբէկ—բամբակի հունդը հանելու գործիք։

Հմթել—ձեռքից մի բան յափշտակել (օր. փողը ձեռքիցը չմթեց՝ փախաւ)։

Հնդիլ—քարակոյտ. կարկառ։

Հոնթ—անդամալոյծ։

Հոնթանալ—անդամալոյծ լինել։

Հոր—չոր. ցամաք։

Հորանալ—ցամաքել. փոխ. մեռնել (օր. նստած տեղը դիք չորացաւ)։

Հորացնել—ցամաքեցնել (օր. չորերը լուաց, տարաւ թունդրի վրէն չորացրեց, հագաւ)։

Հորուկ—ծառի չորացած ճիւղ։ Հորուկ-մորուկ—չոր փայտի կտորտանք։

Հորս—չորս։ Հորս բոլորը—չուրջը։ Աչքերը չորս բաց արեց—աչքերը լայն բացեց. ուշադրութեամբ սկսեց նայել (օր. նրա ձեռին ոսկիքը որ տեսաւ, աչքերը չորս բաց արեց)։

Հու տալ—կռուի խրախուսել. գրգռել։

Հուան—պարան. թոկ։

Հութ—արօր։ Հութ անել—արօրով վարել։

Հութչի—արօրով վարող մշակ։

Հուլ—հին չորի կտոր։ Հուլ ու փալաս—հին չորեր։ Հուլ ու փալասը հաւաքել—ունեցած, չ'ունեցածը ժողովել գնալու, հեռանալու։

Հուխայ—չալէ կամ մահուդէ վերնազգեստ. չուխայ։

Հունենալ—մի բան չ'ունենալ։ Մէնի հեննայ չ'ունենալ—մէկին չը սիրել, չը համակրել (օր. նրա հեննայ ըսկի չ'ունի, աչքով աչք չ'ունի վրէն մարիկ տայ)։

Հունքի—որովհետև։

Հուռ—մանուկների վէգ կամ ընկոյզ խաղալու ժամանակ եղէ մի օտար մանուկ անցնելիս լինի նրանց մօտով, խաղացողները պարտաւոր են ջուռ ասել. հակառակ դէպքում անցնողը կարող է նրանց վէգերը կամ ընկոյզները վերցնել և իւրացնել։ Հուռ ասել—չուռ ասել։ Հուռ անել—չուռ անել։

Հոփ տալ երեսովը—լուացուել՝ ջուրը սմուր երեսին սրսկելով։

Ձռել—լայն բանալ (օր. աչքերը չռել. մանկերը չռել)։
Ձրաղ—ճրագ։
Ձրաղդան—ճրագալոյս։
Ձրթել—սեխի կամ ձմերուկի կորիզը կոտրել, ուտել (օր. կորիզ չրթել). փոխ. զուգել, զարդարել (օր. այ կնիկ, էդ լաւ ևս գլուխդ չրթէ)։ Ձրթմիչ անել—մանր կոտրըել (օր. սոխը խորոված֊ի վրէն չրթմիչ ա անում, թողում)։
Ձփչփացնել—ցեխը կամ ջուրը ամուր կոխելով անցնել։
Ձփչփոց—այդ գործողութեան ձայնը։
Ձօրան—հովիւ։
Ձօրան-խաբուկ—թռչունի մի տեսակը, որի մասին ասողութիւն կայ, թէ չօրանին խաբել է։
Ձօլ—վայրի տեղ. դաշտ։ Մինին չօլերը գցել—փոխ. խաբել մէկին. մի բանի հետքը կորցնել (օր. ուղում ա ինձ չօլերը գցի, գլուխս թռլըսորի)։
Ձօլախ—կաղ։ Ձօլախ չօլախ—կաղէ կաղ։
Ձօլախութիւն—կաղութիւն։
Ձճչ—էշերը քշելու և կանգնեցնելու բացականչութիւն։
Ձօռ—ցաւ. կենդանիների և բոյսերի հիւանդութիւն։ Ձօռլամիչ ընկնել—լափել (անասնական ձև)։ Ձօռ ու ցաւ ուտես (անէծք)։
Ձօռոտ—ցաւոտ. հիւանդոտ։
Ձօռոտել—ցաւոտել. հիւանդանալ։
Ձօփ—չիւղ. ծիղ։ Ձօփ-ճօփ—փայտի կտորտանք։ Ձօփ դառնալ—փոխ. սատակիլ նիհարել (օր. խեղճը չօփ ա դառէ՝ էնքա՜ն լղարել ա)։
Ձօփատեղ—չանաքած բամբակատեղի։
Ձօփչի—փայտի կտորտանք ժողովող։

Պ

Պադրիկ—պատրոյգ։
Պադրիս—պատուաստ։ Պադրիսը կպել ա, Պադրիսը բռնել ա—պատուաստը յաջողել է։ Պադրիս դնել, Պադրիս անել—պատուաստել։

Պաղրհան—պատի մէջ չինած պահարան՝ ամանեղէններ պահելու համար։

Պակաս—կիսատ. անկատար։ Նրա ձեռը պակաս ա—նա չքաւոր է։

Պակասացնել—պակասեցնել (օր. ինձանից զատ չես պակասացնի)։

Պակասութիւն—նեղութիւն. աբատ։

Պակսել—պակասել. փոխ. մեռնել (օր. պակսես դու էս տանիցը, պակսես—անէծք)։

Պահունի—խնձորի տեսակ, որ պահւում է ձմեռուայ դործածութեան համար։

Պաղի տալ—սառուցի վերայ սլլալ, խաղալ։

Պաճ—հացահատիկի պատեան։

Պաճուճ—թելից գործած ճիպք՝ սրունդները վերայ հագնելու համար։

Պաչ—համբոյր։

Պաչել—համբուրել։

Պաչպչորկել—չատ անգամ համբուրել։

Պապ, Պապի—պապ. մեծ հայր։

Պապանձուել—պապանձել. լռել (օր. պապանձուես դու, պապանձուես. —անէծք)։

Պառաւ—պառաւ։

Պառաւել—պառաւել։

Պառաւացնել—պառաւեցնել։

Պառաւութիւն—պառաւութիւն։

Պասիճ—պատիժ։ Պասիճ տալ—պատժել։

Պատճառաւոր—յղի (օր. էս կնիկը պատճառաւոր ա)։

Պատճել—պատժել։

Պատռել—պատռտել (օր. աչքըդ քոր կը պատռի)։

Պատռտռըել—պատռտռտել։

Պարապ—անգործ. պարապ։ Պարապ-սարապ մեն ա պալի—անգործ չըջում է։

Պարապութիւն—անգործութիւն։

Պարան—պարան. հաստ թոկ։

Պարզ—յստակ. դուռ։ Պարզ բան ա—յայտնի բան է։

Պարզացնել—դաել. մաքրել։

Պարզել—մաքրուել (օր. ջուրը պարզեց. երկինքը պարզեց)։

Պարզերես—երեսը պարզ. իր պարտքը կատարած։ Պարզերես կենաս—յանդիմանական ոճ (օր. պարզերես կենաս, լաւ հիւանդի դեղ հասցնող ես)։

Պարզըկայ—ցուրտ (օր. պարզըկայ գշեր)։

Պարոնբանջար—բանջարեղէն։

Պարտակել—գողացած բանը ծածկել. ամօթը ծածկել։

Պարտք—պարտք. պարտականութիւն։ Պարտ ըլնել մնին—մէկին պարտ լինել (դրամ)։ Պարտական մնալ—պարտ

մնալ։ Պարտական ըլնել—պարտ լինել. պարտաւոր լինել (օր. կնիկը պարտական ա մարդին հնազանդ ըլնի, նրա խօսքիցը դուս չը գայ)։
Պետռ—Պետրոս (յատ. ան.)։
Պէծ—կայծ։ Ասսու պէծ ու կրակ ա—չաբ, անհանգիստ է։ Պէծ պէծին տալ—չողչողալ. փայլել։
Պժժան—փոքրիկ բզզան։
Պինչ—քիթ։ Պինչը բռնես՝ փոգին կը տայ—սաստիկ նիհարել է. սաստիկ հիւանդ է։ Պնչիցը հանել—հարամ անել (օր. կերածը մարդի պնչից հանում ա)։ Պնչերիցս մուխը դուս էր գալի—չատ էի ափսոսում, ղղջում։
Պիպ—ծայր (օր. քարի պիպ. վէգի պիպ)։ Պպին կաննել—յամառիլ։
Պիպիկ—բիբ։ Պիպիկդ կարեմ, Պիպիկդ փորեմ (անէծք)։
Պլըպացնել—աղքատացնել։
Պլիկ—դրամ։
Պլուղ—աղքատ։
Պլպլալ—փայլել։
Պլպլոց—փայլ։
Պլտուխ—փքած այտեր (թշեր)։
Պլօկել—կաշին, կեղևը հանել (օր. Չանիս կաշին պլօկից). փոխ. բոլորովին թալանել, յափշտակել (օր. գողերը նրան պլօկեցին, թողին լաւ դարտակ քեաֆըի փողումը)։
Պլօկուել—կաշուահան լինել (օր. Չանիս կաշին ինքն իրան պլօկուում ա)։
Պղինձ—պղինձ. կաթսայ։
Պճեղ—պճեղ. կճղակ. կտոր (օր. պօպօքի պճեղ. սխտորի պճեղ)։
Պճղել—հացահատիկը և ընդեղէնը պատենահան անել (օր. սխտորը պճղել. պօպօքը պճղել)։
Պճպճալ—եռալ (օր. մածունը թթուէ՝ կճճումը պճպճում ա)։
Պճպճան—եռացող (օր. պըճպճան մածուն)։
Պնդացնել—ամրացնել։
Պնդերես—անամօթ. անպատկառ։
Պնդի—ամուր (օր. ձուն պնդի ա)։
Պնդուկ—կաղին։
Պոկել—կտրել. բաժանել իրարից (օր. թերով տուեց գլուխը կտրեց, պոկեց՝ դէն գցեց). զօռով մէկից մի բան առանալ (օր. զօռով, գիւջով՝ ինչ հալօն նրանից մի քանի կմպէկ եմ պոկէ)։
Պոկուել—կտրուել. բաժանուել իրարից։
Պողպատ—պողովատ։ Նրա չանը պո՛ղպատ ա, պո՛ղպատ—

փոխ. ամուր կազմուածք ունի։

Պորինջան—բաղրջան։

Պուլիկ—խուլի փոքրիկ աման։

Պուլպուլակ—կաւէ նեղաբերան ջրի շիշ։

Պուկ ընել—փախչել մէկի ձեռքից (օր. ինձ որ տեհաւ՝ պուկ էլաւ)։

Պուճախ—անկիւն։ Ի՞նչ ես տան պուճախներն ընկէ՝ ման գալի—ի՞նչ ես որոնում տան անկիւններում։ Օխտը պուճախը մին ա մանդալի—տան ամեն անկիւնը չրջում է. ամեն բանով հետաքրքրուող է։

Պուճուր—փոքր։ Պուճուր աղջէր—փոքր եղբայր։

Պուտ—կաթիլ։ Պուտ պուտ—կաթիլ կաթիլ։ Մնին պուտ պուտ, մնին փութ փութ. (առած)։

Պպղել—կկղել։

Պռաս—պռաս (կանաչեղէն)։

Պռճոկել—պոկոտել (օր. մաղերը պռճոկել)։ Ա՛յ դու պռճոկուած (անէծք աղջկան)։

Պռունդ—չուրթն. ծայր (օր. գնալի պռնդին կաննել ա)։ Պռունդ պռունդ—լի. ղեղուն)։

Պռտեհար—ամբողջովին լի։

Պռօշ—չրթունք։ Պռօշը պռօշին տալ, Պռօշը պռօշին կպցնել—խօսել. խօսակցել։

Պսպղալ—չողչողալ։

Պսպղուց—չողչողումն։

Պտտացնել, Պտտել—պտոյտ տալ։

Պտի—պէտք է։

Պտիտ—պտոյտ։ Պտիտ տալ—պտոյտ տալ։ Պտիտ գալ—պտոյտ գալ (օր. գլուխս պտիտ ա գալի). չրջել. զբօսնել (օր. գնացինք մի քիչ պտիտ էկանք, եղ դառանք)։

Պտղունց—պտղունց (օր. մի պտղունց թութուն տա՛ս)։

Պտուկ—պտուկ (օր. կովի պտուկ)։

Պտուղ—այգեկութից աչքաթող եղած խաղող. բիբ (օր. պտո՛ւղդ հանեմ. պտո՛ւղդ փորեմ.—անէծք)։ Պտուղ առնել—աչքաթող եղած խաղողը ժողովել։

Պրծացնել—փրկել. ազատել. առողջացնել։

Պրծնել—աւարտել. ազատուել։

Պօղ—եղջիւր։

Պօղահարել—եղջիւրով հարուածել. փոխ. կշտամբել։

Պօղաւոր—եղջիւրաւոր։ Պօղաւոր սուտ—մեծ սուտ։

Պօլ—կիսալուսնաձև կանանց գլխի զարդ, որ դնում են բամփնդի վերջից։

Պօլօլիկ—կլոր. ամբողջ (օր. մի պօլօլիկ տարի սուտ ա անում)։

Պոչ—ագի. սայլի յետին մասը: Պոչը ղրաղ քաշել—հետու պահել իրան մի բանից (օր. ինքն արել ա, հմի պոչը ղրաղ ա քաշում): Պոչը նրա տակին ա—նա է անզեակ ամեն բանի: Պոչը խուզել—հետացնել մի տեղից. պաշտօնազուրկ անել: Պոչը հաղացնել—ծածկաբար գրգռել մէկին:

Պոչուկ—գաշտային խոտ (alepacurus prateus):

Պօպօք—ընկոյզ:

Պօպօքի, Պօպօքի ծառ—ընկուզենի:

Պօրտ—պօրտ. փորի մէջտեղի իլարը: Պօրտը տեղը դցել—փոխ. վրէժխնդիր լինել: Պօրտս էս բանումն ա կրտուէ—այս բանի մէջ եմ ծնուել, մեծացել:

Ջ

Ջադուքտար—վհուկ. կախարդ: Ջադու անել—կախարդել:

Ջադուքտարութիւն—կախարդութիւն:

Ջախջեխու—թեխու դրած ճակնդեղ:

Ջահէլ—երիտասարդ: Ջահէլ չուհուլ—երիտասարդներ: Ջահէլ չիվան—մատաղահաս. նորատի:

Ջահէլութիւն—երիտասարդութիւն:

Ջահրայ—ճախարակ. թել մանելու գործիք:

Ջաղաց—ջրաղաց:

Ջաղացքար—ջրաղացի քար:

Ջաղացպան—ջրաղացպան:

Ջաղացպանութիւն—ջրաղացպանութիւն:

Ջամալ—տեսք. կերպարանք (օր. չ'ուտես, չը խմես, չը հագնես, չը մաշես՝ հէնց նրա գլուխ ջամալին թամաշ անես):

Ջամուկ-ծիրան—ծիրանի տեսակ:

Ջամդաք—գէշ. դիակ:

Ջամդաքակեր—գիշակեր (օր. ջամդաքակեր գուշ):

Ջամդաքով—յաղթանդամ (օր. ջամդաքով մարդ):

Ջան—անձն. մարմին (օր. ջանըս չմա ա ցաւում նրա համար, համայ լինչ անեմ,

ձեռքս ճար չը կայ). փաղաքշական խօսք (օր. հո՛գի ջան, սրտի՛կը ջան). ուրախ բացականչութիւն (օր. ջա՛ն, էգուց կիրակի ա). զոլասանական բացականչութիւն (օր. ջա՛ն, այ ըտենց, ըտենց). աղաչական խօսք (օր. այ ջանըմ, այ գեօղըմ, մի՛ անի, մի՛ ըլնի)։ Ջանս դուս էկաւ չարչարուելօն—հոգիս դուրս եկաւ չարչարուելուց։ Քանի ջանումը ջան կար՝ ձէն տուեց—որչափ ուժը ներսում էր՝ ձայն տուեց։ Ջա՛նիդ դուրբան—քե՛զ մատաղ։ Ջանով մարդ—ուժեղ մարդ։

Ջանաւար—գազան։

Ջանլաթ—դահիճ։

Ջանլաթութիւն—դահճութիւն։

Ջանսաղ—առողջ. ամրակազմ։

Ջանսաղութիւն—առողջութիւն։

Ջառ գոռալ, Ջառ կանչել—հռչակել. յայտարարել. իմաց տալ։

Ջառմայ—տուգանք։ Ջառմէն քաշել—տուգանքը վճարել։

Ջարդել—փշրել. մանրացնել։ Ջարդ տալ—յաղթել. դանակոծ անել։ Ջարդ ու խուրդ անել, Ջարդ ու փշուր անել—կոտոր կոտոր անել. սաստիկ մանրացնել։ Մալջարդ անել—սաստիկ ծեծել։

Ջաւահիր—գոհար. թանկագին քար։ Էն աղջիկը տեղն ու տեղը Ջաւահիր ա, Ջաւահիր—փոխ. աննման, օրինակելի աղջիկ է։

Ջաւահիր—յատուկ ան. կանանց։

Ջդիր—ձիարշաւ։ Ջդիր տալ—ձիարշաւել։ (Այս խաղի ժամանակ իրար հետևից նշան են դնում մականով և խփում)։

Ջերկ—կարգ։

Ջերկուն—կարգով։

Ջէր—գրպան։

Ջէյրան—եղնիկ։

Ջէջիմ—կապերտի աղնիւ տեսակը։

Ջըրջըռա—սեխի սմենաքաղցր տեսակը։

Ջիգեար—փայծաղ. լուժ. սէր։

Ջիգեարով—պիտա. սիրայորդը (օր. Ջիգեարով քիր)։

Ջիդայ—տէդ (օր. գրողի Ջիդէն փո՛րդ մննի—անէծք)։

Ջին—դև։ Ջնեբը գալ, Ջնեբը բռնել—փոխ. բարկանալ. կատաղել։

Ջինս—ցեղ. ազգ. տոհմ։ Ջրնսըդ չորանայ (անէծք)։

Ջիվան—մատաղ. նորատի. երիտասարդ։

Ջիրիդ—մականի։

Ջիք—վէգի փոս ընկած կողմը։

Ջլիս—բոլորովին։

Ջխտուել—զոյգ դառնալ։
Ջկել—բաժանել. իրարից հեռացնել. դտել։
Ջհանդամ—դժոխք։ Ջհանդամն էթաս, խրի պռնճախը (անէծք)։
Ջնջխել—չախչախել (օր. դանակով տուեց՝ գլուխը ջնջխեց)։
Ջոկ—զատ. առանձին։ Ջոկ ջոկ—առանձին առանձին։
Ջոկել—տես Ջկել։
Ջոմարդ—առատաձեռն։
Ջամարդութիւն—առատաձեռնութիւն։
Ջուալ—հատ փալասից կարած տոպրակ (օր. ալրի ջուալ)։
Ջուլ—կապերտի կտոր. փալաս (ընտանի անասուններըի վերայ ծածկելու)։
Ջուխտ—զոյգ։ Ջուխտ ջուխտ—զոյգ զոյգ։ Ջուխտ թէ կենդ—մանկական խաղի մի տեսակը։ Ասած որ մէկին տալիս ա՝ ջուխտ ձեռով ա տալի (առած)։ Ջուխտ աչքիս վրէն տեղ ունես—ամենաթանկագին հիւր ես։
Ջուհար—փայլ (մետաղներըի)։
Ջուհարդար—երկաթի աղնիւ տեսակը։
Ջուխլակ—կտաւագործ. ոստայնանկ։
Ջուխլակութիւն—ոստայնանկութիւն։
Ջուղար—պատասխան։ Ջուղար անել—ճանապարհ ձգել. մերժել. հեռացնել։ Ջուղար տալ—պատասխանել. պատասխան տալ (օր. ընկերոջ սաթը ջուղար տուից, որ մնացի արմացած)։ Կոչտ ու կոպիտ ջուղար տալ—կոպիտ կերպով պատասխանել։
Ջուռայ—տեսակ։ Ջուռայ ջուռայ—տեսակ տեսակ։
Ջուր—ջուր. փոխ. ամօթ. պատկառանք։ Էլ էն ջուրը, էլ էն ջաղացը—նոյնն է մնում. վատ բնաւորութիւնը չի փոխում (օր. ինչքամ ասում եմ, խրատում, չիլնում՝ էլ էն ջուրը, էլ էն ջաղացը, էլի իրա էշն ա քշում)։ Երկոսի ջուրը մի առուով չի էթում—բնաւորութիւնները չեն յարմարւում. հաշտ չեն ապրում իրար հետ։ Մէնի ջրջրանքը ընկնել—մէկի պատճառաւ որ և է բարիւց արժանանալ։ Անջախ ա ջուրը ջրամանից հանում—հաղիւ հազ ծայրը ծայրին հասցնելով՝ ապրում է։ Երեսի ջուրը գնացել ա—ամօթ չ'ունի։ Ա՜յ ջրատար (անէծք)։ Ջուր ընկնել—պատուղը նոր սկսել հասնել։ Ջուր տուքշի—մանկական խաղի մի

տեսակը: Մնի տակը չուր կապել—փոխ. մէկին խաբել: Դարմանի տակի չուր ա—սաստիկ խորամանկ է: Ջրին չը հասած մի բոբկանայ (առած): Ջուկը չրումը բազար չեն անի (առած): Ջուրը լրա ճամփէն կը գնի (առած): Ջուրը կտրում ա—այս գարձուածքը գործ է ածվում, երբ սառը չրում լողալիս՝ սաստիկ աղդում է մարմնի վերայ:

Ջրատար—Ջրից տարուած:

Ջրել—Ջրել (օր. ձին Ջրից. բախչէն Ջրից). փոխ. մէկի ասածները հերքել:

Ջրջրհանել—Ջուր հաղ տալ:

Ջրփոր—Ջրհոր:

Ռ

Ռադ անել—իրանից հեռացնել (օր. ամնչաև նրան գլխից ռադ արի): Ռադ ըլնել—հեռանալ (օր. ռադ իլ գնա ըստիան):

Ռադի—բաւական. համաձայն: Ռադի կենալ, Ռադի ըլնել—բաւական մնալ. համաձայնել:

Ռահաթ—հանգիստ. անդորը:

Ռահաթուլթիւն—անդորրութիւն:

Ռահմ—գութ. խիղճ: Մնի սիրտը ռահմ գցել—մէկի գութը շարժել (օր. բալի Աստած քու սիրտը ռահմ գցի):

Ռահի գալ—հպատակութիւն խոստանալ:

Ռամ գցել—գիր բաց անել. գուշակել:

Ռանգ—գոյն: Ռանգ ռանգ—գոյնզգոյն: Ռանգ-մռանգը գցել—գունատել: Ռանգ ու ռուշը տեղն ա էկէ—գոյնը տեղն է եկել, առողջացել է:

Ռաշիդ—քաջ. կտրիճ:

Ռաշիդութիւն—կտրճութիւն:

Ռաստ գալ—պատահել: Ռաստ բերել—պատահեցնել:

Ռափաթայ—լաւաշ հաց թխելու բարձ. բաթաթի:

Ռէհան—կանաչեղէն:

Ռըզդ—ապրուստ (օր. դարտ մի՛ անի, Աստած քու ռըզկըդանց ռըզդը կը տայ):

Ռըհաթ – գեղջուկ. չինական։
Ռըհաթութիւն – չինականութիւն։
Ռըշվար – երկրագործ։
Ռըշվարութիւն – երկրագործութիւն։
Ռումբի – գինու ամենամեծ տիկ (եզան կամ գոմշի կաշուից)։

Ս

Սա – սա (*Սրա, Ըսարա* – *սրա*։ *Ըսանք* – *սրանք*։ *Ըսանց* – *սրանց*)։
Սաբաբ – պատճառ (օր. *սաբաբ քեզ էս բանն արի*)։ *Սաբաբ դառնալ* – պատճառ դառնալ։ *Սաբաբի տ՛ունը քանդուի* (անէծք)։
Սաբը անել – սպասել. համբերել։
Սաբը – փուշտոց (օր. *գլխրուայ սաբըը խէր ա*)։ *Սաբը գալ* – փոշտալ։
Սադաղին – ի սէր (օր. *քու արևի սադաղին՝ մի կտոր հաց տո՛ւ*)։
Սադայ – գուտ. ամբողջովին (օր. *Ջերիս վողերը սադայ ոսկի ա*)։
Սազ – վին։ *Սազ ածել* – նուագել սազի վերայ։ *Սազ ածող* – սազի վերայ նուագող։
Սազանդար – երաժիշտ։
Սազել, Սազ գալ – յարմարիլ (օր. *էդ չորը քեզ սազում ա, համայ էն չորը դհա ա սազ գալի*)։
Սալէ – բոլորը. ամբողջովին։
Սալըղ – լուր. համբաւ. տեղեկութիւն։ *Սալըղ տալ* – տեղեկութիւն տալ. հաղորդել. բացատրել։ *Սալըղ առնել* – տեղեկութիւն ժողովել մի բանի մասին։
Սախաթ – արատաւոր. մարմնի որ և է պակասութիւն ունեցող (օր. *սախաթ մարդ*)։
Սախաթել – մարմնի որ և է տեղը վնասել (օր. *վեր ընկաւ, ոտը սախաթեց*)։
Սածիլ – մի տեղից մի ուրիշ տեղ փոխադրած ծաղիկ կամ բանջարեղէն։ *Սածիլ անել, Սածիլ դնել* – ծաղիկը կամ բանջարեղէնը տեղափոխել, տնկել։
Սաղ – ողջ. առողջ. ամբողջ (օր. *սաղ չանես ցաւում ա*)։

Սաղ սալամաթ, Սաղ ու կենդանի—ողջ և առողջ։
Սաղանալ—առողջանալ. փոխ. ապրանքը ծախուել վերջանալ։
Սաղացնել—առողջացնել. փոխ. ապրանքը ծախել, գլխից ռազ անել (օր. փթած ապրանքը ծախաց, սաղացրեց)։
Սաղութիւն—ողջութիւն։
Սաղլիկ—սաղր. ծանծաղ։
Սաղկայ—վէգի մեծ տեսակը (Ջիլա)։
Սաղրի—կաշուի մի տեսակը, որից գլխաւորապէս մաշիկներ են կարում (օր. սաղրի մաշիկ)։
Սամթ—յարմարաւոր դէպք։ Սամթը գցել—յարմարաւոր միջոց գտնել։
Սամթլին—յարմարապէս. յարմարաւոր։
Սամի—սամի. երկու ծուռը փայտեր, որոց մէջ անցնում են, լծելու ժամանակ, եզան կամ ուրիշ լծկան կենդանու պարանոցը։
Սամիթ—սամիթ. կանաչեղէնի մի տեսակը։
Սամոտէն—սամոտիք. այսպէս է կոչւում այն թօկը, որով սամիքը կապում են։
Սամօ—Սամփսոն (յատ. ան.)։
Սայիշ տանել—կասկածել (օր. նրա վրէն են սայիշ տանում)։
Սայմիշ ընկել—գլխի ընկնել. հասկանալ։
Սանահէր—սանահայր։
Սանամէր—սանամայր։
Սանադ—պարտամուրհակ։
Սանդ—ծանր. ամուր։
Սանդ—սանդ. ցորեն ծեծելու տեղ։ Սանդն էլ ա իրա ձեռին, դամասէն էլ—փոխ. ամեն իրաւունք իր ձեռքին է։
Սանդրդք—բուրդ գզելու գործիք։
Սանդր—սանտր։
Սանդրել—սանտրել։
Սապերափ—խաղողի տեսակ։
Սառաֆ—սեղանաւոր։
Սառել—սառչել. փոխ. անհոգ վերաբերուել դէպի իր գործը (օր. իրա փէշակիցը սառել ա. դուքանիցը սառել ա. տուն ու տեղիցը սառել ա)։
Սառույց—սառոյց։
Սաս—ձայն։ Սաս ու սամուրը կտրել ա—բոլորովին լռել է։ Սմսդ կտրուի, Սաս ու սմմուրդ կտրուի (անէծք)։
Սասում—ցասումն։
Սասանայ—սասանայ. խորամանկ (օր. սասանայ մարդ)։ Սասանի ձին նիլնել—յամառել։ Սասանէն թարս ա նալնէ—փոխ. սասունիկ խորամանկ է։
Սասանութիւն—խորամանկութիւն։

Սարեկ—սարեակ (թռչուն)։
Սարսաղ—յիմար. տխմար։
Սարսաղանալ—յիմարանալ։
Սարսաղացնել—յիմարացնել։
Սարսաղութիւն—յիմարութիւն։
Սարվացնել—սովորեցնել։
Սարվել—սովորել։
Սարք—չինուածք. կազմութիւն։ Սարք ու կարգ—տան կահ կարասիք։ Սարք ու կարգ դնել—կարգի բերել. կանոնաւորել։
Սարքել—չինել. յարմարեցնել։
Սաւայի—բացի (օր. ինձանից սաւայի էլ մարդ չը գտաը)։
Սաւաջաղ—ջրաղացի փայտէ խողովակի բերանը։
Սաւղի—կանաչեղէնի ամէն տեսակը։
Սաքի, Սաքիթէ—իբրև թէ։
Սաքու—ախոռ։
Սաքօ—Սարգիս (յատ. ան.)։
Սելաւ—հեղեղ։ Սելաւը տարել ա—հեղեղել է։
Սեկ—սեկ. բարակ կաշի։
Սեղանատախտակ—սեղան, որի վերայ խմորի գնդեր են պատրաստում։
Սեղանք—սեղանատամներ։
Սեր—մածնի երես։
Սերգեվիլ—սերկեվիլ։
Սերգեվիլի—սերկեվիլենի։
Սերմ—սերմ։ Սերմդ չորանար (անէծք)։
Սեփօ, Սեփան—Ստեփան (յատ. ան.)։
Սէլ—սայլ։ Սէլը գոռալու տեղ՝ սէլտրն ա գոռում—փոխ. փոխանակ արդարը խօսելու՝ անարդարն է խօսում։
Սէլտր—սայլապան։
Սէհրակ—նօսր. ցանցառ։
Սէհր—զբօսանք։ Սէհր անել—զբօսնել։
Սէր—սէր։ Սէր անել—սիրային ցանկութիւններ յայտնել իրար։
Սըխ—մօտիկ. մտերիմ (օր. նրանք սըխ բարեկամ են)։
Սընէյվաղ—սեխի տեսակ։
Սըպանել—սպանել։
Սըպանուել—սպանուել։
Սըր—գաղտնիք։ Մնին սըր տալ—մէկին գաղտնիք հաւատալ։
Սըրթըղ—համարձակ. լկըտուած։
Սթար—ապրուստ։ Սթարից ընկնել, Սթար-մթարից ընկնել—աղքատանալ. միջոցներից զրկուել։ Սթար անել—ապրել։
Սթրել—հանգիստ մնալ. եղկար մնալ մի տեղ (օր. ըսկի իրա տեղը չի սթրում, միալար դէս, դէն ա էթում)։
Սիբեխ—բանջարեղէն։
Սիլայ—լիքը. դեղուն։
Սիլի-բիլի—հաճոյախօսութիւն։

Սիլի-բիլի անել—հաճոյախօսել։
Սիլլայ—ապտակ։ Սիլլայ հասցնել, Սիլլայ ուտացնել—ապտակել։
Սիլլել—ապտակել։
Սիմինդ—եպիսկոպոսական. հոբմած-կոլեկ։
Սին—սիւն. Նեցուկ։
Սինի—սկուտղ։
Սիպտակ—սպիտակ։
Սիպտակել—սպիտակել։
Սիպտակացնել—սպիտակեցնել։
Սիպտակ-օդըբցի—խաղողի տեսակ։
Սիսեռ—սիսեռ։
Սիսեռակեր—սիսեռ ուտող։
Սիրաքստակուել—սիրային խօսքեր ասել իրար։
Սիրտ—սիրտ։ Մենծասիրտ ա, Մենծ սրտի տէր ա—մեծամիտ է։ Սիրտը կոտրել—վիրաւորել. վհատեցնել (օր. սիրտը շուշա ա, որ կոտրուեց, էլ չի սաղանայ.-ուած)։ Սրտէս չի տալի—սիրտս չի ուզում (օր. սրտէս չի տալի ըստիան ձեռ վիր ունեմ)։ Սրտիցը ջուր խմել—համակարծիք լինել մէկին։ Սրտովը ով գիտայ ընչեր ա անցկենում—ով գիտէ՝ ինչ բաների մասին է երազում։ Սրտին դիպաւ, Սրտին կպաւ—նեղացաւ (օր. էս խօսքը նրա սրտին դիպաւ)։ Սիրտը վեր ունել—հաւանել. սիրել (օր. բալի էն փէշակը սիրտը վեր ա ունում, մնում ա՝ մարդ դառնում)։ Սիրտը ուզել—ցանկանալ. ուզենալ (օր. հիւանդի սիրտը նուռ ա ուզում)։ Սիրտը գցել—սիրտը բարախել։ Սիրտը հովանալ—սիրտը հանգստանալ։ Սիրտը բաց ընել, Սիրտը բացուել—ուրախանալ. զուարճանալ։ Սիրտը բաց անել աղաքին—սրտի գաղտնիքը մէկին յայտնել։ Սիրտը մաշել—մորմոքել. վշտացնել։ Սիրտ առնել—քաջալերուել (օր. ընկօրտանցը որ տեհաւ, դհա սիրտ առաւ, ղօշաղացաւ)։ Սիրտս պօրտիս գըլուխը թռաւ, Սիրտս կըտրուեց, Սրտաճաք էլայ—սաստիկ վախեցայ։ Սիրտս լիքն ա—վշտացած եմ։ Սիրտ ու թօքը արորել—ցաւեցնել. վշտացնել։ Սիրտ ու թօքը արորուել—ցաւել. վշտանալ։ Սիրտը էթալ—ուշաթափ լինել (օր. սոված սիրտս էթում ա)։ Սիրտ անել—վստահանալ։ Սիրտ տալ—ոգևորել. քաջալերել։ Սիրտ վեր ածել—փսխել։
Սիրուն—գեղեցիկ։

Սիրունացնել—գեղեցկացնել։
Սիրունութիւն—գեղեցկութիւն։
Սիրի-սիրի—դաշտային խոտ (սրանով վիճակ են հանում՝ թէ ով ում է սիրում)։
Սիքայ—հին դրամ։
Սլլալ—սահիլ. սայթաքիլ։
Սխկել—մանրացնել. փոխ. ծեծել։
Սխտոր—սխտոր (օր. թէ սըխտոր չես կերէ՝ խի՛ ա մըռմռում)։
Սկուել—խորասուզուել ջրի տակը։
Սկսկալ, Սվսվալ—կիսասիրտ մէկին մի բան տալ։
Սհաթ—ժամ. ժամացոյց։ Է՛ն սհաթին, է՛ն սհաթը—իսկոյն. նոյն ժամին։
Սհարի—խաղողի տեսակ։
Սղալել—փաղաքշել. շոյել. մաղերը սանտրել, ուղղել (օր. ախջի, մաղերդ սղալում ես)։
Սմբուլ—դաշտային խոտ։
Մնաքար, Մնքար—սեան տակի քար։
Մնգմնգալ—ձիու կամ իշի վերայ նստած տեղը վեր վեր թռչել։
Մնղկալ—թոնրի մնղուն խփելու փալաս։
Մնղու—թոնրի դրսի կողմից փոքրիկ անցք՝ կրակը բորբոքելու համար։
Սոխ—սոխ։ Սոխ ու հաց՝ սիրտը բաց (առած)։
Սոխաոյ—անառակ (կին)։
Սոված—քաղցած։
Սոված անալ—քաղցել։
Սովածութիւն—քաղց։
Սովդաքեար—մեծ վաճառական։
Սովդաքեարութիւն—մեծ վաճառականութիւն։
Սովոր—սովորած, վարժուած մի բանի (օր. սերը սովորը կ՛ուտի, թանը՝ մոլորը)։
Սովորութք—սովորութիւն։ Սովորութք անել—սովորութիւն անել։
Սուբահ—մէնակ. ամուրի։
Սուգ—սուգ։ Սուգ անել, Սուգ ու չիվան անել—սգալ. սուգ անել։
Սուկի—մսի ամենափափուկ մասը, որ գտնուում է կովի կամ եղան ողնաշարի երկու կողմը (ֆիլէ)։
Սունկը—սունկ. սոկօ։ Սո՛ւնկ ըլնի տունդ—տունդ հիմնայատակ լինի (անէծք)։
Սուչ—յանցանք. մեղք։
Սուս—լուռ։ Սուս կենալ—լռել։ Սուս ու փուս մարդ—լուռ, համեստ մարդ։
Սուսամբար—պալատիզի հոտաւէտ բոյս։
Սուտ—սուտ։ Ստի մանգղիլը կարճ կ՛ըլնի (առած)։ Սուտ ասել—ստել։ Սուտասան—

ստախօս: Սուտը-մուտ—սուտ: Սահրի թագաւոր—ամենամեծ ստախօս: Սուտասանի տունը կրակ ընկաւ, մարդ չ'աւատայ (առած):

Սուրաթ—պատկեր. դէմք:

Սուրայի—բարակ և երկայն: Սուրայի բօյ—փոխ. զեղեցիկ հասակ:

Սուրբ—սուրբ. արդար: Սուրբ մարդ—արդար մարդ: Սուրբ սուրբ անել—պաշտել. յարգել (օր. Նրան սուրբ սուրբ ա անում):

Սուրգիւն անել—աքսորել. քշել:

Սուրու—հօտ (ոչխարի):

Սուրուխմիշ ընել—գետնին փորսող անելով գնալ (օր. Ինչ ես գեննին սուրուխմիշ ընում):

Սուփրայ—սփռոց:

Սպաս—թանիկ պատրաստած կերակուր: Մնի սպասը էփել—մէկից վրէժխնդիր լինել. ծեծել:

Սպռել—տես Սփրթնել:

Սռնի—առանցք (օր. սէլի սռնին կոտրուեց):

Սաեըչ—չբեր կով:

Սրայ—կարգ. հերթ:

Սրթսրթալ—ցրտից դողդողալ:

Սրով—կարգով. հերթով:

Սրսալի—անհրկիւղ. համարձակ. եռանդուն: Սրսալի սրսալի խօսալ—համարձակ խօսել (օր. ընձնց մի սրսալի սրսալի խօսում ա, հէնց խմանաս սոդ աշխարքը էրանն ա):

Սրսաուզելիք—սրսի ուղած բան:

Սրսոս—քաջ. համարձակ (օր. սրսոս մարդ):

Սփրթնած—գունատ:

Սփրթնել—գունատել (օր. վախից սփրթնել ա, դառէ պատի ծէփ):

Սև—սև: Երեսդ սև ընի (անէծք):

Սև-օդրցի } խաղողի տե-
Սև-հաւող } սակներ:

Սևասոնիչ—պարսիկի բոյս:

Սևասիրտ—խոյր. սգաւոր:

Սևասրտել—սուգ մտնել. տըխրել:

Սևացնել—սևացնել. սև գունով ներկել:

Սևցնել—մի բան տալ անաբադական ձևով (օր. էս փողը տար՝ նրան սևցրա):

Սօթլիկ—սայթաք: Սօթլիկ տեղ—սայթաք տեղ: Սօթտալ—սայթաքել:

Սօթլկացնել—տաշել. սրել. բարակացնել. հարթել:

Սօյ—ցեղ. սերունդ: Սօյդ չբանայ (անէծք):

Սօփօ—Սօֆիա (յատ. ան. կան.):

Սֆթա—առաջ. օրուայ առաջին վաճառը: Սֆթա անել—օրուայ առաջին վաճառը անել (օր. ըսօր ըսկի սֆթա չեմ արէ):

Վ

Վադայ—միջոց. ժամանակ: Վադայ տալ—միջոց տալ. պայմանաժամ նշանակել: Վադէն անց ա կացէ—ժամանակը անցել է (օր. թամասկի վադէն անց ա կացէ):

Վազ—որթ:

Վազել, Վազ տալ—վազել: Վազէ վազ անել—վազելով պտոյտներ անել: Վազէ վազ—վազելով. շտապով:

Վազը գալ մնից—մէկից ձեռք վերցնել. հանգիստ թողնել մէկին (օր. իմ դարտիցը վազը չես գալի. ինձանից վազն արի):

Վաթան—հայրենիք. ծննդավայր:

Վալադ—տեղեակ. հմուտ (օր. նա էս տեղարէնքին վալադ ա):

Վախ—ահ. երկիւղ: Վախլութիւնիցը—երկիւղիցը:

Վախացնել—վախեցնել. երկիւղ պատճառել:

Վախել, Վախենալ—երկնչել:

Վախկութիւն—երկչոտութիւն:

Վախլուկ—երկչոտ:

Վախտ—ժամանակ. միջոց: Իրա վախտին—իւր ժամանակին (օր. խլ՛ չիր իրա վախտին գալի): Էն վախտերքը—այն ժամանակներում: Վախտի բէվախտի—ժամանակ անժամանակ:

Վախտով—չուտով. ժամանակին:

Վա՛յ—բացականչութիւն վտանգի, նեղութեան ժամանակ (օր. վա՛յ, սրպանէ՛ցին, մորթէ՛ցին, է՛կէք, հա՛սէք): Հայհայը գնացէ՝ վա՛յ-վայն ա մնացէ—ծերութիւնից ուժասպառ է եղել: Վա՛յ տալ գլխին—սուգ անել. ափսոսալ (օր. չատ վա՛յ տուեց գլխին, համայ էլ ո՛ւր՝ բանը բանից անց էր կացէ): Վա՛յն էկել ա մեզ տարէ, թէ ընկել ենք նրա ձեռը—եթէ ուրը անել (օր. ըսօր ըսկի սֆթա չեմ արէ):

նրա ձեռքն ընկնենք, էլ փըրկուելեան յոյս չը կայ։

Վայիս—չարանենգ։ Վայիս մարդ—չարանենգ մարդ։ Վայիս ընկնել—պատճառ դառնալ դժբախտուելեան։

Վառեկ—վառեակ։

Վառօ—Վառվառէ (յատ. ան. կան.)։

Վասիաթ—աւանդ. ուխտ. պատուէր։ Վասիաթ անել—ուխտել. պատուիրել։ Վասիաթդ չրինն ուսի (անէծք)։

Վար—վար։ Վար անել—վարել։ Վար ու ցանքս—վարկ և ցանելը։

Վարազ—վայրի խոզ։

Վարար—յորդահոս (օր. վարար գետ)։

Վարարել—յորդանալ (օր. գետը ընէնց ա վարարէ, կասենաս հետը արին ա բերում)։

Վարամնոտել—բարկանալ. ցաւել։ Քեզ տենամ՝ վարամնոտես (անէծք)։

Վարամնոտացնել—բարկացնել. ցաւեցնել։

Վարաւուրդ—դիտումն. նշմարումն։ Վարաւուրդ անել—նշմարել. դիտել. գննել։

Վարաւուրդով—ըստ երևոյթին (օր. վարաւուրդով՝ ըսօր չեմ կարայ ճամփայ ընկնեմ)։

Վարդ—վարդ։ Վարդի ծառ, Վարդե—վարդենի։ Մնից վարդն եմ քաղէ, մէկելիցն էլ գէ։ լաբը կը քաղեմ—երկուսից էլ օգուտ չի կարելի սպասել։

Վարդաջուր—վարդից պատրաստած ջուր։

Վարդավոր—Վարդավառ. տօն Այլակերպութեան։

Վարդևան—յատուկ անուն։

Վարել—վարել. վար անել։

Վարձք—վարձք. բարի գործ։ Վարձք անել—բարեգործութիւն անել։ Վարձք դէին—որպէս բարեգործութիւն։ Վարձքդ չրինն ուսի (անէծք)։

Վարոց—բարակ մահակ. խարազան. վարոց։

Վարս—կանանց գլխի մազ (օր. վարսը գլխին սիպտակել ա)։

Վարսանդ—սանդիտուն։

Վեր ածել—թափել (օր. ջուրը վեր ածել)։ Սիրտ վեր ածել—փսխել. սիրտը եա տալ։

Վեր ունել—վերցնել։ Պօպօքին չատ բար ա վէ կալէ—ընկուզենին չատ միրդ է տուել։ Քու արածը Աստած վէ կունի—քո արածը Աստուծուն հաճելի կը լինի։

Վեր ընկնել—վայր ընկնել (օր. քարով տալու բաշտան՝ պօպօքը վեր ընկաւ)։ Քամին

վեր ընկաւ—քամին դադարեց։

Վէ կենալ—նստած տեղից վեր կենալ։ (Վէ—վեր կաց)։

Վէ կացնել—նստած տեղից կանգնեցնել. դարթեցնել (օր. քնած տեղիցը վէ կացրեց)։

Վէ դնել—վայր դնել (օր. բեռը ձիուցը վէ դրեց)։

Վէ դցել—վայր դցել. սպանել (օր. դուշ վէ դցեց)։

Վէ դալ—իջնել (օր. ծառիցը վէ գալու բաշտան, վրա հասաւ նրան կոխեց տակը՝ հեղտեց)։

Վէ տալ—թափել (օր. ծառի բերը վէ տուեց. գլխի մազը վէ տուեց). խրել. ամբացնել մի բանի մէջ (օր. բհիրը գեննին վէ տուեց). հնձել (օր. խոտը վէ տուեց՝ տարաւ)։

Վէ թռնել, Վեր վեր թռնել—ցատկել նստած տեղից (օր. վէ թռաւ քնատեղիցը)։

Վէ դիպնել—նիհարել. հիւանդանալ. (օր. շատ ա փոխուէ, վէ դիպէ)։

Վէգ—վէգ. կօճլ։ Վէգդ մլչու ա թէ թօխան—դարձդ յաջող է թէ անյաջող։

Վէդիր—նախարար. պալատական։

Վէլ անել—թափառել։

Վէջ—վոյթ. ալէտք (օր. քօռի էնչ վէջն ա՝ թէ մումը թանկացել ա). վէճ. գանգատ։ Վէջ ունենալ մնի հետնայ—մէկի հետ վէճ ունենալ։

Վիլիլանկ, Վիլիլարիկ—թել յատ տալու գործիք։

Վիշալ—մեծ օձ (առասպել.)։

Վիտվիտ—թեթեւամիտ։

Վիրունի—վայրենի։

Վիրև—վերև. բարձր։

Վիրևանալ—վերև գնալ. առաջանալ. բարձրանալ։

Վնգոտալ—կաղկանձել (օր. շունը վնգոտում ա)։

Վնգոտոց—կաղկանձուն։

Վռազ—չտապ։ Չմտ վռազ եմ—չմտ եմ չտապում։ Վռազ վռազ—չտապով։

Վռազել—չտապել։

Վռազող—չտապող (օր. վռազողին տոպայ չելնի (առած)։

Վռթալ—բռնկել (օր. բարութը բիրդան վռթաց)։

Վռթվռթալ—տես Վռթալ։

Վռչալ—մնքալ (օր. էնչ ես անքում, վռչում)։

Վրա, Վրէն—վերայ (օր. ծառի վրէն. գեննի վրա)։

Վրա պրծնել, Վրա քշել, Վրա հասնել, Վրա տալ—յարձակումն գործել։

Տ

Տագ—ճաղատ: Տագ քաչալ—բոլորովին ճաղատ:

Տագ անել—լռել (օր. սրդի, աչքիրդ խփա, տակ արա՝ քունդ կը տանի):

Տալ—կլինը իր մարդի քրոջը տալ է կոչում:

Տալ—տալ (օր. մեկելի ջուր տաս). խրել. ծակել (օր. էնքան կը տամ, որ բանփոդի կ'բընես). վնասել. չանթել. կծել (օր. օձը տուեց. արևը գլխես տուեց). գործ է ածվում ծառերի վերաբերութեամբ (օր. էս պօպօքին էնքան պօպօք ա տուէ, որ հալ ու հէսաբ չը կայ):

Տալացուկ—տալիք. պարտ: Տալացուկ ընել—պարտ լինել. տալիք լինել (օր. փող ա տալացուկ՝ էնքան տարի ա չի տալի):

Տալղայ—պատռպատռուած. մեկուսի. ապահով: Տալղայ տեղ—ծածուկ, ապահով տեղ: Տալղայ անել—պատռպատռել ուրիշի տեսողութիւնից:

Տալղայ—ալիք: Տալղայ ա տալի—ալեկոծւում է:

Տախտ—գիւղական տներում նստարանները չը կան. սրանց փոխարինում է տախտը, որի վերայ շատ մարդիկ են տեղաւորւում և որը շինուած է լինում փայտից (նաև հողից):

Տախտակ—տախտակ: Տախտակը պակաս—փոխ. յիմար. թեթևամիտ:

Տակ—ճակնդեղ. փոքրիկ ափսէ թէյի համար:

Տակաթխու—ճակնդեղի թխու:

Տականք—տակը մնացածը (օր. ցորնի տականք. կիրակրի տականք): Տականք-մականք—տակը մնացած բաները (օր. կիրակուրը ինքն ա ուտում, տականք-մականքը թողում խամլխին):

Տակը—տակը (օր. ղրեց տակը, վրէն նստեց): Տակով անել—մի բան ծածկել. պաղտնալ: Տակն ու վրա անել—խառնել. չփոթել (օր. արաբ աչխարքը տակն ու վրա ա անում, ման գալի՝ չի գտնում): Տակն ու վրա ընել—խառնուել. չփոթուել (օր. Ջուրը տակն ու վրա էլաւ):

Տակէտակ—ծածկամիտ. խորամանկ։

Տակնըհան—տակիցը. վոխ. ծածկամիտ. խորամանկ։

Տակտեղ—տակտեղ. ծիծակա. պղպեղ։

Տաղ—երգ։ Տաղ ասել—երգել։ Տաղարան—երգարան։

Տամար—երակ։ Մնի տամարը մննել—մէկի հետ մօտ ծանօթանալ որ և է նպատակով։ Նրա կակղ տամարը գտել ա—նրա թոյլ կողմը գտել է։

Տանել—տանել. կրել (օր. էքմէկ տանջանքը ես ո՞նց պտի տանեմ). խաղում վատակել (օր. չուֆթէ հաղաց, աչխարքի փող տարաւ)։ Տանող տանողի ա—ով ուղում է՝ տանում է, ուշադրութիւն դարձնող չը կայ։

Տանձի—տանձենի։

Տանուտէր—քեօխվա (старшина)։

Տանտէր—տանուտէր։

Տաշեղ—տաշած փայտի կտորտանք։

Տաշտ—տաշտ. նաւաձև խոր կարասի, որ գիւղացիներին ծառայում է յատկապէս խմոր հունցելու համար։ Տաշտ ու մաղը կապել—տան բոլոր հացն ուտել, վերջացնել։

Տաշտապրէք—հարսանեաց նախընթաց երեկոյեան պատրաստութիւն։

Տաշտակ—միջքալող։ Տաշտակ ընկնել—լողալիս ջրի երեսին վռուել միջքի վերայ։

Տապակ—կէս. կտոր (օր. խընձորի տապակ)։ Տապակ անել—մէջտեղից կտրել, կէս անել (օր. նրանք էնքան իրար նման են, ոնց որ խընձորը էրկու տապակ արած)։

Տապակայ—խորոված ձուկը։

Տապակել—իւղի մէջ խորովել (օր. ձուկը տապակել)։

Տապակուել—խորովվել։

Տառեխ—մանր ձուկ, որ ստացւում է Վանայ լճից։

Տատ—մեծ մայր. տատ։

Տատաչ—տատասկ. փուշ (օր. էկած ճամփէդ փուշ ու տատաչ դուս գայ..անէծք)։

Տատմէր—մանկաբարձուհի։ Տատմէրութիւն անել—մանկաբարձութեամբ պարապել։

Տարաղջ—կախաղան։

Տարթ—բասմից բահով կտրած աղբի կտոր, որ չորանալուց յետոյ՝ որպէս վառելիք է ծառայում։

Տարուել—խաղում կորուստ ունենալ. անձնատուր լինել մի բանի (օր. ինչ ես պինուն տարուէ)։

Տարս—տարիք. հասակ (օր. բարով իմ տարսը հասնես)։

Տաւար—անասուն. փոխ. յիմար. կոպիտ։
Տափ ու տարագ անել—քանդել. աւերել։
Տափակ—հարթ։
Տափակացնել, Տափել—հարթել. հաւասարել։
Տափ կենալ—թագչել։
Տափ-կենալուկի—մի տեսակ մանկական խաղ, ուր մանուկներից մէկը աչքերը խփում է, իսկ միւսները թագնւում են, որ նա գտնի։
Տաքար—հնձանի մէջ չինուած հոր՝ քաղցուն ժողովելու համար։
Տեգերակին—տապը կին։
Տեգր—տապր։ (Տեգօր—տապար)։
Տեղ (յոգ. տեղարէնք)—տեղ. կողմ. երկիր. անկողին (օր. իրա տեղը մտաւ՝ տազ արեց. տեղները մտան՝ քնեցին)։ Տեղըհան անել—տեղից հանել, հեռացնել։ Տեղը տեղին—նշանացի կերպով. որոշակի։ Տեղ ա գալի—յաւելի է. վիրաւորական է (օր. մարդի տեղ ա գալի, որ ըսկի մեր տունը չի մընում, հալներս հարցնում)։ Ընենց տեղ չես նստի, որ տակդ ջուր մընի—այնպիսի գործ չես սկսի, որ խաբուես։
Տեղակ—փոխանակ։
Տեղակել—հալցնել մէկի մասին. տեղեկանալ։
Տեղաշոր—անկողին։
Տենալ—տեսնել։ Տես ու ճանանչ—ծանօթ։
Տեփուր—վայտեայ բոլորաձև մատուցարան։
Տեփրել—տեփուրով բրինձ կամ ցորեն մաքրել։
Տէր—տէր. պաշտպան. փոխ. ամուսին (օր. բանջի, տէրդ ապրի.-օրհնութիւն)։ Տէր, սիրական չ'ունի—անտէր, անպաշտպան է։ (Տիրոնչ—սիրող)։
Տէրտէրը—քահանայ։
Տէրտէրակին—քահանայի կին. սիրուհի։
Տըւուկ—տուղ (օր. տըւուկ ծառ)։
Տժժալ—ականջի ձայն հանելը, խշշալը։
Տիղիվավա—դիւրագրգիռ. չուտ լայ լինող. թուլամորթ։
Տիլ—տիղմ։
Տիկնակլունձ—աչքի կոպի վերայ դուրս եկած պղուկ (ձիրձիպա)։
Տիկօ—Տիգրան (յատ. ան.)։
Տիմտիւ—թուչուն։
Տլոտ—ցեխոտ. տղմուտ։
Տկլոր—մերկ. փոխ. աղքատ (օր. տկլորը տկլորի եղևիցը կպաւ. ասին՝ ինչ էք անում.

թէ՝ այլը ևնք պարտակում)։
Տկլոր-ծիրան—ծիրանի տեսակ։
Տկլորացնել—մերկացնել. փոխ. աղքատացնել։
Տկլորութիւն—մերկութիւն։
Տղայ—տղայ։ Տղմ ևս թէ տղջիկ—ինչ նպատակի վնասիլը՝ յաջողում է թէ ոչ։
Տղդան ծաղիկ—պարսիկի ծաղիկ։
Տմբամբալ—կամաց չարժուելով գնալ (օր. դուխիկը ջրի երեսին տմբամբալօն էթում էր)։
Տմբամբացնել—կամաց չարժել (օր. միրուքը տմբամբացնում էր)։
Տմկուել—սաստիկ թրջուել։
Տնազ—ծաղր (օր. տնազը մարդ չի սրսկանի.-առած)։ Տնազ անել—ծաղրել։
Տնանկ—աղքատ (օր. անկ ա, տնանկ ա)։
Տնարար—աշխատասէր. գործունեայ. ժիր։
Տնաւորուել—պսակուել. տուն ու տեղ դառնալ։
Տնաքանդ, Տնքանդ—ծոյլ. անհոգ. վատնող։
Տնդղել—դիտել. նայել. զննել։
Տնկել—խրել. ցցել (օր. ծառ տնկել)։
Տնկի—տունկ. մատաղ ծառ։
Տնկուել—մէջը խրուել (օր. ցխի մէջը տնկուեց)։
Տնորդովի—ամբողջ տնով, ընտանիքով (օր. տնորդովի վէ կացան գնացին)։
Տնփեսայ—տան վեհապ։
Տնքալ—ցաւից նեղանալ. յոզուց հանել։ Տնքալ վռչալ—սաստիկ նեղանալ ցաւից։
Տնքտնքալ—հեծել. հառաչել. սաստիկ ան քաշել ցաւից։
Տոնիր—տորոն (ներկ)։
Տոպրակ—տոպրակ։ Էս մարդը սաի տոպրակ ա—ստախօս է։ Տոպրակը գարակուել ա, Տոպրակը թափ ա տուէ—խօսակցութեան նիւթը վերջացել է. ամեն գաղտնիք ասել, վերջացրել է։
Տոտաչոր—մանկան տանելը փախ-ետելու շոր՝ օրօրոցում քուն գնելիս։
Տուդի դուչ—թուխակ (թըչուն)։
Տուն—տուն։ Տուն գառնալ, Տուն ու տեղ գառնալ—պսակուել, տուն ու տեղ դառնալ։ Տուն անել—քշել, զօսով տուն տանել (օր. գնա հաւերին տուն արա)։ Տունը հէնց իմանաս պօպօքի մէջ ընկի—տունը լի է մանր բարիքով։ Մի տուն կը շալակի, ման կ'ածի—չատ զրօսունեայ, անառակ կին է։ Մեր տունը որ լակ ձու անիմ, տամ պատովը՝ մարդ չի ծըծ-

տայ—փոխ. մեր տան մէջ ինքնիշխան եմ։

Տուա—ծայր (օր. թելի տուա)։ Ուշունցի տուրը էլի բաց տրեց—գարձնալ սկսեց հայհոյել։ Տնեանք սրա տուրը պրպի ա կտրում—տեսնենք այս բանը ինչպէս է վերջանում։

Տուր—ծեծ։ Տուր տալ—ծեծել։ Տուր ու դմփոց, Տուր ու ծեծ—իրար ծեծելը։

Տվնգալ—գամէշի ձայն հանելը (օր. գամէշը տվնգում ա)։

Տոճինգ տալ, Տոճինգ տոճինգ տալ, Տոճնգի տալ—ցատկել. թռչկոտել. վազելով տատումներ անել։

Տուռ—լիքը (օր. տուռ պօպօք)։

Տրաքացնել—փոխ. բարկացնել։

Տրաքիլ, Տրաքուռել—ճեղքուիլ. փոխ. սիրտը նեղանալ բարկութիւնից (օր. էլ քո՛ւ սիրտը խի ա տրաքում). հրացանի պայթելը (օր. թուանքը տրաքեց)։ Կէ, տրաքուի (անէծք)։

Տրաբտրաքել—մէքանի տեղից ճեղքուել (օր. տունը միքանի տեղան ա տրաքտրաքել ա)։

Տրեխ—տրեխ. չարուխ. տատարի կաշուց պատրաստած ոտնաման։

Տրորել—ոտնակոխ անել. մատների մէջ մի բան մանրացնել (օր. դեղը մաննեի մէջին տրորեց՝ դցեց աչքը)։ Տրորտակ տալ—ոտատակ տալ. ոտնակոխ անել։

Տրտնջալ—տրտնջալ. տրտունջ յայտնել։

Տօթ—տօթ. տաստիկ չոր (օր. ըսօր ինչ տօթ ա)։

Տօթել—փոխ. անտատուել. յանդիմանել։

Տօլաբ—պահարան պատի մէջ՝ ամանեղէնները դասելու համար։

Տօլու—յախճապակեայ գինու կամ ջրի աման։

Տօնդուղ—թօշակ. ռօճիկ։

Ց

Ցախ—վառելափայտ (ծառի ճիւղերից)։

Ցախատուն—փայտ պահելու տուն։

Ցախատել—ծառի ճիւղերից պատրաստած տեղ։

Ցամաք—չոր (օր. *ցամաք հացի կալօտ ա*)։

Ցամաքացնել—*ցամաքեցնել*. չորացնել. փոխ. *մի ակնթարթում մի բան զդրահալ, ծածկել*։

Ցամաքել—չորանալ. *ցամաքիլ* (օր. *ծովը ցամաքեց. չորը ցամաքից*)։ *Բերանս ցամաքել ա*—փոխ. *սաստիկ ծարաւ եմ զգում*։

Ցան—աթարի մանրունք (վառելիք)։

Ցանել—սփռել. *ցանել* (օր. *սերմ ցանել*). փոխ. *մէկին գլխիցը ուադ անել, հեռացնել* (օր. *ինչ արեց, չ'արեց՝ նրան չը կարաց ցանի*)։

Ցանքս—*ցանելը*։ *Ցանքս անել*—*ցանել*։ *Վար ու ցանքս*—*վարել և ցանելը*։

Ցաւ—*ցաւ. կսկիծ*։ *Ցաւը բըռնել*—*ծննդականի ցաւը սկսել*։

Ցաւացնել—*ցաւեցնել* (օր. *ինչ ես մարդի ցաւացնում. խիճ ես գլուխս ցաւացնում*)։

Ցաւաքեար—*ցաւոտ. հիւանդոտ*։

Ցաւել—*խղճալ. ցաւել. ցաւ զդալ. ծննդարերութեան ցաւը սկսել* (օր. *կնիկը ցաւում ա*)։ *Սիրտը չմտա ցաւում*—*չմտ է խղճում*։

Ցգնել—*տես ցոթել*։

Ցել—*ցանած արտ*։

Ցելտը—*սերմանող մշակ*։

Ցեխ—*ցեխ*։ *Ցեխ անել*—*ցեխ պատրաստել. փոխ. խարել. մի բան վերցնել՝ չը տալ* (օր. *նա իմ փողերը լաւ ցեխ արեց*)։ *Մաստաքը ցեխն ընկնել*—*մէկի բանը չը յաջողել*։

Ցէթ—*մէզ*։

Ցէթել—*միզել*։

Ցնթած—*խելագար*։

Ցնթել—*խելագարուել*։

Ցուրտ—*ցուրտ*։ *Ցուրտ-դիամաթա*—*սաստիկ ցուրտ է*։ *Ցըրտեր ա անում*—*սկսում է ցրտել*։ *Ծառերը ցուրտը տարաւ*—*ցուրտը ծառերը փչացրեց*։ *Գեննախնձորը ընչանք լաւ ցուրտը չ'ուտի՝ չեն հանի*—*գետնախնձորը ցրտերը սկսելուց յետոյ են հանում. Ցուրտը տուեց, ծառաբարը խարար արեց*—*մրգերը ցուրտը փչացրից. Ցուրտն ընկաւ*—*ցուրտը սկսեց*։

Ցոթել—*ծնել* (*գործ է ածւում կենդանիների վերաբերութեամբ* (օր. *գէլը ցոթեց. կատուն ցգնեց*)։ *Անարգական նշանակութեամբ ասւում է և կանանց*։

Ցվրուել—*ցրուիլ. թափուիլ* (օր. *ֆողը դէն ա ցվրվում*)։

Ցրուել—*սփռել. տարածել. բաժանել*։

Ցրտկօն—*Ջրի ցայտիւն*։

Ցօղ—*արեգակի ճառագայթ*։

Փ

Փաթթել—փաթաթել (օր. մի թղթի միջի փաթթեց, տուեց իրան)։

Փաթթուել—փաթաթուել (օր. ճտովը փաթթուեց. չինքովը փաթթուեց)։

Փալան—համեմ. փալան (օր. իչի փալանը վեր ընկաւ)։ Խաղի ժամանակ մանուկնեըից մի քանի անգամ տալուում է, այնքան անգամ «փալան» է դրուում նրա վերայ։

Փալանել—փալան դնել (օր. դնաց էշը փալանեց, բեռը դրեց վրէն՝ ընկաւ ճամփայ)։

Փախնել—փախչել։ Փախնող փախնողի ա—ով կարողանում՝ փախչում է (վտանգի ժամանակ)։

Փախցնել—փախցնել. խլել (օր. աղջիկ փախցնել)։

Փահլևան—ըմբիշ. գոռէմարտ. լարախաղաց։ Ծուտ փահլևան—փոխ. պարծենկոտ։ Փահլևանութիւն անել—գոռէմարտութեամբ զբաղուել։

Փահլևանութիւն—գոռէմարտութիւն։

Փայ—բաժին. մասն։ Փայ անել—բաժին անել։ Փայ փայ անել—բաժին բաժին անել։

Փանջարայ—լուսամուտ. պատուհան։

Փանջայ—կօշկի վերայ կարկատած փոքրիկ կտոր։ Փանջայ դցել—կօշկի ճղուած տեղը կտոր դցել, կարկատել։

Փաշաշել—փոքր ինչ չորանալ, ցամաքել։

Փատ—թաղանթ։

Փասայ փուսէն քաշել, Փասայ փուսէն հաւաքել—գալիք վտանգը նախատեսելով՝ հեռանալ, փախչել։

Փարայ—ձկան թեփ (чешуя). ամենափոքր դրամ։

Փարդայ—վարագոյր։ Փարդէն քաշել—վարագոյրը ծածկել։ Երեսի փարդէն պատռել ա—անամօթ է։

Փարխաջ—դոյլ։

Փարչ—ջրի ման (կաւից պատրաստած)։

Փարչայ—կտոր. մասն։ Փարչայ փարչայ անել, Փարչալմիշ անել—յօշատել. կըտրատել. մաս մաս անել։

Փարս ընկել—երեսի վերայ

վայը ընկնել, փռուիլ։
Փարվանայ—լանճարի սեռակ։
Փափախ—պիւղական զտակ (աչխարի մորթուց)։
Փափախչի—մորթէ զտակ կարող. փոխ. լաբերայ։
Փեթակ—փեթակ. մեղրատանճի բուն։
Փէյին—աթարի մանրուքը։
Փէշ—քղանչը շորի։ Իմ ձեռն ա քու փէշը—յոյս մէնչն ա։ Փէշերիցը կախ ընել—սատիկ խնդրել մէկէն։ Փէշիցը բռնել—մէկի օղնութեան դիմել. խնդրել (օր. Ատու փէշիցը բռնա, բանդ ալ կ'էթայ)։
Փէշակ—արհեստ։
Փէշաքառ—արհեստաւոր։
Փէշքաշ—պարզգ (օր. փէշքաշ ձիու տասմիները չեն համբրէ.-տասծ)։ Փէշքաշ անել—պարգեւել։
Փէշիվը—դանջակ. հրեսորբիչ։
Փէտ—վայտ։ Փէտը վեր ունիս՝ զող շունը կ'իմանայ (առած)։
Փէտանալ—փոխ. մեռնիլ. ցըրտից սառչիլ՝ մնալ (օր. ցըրտիցը փէտացանք՝ մնացինք)։
Փըսատցնել—փըսատցնել (օր. չիրուխը փըսատցնում ա. պապիրոսը փըսատցնում ա)։
Փըսատ անցկենալ—վրխպել. չը յաջողիլ (օր. Թուանքը դաբուկից՝ տուկց, համայ փըսատ անցկացաւ)։
Փթիր—ձիու, իշի ալը։
Փթրիլ—փթիր վեր ածել (օր. ձին փթրեց, ոսկի վէ գցից)։
Փիանդազ անել—որ և է բան մէկի ոտի տակը փռել (օր. ուզածս որ անիս, գլուխս ոտիդ տակին փիանդազ կ'անեմ)։
Փիլաքան—սանդուղք. աստիճան։ Փիլաքան փիլաքան—աստիճան աստիճան։ Աչխարքս մի փիլաքան ա, մինը նի ա ըլնում, մէկելը՝ վէ պալի։
Փիլթայ—պատրոյկ (վէրքի վրայ) Փիլթայ բանի ջանիդ վրէն (անէծք)։
Փինաչի—հնակարկատ. Փինաչի են ասում մէկին, եթէ նա իւր արհեստին հմուտ չէ (օր. Նա հօ փինաչի՝ փինաչի ա)։
Փիս—վատ. անպիտան։
Փիր—սրբութիւն. սկզբնապատճառ (օր. Նա հէքթանների փիր ա)։
Փիփերթ—բանջարեղէն։
Փլաւ—փլաւ։ Դաբլու փլաւ—մրգակնեով համեմած փլաւ։ Փլաւը լաւ բան ա, մի օր մենք անենք, մի օր ձեր անը (առած)։
Փխլել—ջարդել. կոտրել։

Փխլուել—չարդուել (օր. ձուն փխլուեց)։

Փղփուջ—փափլիկ։ Փղփուջ փղփուջ—փափլիկ փափլիկ (օր. փղփուջ փղփուջ գաթէք)։

Փնթփնթալ—քթի տակ կամացուկ խօսիլ. տրտնջալ։

Փնթփնթոց—քթի տակ կամացուկ խօսելը. տրտունջ։

Փնովիլ—վատաբանել. փնտել։

Փշոտ—փշոտ. փշերով ծածկուած։

Փշտել—նեղացնել. յանդիմանել. ատել։

Փշտով—ատելանակ։

Փշրել—փշրել. մանրացնել. կտոր կտոր անել։

Փշրուել—փշրուիլ. մանրանալ. փոխ. սաստիկ ամաչել (օր. նրան տեսնելիս ընկնից փշրուեց, որ էլ ասել չի ուզի)։

Փշրունք—փշրանք (օր. հացի փշրունք. շաքարի փշրունք)։

Փոթոթել—սաստիկ այրել, խորովել (օր. տաք, եռման ջուրը շուռ տուեց նրա վրէն, էրեց, փոթոթեց)։

Փոթոթուել—սաստիկ այրուիլ, խորովուիլ։

Փոխարայ—փոխադարձ աշխատանք։ Փոխարայ բանել—փոխադարձաբար մի ուրիշի համար աշխատիլ (օր. էթում ա ուրչի համար փոխարայ բանում, որ նրանք էլ իրա բանի վախտը գան նրան օգտեն)։

Փոխ—փոխանակ. փոխարէն. փոխ։ Փոխս դցել—չփոթել (օր. չաքմէքը փոխս ա դցէ ուրչի չաքմէքի հետնայ)։ Փո՛խ ընկի քեզ—տես Թիքումդ գտնուի։ Փոխ առնել, Փոխ վեր ունել—մի բան ուրիշից փոխ վերցնել (օր. հարևանիցը մէքանի հաց փոխ առաւ)։

Փոխել—փոխել։

Փոխինձ—փոխինդ. բուած ցորենի ալիւրից պատրաստած ուտելիք (քումէլա)։

Փոխփոխել—փոփոխել։

Փոչաման—ալիւրի կճուճ։

Փոչի—ալիւր, որ յատկացրուած է կերակուրի մէջ բանեցնելու համար։

Փոր—փոր։ Փորը վեց վեց ա անում—սաստիկ քաղցած է։ Փորը գեննին քսել—փոխ. սաստիկ աղաչել, խնդրել։

Փորքաշ—թամբի այն երկայն կաշին, որ ձիու փորի տակով անց են կացնում, կապում, որպէս զի թամբը վայր չ'ընկնի։

Փորձանք—վտանգ։ Գլուխը փորձանք գալ—վտանգի մէջ ընկնել։ Մէնի գլուխը փորձանք բերել—մէկին փոր-

ձանքի մէջ գցել։

Փոցխ—փոցխ. մարգերի քարերը, խոտերը հանելու գործի։

Փոցխաւոր—փոցխով աշխատող մշակ։

Փոցխել—փոցխել. մարգերի քարերը, խոտերը հանել։

Փոքրաւոր—ծառայ։

Փոքրաւորութիւն—ծառայութիւն։

Փուդ—արաբ. պակասութիւն։ *Փուդ դնել*—մի բանի չը հաւանել։

Փուլ գալ—քանդուել. աւերուել։

Փուչ—փուչ։ Իմ մատիցը փուչ հանող չի—նա ինձ օգտակար չի լինելու։ Ամառուայ փուչը՝ ձմեռուայ նուշը (առած)։

Փուչ—անպէտք. դատարկ։ *Փուչ մարդ*—վատ մարդ։ *Փուչ կենդանի* (հայհոյանք)։

Փչաղատում—վատնող. շռայլ (օր. շա՛տ փչաղատում տղայ ա)։

Փչչել—փքթիլ. ծաղկել։

Փռել—տարածել. փռել (օր. շորերը փռեց, որ չորանայ)։

Փռթկալ, Փռթկացնել—յանկարծ ծիծաղել։

Փռթկոց—յանկարծակի ծիծաղ։

Փռթկոն անել—տես *Փռթկալ*։

Փռնչի—հայհոյուխ։

Փռչատ—փռնկատ։

Փռչտուկ—մի տեսակ բոյս, որի տերևները փռնկատացնելու յատկութիւն ունին։

Փռչտոց—փռնկատը։

Փսանալ—վատանալ։

Փսութիւն—վատութիւն։

Փսոր, Փսոր-մսոր—փոքրատիք։

Փսփսալ—չշնջել։

Փսփսոց—շշունջ (օր. փսփսոցը տուն կը քանդի-առած)։

Փտրուկ—փտած։

Փքթիլ—բրդել. կոտորել (օր. հաց փքթիլ)։ *Մենծ մենծ փքթիլ*—մեծախօսել։ Կուշտը սովածին մանդը կը փքթի (առած)։

Քքել—ուռցնել։

Քքուել—ուռչել. փսխ. հպարտանալ (օր. չեմ դիտայ՝ ընչի վրէն ա ուռում, փքում)։

Փօլատ—պողովատ։

Փօխան—վարձիկ (օր. փօխանը կատու ա ընկէ)։

Փօշմանիլ—տիսռսալ. զղջալ։ *Փօր փօշման եղ դառաւ*—փօշմանած եա դառաւ։

Փօստ—ոչխարի մորթի։

Ք

Քալաւայ—աւերակ շինութիւն։
Քախան—մարգելի աւելորդ խոտերը հանելը։
Քախանել, Քախան անել—մարգերի աւելորդ խոտերը հանել։
Քախանաւոր—քախանող մարդ կամ կին։
Քամ—էգ գոմէշ, որ միքանի անգամ ձագ է ծնել. փոխ. գործ է ածւում և կանանց վերաբերութեամբ (անարգական մտքով)։
Քաղաղագ—ուռի ոստերից գործած կլորաձև փոքրիկ կողով։
Քամակ—հաս։ Քամակն ընկնել, Քամակիցն ընկնել—մէկի յետևից ընկնել ըռնելու։
Քամբախ—դժբախտ։
Քամի—քամի. փոխ. սատանայ (օր. Նա քամի ա, քամի)։ Քամին կտրեց, Քամին վեր ընկաւ—քամին դադարեց։ Հին դարմանը քամուն տալ—փոխ. անցած, գնացած բաների մասին խօսակցել։
Քանդել—աւերել։ Քանդըքանդ անել—աւերակ դարձնել։ Ծռւնդ քանդուի (անէծք)։
Քանդուել—աւերուել։ Քանդուել քարատակուել—լոլորովին աւերուել։
Քանց—քան։
Քանքան—ջրանցք. առու։
Քանքանչի—ջրանցք մաքրող։
Քաշ—ծանրութիւն։ Իրա քաշովը մին—իր ծանրութեան չափ (օր. իրա քաշովը մին ոսկի տուեց)։
Քաշել—ձգել. կշռել (օր. քաշա տես ինչքա՞մ ա գալի)։
Քաշկայ—երանի թէ։
Քաշ անել—քարշ անել (օր. պարանը կապեց մէջքը, քաշ արեց ֆորը)։
Քաշուել—հեռանալ (օր. խալխը ժամից նոր էն քաշուէ). փոխ. ամաչել (օր. ըսկի մարդից չի քաշւում)։
Քաշքշել—ձգձգել։
Քաչալ—կնոպակ. քաչալ (օր. քաչալը դեղ խմանայ՝ իրա գլխին կ'անի-առած)։
Քաչք—սատանանման. դևեր։ Էշի քաչքերը բռնեցին—փոխ. դարձեալ սկսեց բարկանալ, կատաղել։
Քաչքոտել—սատկիկ բարկանալ։

Քառ—խուլ։
Քառանալ—խլանալ։
Քառանկաջ—անուշադիր. անհնազանդ (օր. չա՜տ քառանկաջ տղայ ա)։
Քառասուն—քառասուն (սեռ. քառասնի)։
Քառասունք—ծննդականի քառասնօրեայ ժամանակամիջոցը։
Քար—քար։ Քմլն էլ ա իրա ձեռքին, պծպծքն էլ—ամեն իրաւունք իր ձեռքին է։ Քար ու քանդ անել—աւերակ դարձնել. աւերել։ Քարի հեննայ քաղուել ա, աւազի հեննայ մաղուէ—անչափ նեղութիւններ կրելով տնտեսել է։ Քարհերից անել—քարկոծել։
Քարափ—ժայռ. քարաժայռ։ Քարափիցը վէ պցեմ՝ վէ կ'ընկնի—անպայման հնազանդ է ինձ։
Քարդահ—ձեռագործութիւն. ասեղնագործութիւն։ Քարդահ անել—ասեղնագործել։
Քարհանք—քարի հանք։
Քարմաղ—մաղի մի տեսակը, որով ցորենի միջից քարերը հանում, մաքրում են։
Քարտաչ—քար տաշող (արհեստաւոր)։
Քարտաչութիւն—քար տաշելու արհեստ։ Քարտաչութիւն անել—այդ արհեստով զբաղուել։
Քարւան—կարաւան։ Ջունը կը հաչայ, քարւանը կ'էթայ (առած)։
Քարփինջ—աղիւս։ Քարփինջ դցել—աղիւս շինել։
Քացի—աքացի։ Քացի տալ, Քացով տալ, Քացի գցել—աքացել։ Իշի քացուցը բէդամաղ չեն ըլնի (առած)։
Քաւթառ—վատ պառաւ կին (անարգական մտքով)։
Քաւոր—կնքահայր։
Քաւորամէր—կնքամայր։
Քաւորակին—կնքահօր կին։
Քաւքիր—մետաղեայ մեծ գըդալ ծակոտիներով՝ կերակրի քափը քաշելու համար։
Քափ—փրփուր (օր. կերակր քափ. գինու քափ)։ Քափ ու քրղինքը կոխել ա—սաստիկ քրտնել է։
Քեաբարի—ձմերուկի տեսակ։
Քեամիրայ—կանացի վերնազգեստ։
Քեալլայ—գլուխ. գանգ։ Համայ քեալլայ ա, հա—փոխ. Ինչ խելացի, խմաստուն մարդ է։ Քեալլայ անել—գլխատել։
Քեալփաթին—ունելիք. քալփաթին։
Քեահլան—նժույգ։
Քեահրրար—սաթ. եղեքտոն։

Քամալ—խելք. միտք: Խելք ու քամալը տարել ա—ուշք ու միտքը պրաւել է:
Քամանչայ—չուխակ:
Քամանչի—չուխակահար. չուխակագործ:
Քանթրաղ—լարախաղաց:
Քասիբ—խեղճ. աղքատ: Քասիբ-քիւսուր—աղքատ մարդիկ: Քասբի օրը, հարսանի հօր գիծուը (առած): Քասիբ չես էլէ՝ հօ քասիբ հարևան ունիցել ես:
Քասըութիւն—աղքատութիւն:
Քարգեարդան—ոնգեղջիւր. փոխ. քաջ. կտրիճ:
Քաար անել—ապդել. ներգործել:
Քաարիմ-դանդի—խաղողի տեսակ:
Քաւշան—ամայի դաշտ:
Քաֆուր—անզուխ. անխիղճ: Մնացել ա քաֆրի փողումը—փոխ. աղքատացել, սընանկացել է:
Քեղ—բանջարեղէն (աղաջրի մէջ պահելու):
Քենի—կնոջ քոյր:
Քենթիկ—ագահ. չատակեր:
Քենթկութիւն—ագահութիւն. չատակերութիւն:
Քեսթել—մաշկել (օր. փողի համար չունն են քեսթում, դու ասում ես՝ ըսենց չի, ընենց ա):
Քեսի—մօրեղբայր:
Քերեզան—կերակրի աման (կաւից պատրաստած):
Քեօնդալան—ուղղահայեաց:
Քէչայ—թաղիք:
Քէֆ—ուրախութիւն. զուարճութիւն. հացկերոյթ (օր. լաւ քէֆ ա սարքում, օխան օր, օխտը դշեր հարսանիք անում). կամք (օր. քէֆս չի ուզում՝ չեմ անում, ո՛ւմ ինչ). տրամադրութիւն (օր. քէֆդ ո՞նց ա, լա՞ ա): Քէֆը բերել—սաստիկ հաւանիլ (օր. էս աղջկայ սիրունութիւնը չա՞տ ա քէֆս բերէ): Քէֆ քաշել, Քէֆ անել—զուարճանալ. ուրախանալ: Քէֆը չաղ, Քէֆը քօք—ուրախ. գոհ. լաւ տրամադրուած:
Քէֆով—արբեցած:
Քէֆովանալ—արբենալ:
Քըրչ—ցնցոտի: Քըրչ-մըրչ—հին չորեր:
Քըս տալ—չնչին գրգռել յարձակուելու:
Քը՞չ, քը՞չ—այս բացականչութիւնով հաւերը քշում, տուն են անում:
Քթէթ—նորահարսի հանդերձեղէն:
Քթոց—մեծ սակառ. կթոց. կողով:
Քինթ—քիթ: Քինթը աղաղուել ա—չարութիւնը թո-

դել է. խելօքացել է։ Քինէ ու պռունդը չարդել—սաստիկ ծեծել (օր. ընչանք նրա քինէ ու պռունդը չը չարդեմ՝ դինջ չի կենայ)։ Քնէի մազ—փոխ. զզուեցնող (օր. քնէի մազի նման ինձանից ձեռ չի վեր ունում)։ Մնի քնէ ին մխալ—վրէժխնդիր լինել մէկից։ Քինէ ու պռունդը վէ թողալ, Քինէ ու պռունդը կիտել—ղէմքը մսայլել (օր. խէր ըլնի, էդ խի՞ ես քինէ ու պռունդդ վէ թողէ, նօթերդ կիտէ, հէնց իմանաս սող աչխարքի պարտքը քեզանից են ուզում, ես սրար աչխարքի դարտը քեզ են տուէ)։

Քիչմիչի—խաղողի տեսակ։

Քիչ—սակաւ (օր. քիչ մի տայ, չատ կ'ուզի-տառած)։ Քիչըմիչ—փոքր ինչ։ Քչուէի ին անել—չը բաւականանալ. պակասել։

Քիսա, Քիսիկ—քսակ։

Քիր—քոյր։ (Քվօր—քրոջ)։

Քիւլֆաղ—կերդաստան (օր. էս մի տուն քիւլֆաղը բա պահիլ չէ՞ ուզի)։

Քիքիր—քոյրիկ (գործ են ածում ոչ-ազգական կանանց վերաբերութեամբ)։

Քլմտորել—կատակով մէկին վայր գցելով հետը խաղալ (օր. իրար քլմտորում էին, հաղ անում)։

Քնէկալ—կանանց քիթը և բերանը ծածկելու թաշկինակ։

Քնձրոտ, Քնձրոտ մնձրոտ—հասարակ. անպիտան. անհնչան։

Քնջիթ—քնջուէթ, որի հատիկներից քաղցր ձէթ են պատրաստում (օր. քնջիթի ձէթ)։

Քչել—հեռացնել (օր. ճանջերը քչի). աքսորել (օր. ես նրան էս գեղիցը թէ չը քչեմ՝ մարդ չեմ)։

Քչուք—կչիռ։

Քչռել—կշռել։

Քոզուռ—խոշոր յարդ։

Քոս—քոր։ Քոր ու քոսը չանը վեր ա կալէ—սաստիկ բռնոտել է։

Քոսոտ—բորոտ. փոխ. աննչան մարդ (օր. էն քոսոտին մտիկ արէք, նա էլ մարդի չի հաւանում)։ Ընկերի քոսոտն ա կատաղէ (առած)։

Քոսոտել—բորոտել։

Քոր—քոր։ Եռ ու քորը ընկնել չանը—մարմինը սաստիկ քոր գալ. փոխ. վրդովուիլ. անհանգիստ լինել։

Քորել—քորել (օր. չանը քորել, գլուխը քորել)։

Քորփայ—մանուկ. ծծկեր. մատաղ (օր. քորփայ խնաբ)։

Քուէուէթ—քէուէթ։

Քուքուքել, Քուքուք անել—քթուքել։
Քուլ—մոխիր։ Քո՛ւլը գլխիդ (անէծք)։
Քուլայ—ձեան փաթիլ. բամբակի մեծ կտոր։ Քուլայ քուլայ—փաթիլ փաթիլ (օր. ձին ա գալի քուլայ քուլայ)։
Քուն—քուն։ Քուն դնել—քնացնել։ Քնով անցնել—երկար քնել։ Քունը գլխին, Քունը աչքերին—քնի մէջ։ Քունը տանել—քնել. ցանկութիւն ունենալ քնելու։ Քնել՝ քունն առնել—քնից յապեանալ։ Քունը փախնել—քունը հեռանալ. չը կարողանալ քնել։
Քուչայ—փողոց։ Քուչայ քուչայ ընկնել—փողոցէ փողոց շրջիլ։
Քուջուջ—քջուջ։
Քուջուջել, Քուջուջ անել—քջուջել։
Քուռակ—մարուկ. ձիու կամ իշի ձագ։
Քուսպ—կոպտոն. քնջթի ձէթ հանելուց յետոյ մնացած ամուր մասը, որով կերակրում են ընտանի անասուններին։ Քուսպ դառնալ—փոխ. պընդանալ. ամրանալ (օր. կիրակուրը քուսպ ա դառէ)։
Քուրայ—հնոց. բով։
Քուրսի—հայ դիւղերում առհասարակ վառարանի գործածուխին չը կայ. դորան փոխարինում է քուրսին, որը քառակուսի ձևով մի տախտակ է, տակը փոքրիկ թոնիր չինած, ուր կրակ են ածում և ոտները այնտեղ պարզելով՝ տաքանում։ Ըսկէս դի քուրսու տաքութիւնը աւելի տևողական լինի, նրա վերայից վերմակներ են ծածկում։
Քուրք—մուշտակ։
Քուրքչի—մուշտակագործ։
Քուքուրթ—ծծումբ։
Քուֆթայ—քուֆթայ (քուլթայ)։ Քուֆթայ չիլայ—քուֆթից պատրաստած արդանակ։
Քչանալ—պակասել։
Քչացնել—պակասեցնել։
Քչութիւն—սակաւութիւն. պակասելը։ Քչութիւն կ'անի—կը պակասի. չի բաւականանայ (օր. հացներս քչութիւն կ'անի)։
Քչքչալ—կարկաչել (օր. ջուրը քչքչալէն էթում ա)։
Քչքչոց—կարկաչիւն. ջրի ձայն։
Քչփչալ—կամացուկ խօսակցել։
Քչփչոց—շշուկ (օր. քչփչոցը տուն կը քանդի.-առած)։
Քոթել—աւելս հեջռունել։
Քսպլել—մէկին խաղում տանել։
Քսաքստացնել—կօշիկները գետնին քսելով մանդալ։

Քստքստոց—կօշիկների հանած ձայնը մանգալու ժամանակ։
Քրդինք—քրտինք։ Քրդնքախաշ ըլնել—քրտնքից խաշուել։
Քրդնել—քրտնել (օր. քնի, քնի՝ քրդնի)։
Քէհ—վարձ։ Քէհով տալ—վարձու տալ։
Քէհնել—վարձել։
Քէհդար—բեռնակիր կենդանիներ վարձու տուող։
Քօթակ—ծնծ։ Քօթակ տալ, Քօթակ ուտացնել—ծեծել։
Քօթակել—ծեծել։
Քօթուկ—փայտի հաստ կտոր. կոճղ. փոխ. ծերունի. տան նեցուկ (օր. տատս մեր տան քօթուկն ա՝ էս տանիքը անպակաս ըլնի)։
Քօթօթ—արջի ձագ։
Քօլ, Քօլ ու քօս—անպիտան խոտ։
Քօլաշ—ցորենի դէզ։
Քօմմայ—բոլորը։
Քօմմքով—բոլորը միասին։
Քօչք, Քօչք ու սարայ—ապարանք. պալատներ։
Քօշ—չու։ Քօշ ու բարխանայ անել—ունեցած չ'ունեցածը ժողովել, կապոտիկ չուելու համար։
Քօշացնել—գաղթել տալ. աքսորել. քշել։
Քօշել—չուել. գաղթել։
Քօշի—զուռնի մի եղանակ, որ նուագում են նորահարսին տանելու ժամանակ։
Քօռ—կոյր։ Քօռէ քօռ մանգալ—կոյր չըջել։ Քօռ ու փուչ անել—վատնել. փչացնել (օր. ինչ ունէր չ'ունէր՝ քօռ ու փուչ արեց, մնաց մատը լպստելօն)։
Քօռանալ—կուրանալ։ Քօռանաս, պատերը բռնած մանգաս (անէծք)։
Քօռաղաղնայ—հակառակի պէս։
Քօռուղուխ—բթամիտ. անընդունակ։
Քօսայ—անմազ (մօրուս, բեխեր չ'ունեցող)։
Քօսմիլուք—լանջարկղէն։
Քօփակ—ծնծուղի (անարգական նշանակութեամբ)։
Քօք—ծառի արմատ. փոխ. ցեղ. սերունդ (օր. քօ՛քդ աղանձուի, քօ՛քդ անէծք). առողջ. գէր (օր. տաւարը լաւ քօք ա)։ Քօքըհան անել—արմատախիլ անել։
Քօքանալ—գիրանալ։
Քօքել—լարել (օր. սհաթը քօքից). սկսել (օր. էլի նազը քօքից. էլի լացը քօքից)։

Օ

Օգտել—օգնել։
Օհաղ—սթափ. ղգօն (օր. նա չմտ օհաղ ա քնում)։
Օթախ—սենեակ։
Օլորան—ճանապարհ պատյաններով. կռման (զորածածական Դիլիջանում)։
Օլորել—ոլորել (օր. թել օլորել)։ Գուռը օլորել—բազուկը ոլորել, ծռել։
Օլորուել—ոլորուել. ծռուել։
Օլու—դիակ։
Օխլաւ—գռնակի փոքր տեսակը, որով գաթի կամ ուրիշ քաղցր թխուածքի խմորը բաց են անում։
Օխնել—օրհնել։
Օխնած—օրհնած։ Հէ՛ր օխնած—հայրդ օրհնուի։
Օխտը—ութ։ Օխտը հացակերը—փոխ. չաուակեր։ Օխտը տալ—ննջեցեալի ութնեակը կատարել։ Օխտը պուճախը մին ա մանգալի—տան ամեն անկիւնը չրջում է. ամեն բանով հետաքրքրուում է։
Օձ—օձ. փոխ. խորամանկ. սատանայ։ Օձի լիզու հանել—սատկիլ աղաչել, պաղատել։ Օձի լիզու ունի—ճարպար, համոզիչ լեզու ունի։
Օղիայ—փորձանք։ Օղիայ բերել մնի գլուխը, Օղիայ հաղալ մնի գլուխը, Օղիայ գալ մնի գլուխը—մէկին պատուհասի մէջ գցել։
Օղուշաղ—գերդաստան. կին։
Օղողել—ողողել (օր. բերանը չրով օղողեց)։
Օղորմակոթ—բանջարեղէն։
Օղորմաթաս—ննջեցեալի վերայ խմած բաժակ (գինի)։
Օղորմի—ողորմի։ Օղորմի տալ—ողորմի տալ։ Օղո՛րմի նրա կողքի մեռելներին (անէծք)։ Օղո՛րմի հօրդ (օրհնուէթիւն)։
Օյին—խաղ. փորձանք։ Օյին բերել մնի գլուխը, Օյին գալ մնի գլուխը, Օյին հաղալ մնի գլուխը—մէկին փորձանքի մէջ գցել։
Օյինբաղ—ծաղրածու (օր. լինչ օյինբաղ մարդ ա)։
Օչօչի ծաղիկ—դաշտային ծաղիկ։

Օջաղ—կրակատեղի. փոխ. ընտանիք. գերդաստան: Օջաղ անել—կրակ անել օջաղում: Օ՜ջաղդ քանդուի (անէծք):

Օջրք—առուստաղ:

Օռնալ—ոռնալ (օր. շներն օռնում են):

Օսալ—վատ (օր. ծ սալ ա արէ՝ քեղ նեղ տեղից ազատել ա):

Օսան—Օսաննա (յատ. ան. կան.)

Օր—օր. փոխ. կեանք (օր. ծրդ խաւարի.-անէծք): Օր տեսնալ—ուրախութիւն տեսնել. ուրախանալ (օր. հօրնը մօրս ձեռին ըսկի ծր չը տեհայ): Օր տալ—սիրել. հանգիստ տալ: Օր մենծութիւն, Օր ծերութիւն—ծերութեան օրերում: Օրուց մանկուց, Օրուց քօրփուց—մանկութիւնից: Օրով Չօրով—հազիւ հազ: Յէքսի օրը—հետևեալ օրը:

Օրայ—որայ:

Օրդակ—վայրի սագ:

Օրդուբաթ—ծիրանի տեսակ:

Օրզանգու—ասպանդակ:

Օրըգել—ձիուն կապել, թողնել արածելու:

Օրթում—երդում: Օրթում ուտել, Օրթում կրակն ընկնել—երդուել:

Օրհնանք—օրհնութիւն: Օրհնանք տալ—օրհնել (օր. որդկերանցը մի լաւ օրհնանք ա տալի, Նրանց չարը տանում):

Օրձկալ—փսխել. սիրտ վեր ածել:

Օրպակաս—օրպակաս: Երբ մանուկը ժամանակից շուտ է աշխարհ գալիս, ասում են՝ ես էրեխեն օրպակաս ա:

Օրօրել—որորել:

Օրօրածածկան—որորանի ծածկոց:

Օրօրոց—որորան: Մսէ օրօրոց ա դառէ—փոխ. ամբողջ օրը ոսի վերայ աշխատում է:

Օրօփել—կերակուրը եփելիս մեծ դրդալով նրա երեսի չուրը վերցնում են և կրկին կաթսայի մէջ լցնում, որ կերակուրը չը թափուի: Այս գործողութիւնը կոչվում է՝ օրօփել:

Փ

Փալ—գուշակութիւն։ Փալ բաց անել—գուշակել։ Փալ բաց անող—դրբաց։

Փալչի—գուշակող. գրբաց. փոխ. խարդախ. լրբը. անդգամ (կին)։

Փահլայ—մշակ։

Փահլաբաշի—մշակներն վերակացու։

Փահլութիւն—մշակութիւն։

Փահմ—հասկացողութիւն. իմացականութիւն։

Փահմել—հասկանալ. գլխի ընկնել (օր. ինչ ուղում ես՝ ար՛ա, նա զաղ չի փահմի)։

Փանդ, Փանդ ու փէլ—հնարագիտութիւն։ Փանդը գցել, Փրսանդը գցել—տես Փանդել։

Փանդել—յարմարութիւն դէպք գտնել՝ որ և է մտադրութիւն յաջողացնելու համար։

Փանդով—հնարագէտ. վարպետ. փորձառու. խորամանկ (օր. շա՛տ Փանդով մարդ ա)։

Փարազի—թէև։

Փարչ—սալայատակ։

Փարչել—տան յատակը ապուսով կամ քարով ծածկել։

Փըռընչացնել—մռնչալ (ձիու)։

Փըրրալ—վերևից թռչելով վայր ընկնել (օր. թրով տալու բաշտան՝ գլուխը Փըրրաց, վեր ընկաւ)։

Փըրփըրալ, Փըրփըրահար գալ—շողշողալ։

Փիլ—փիղ։

Փլան—այս ինչ։ Փլան Փրսան—այս ինչ, այն ինչ։

Փչացնել—օձի ձայն հանելը (օր. օձը Փչացնում ա, վրա հասնում, տալու բաշտան՝ տեղն ու տեղը չորացնում ա)։

Փչոց—օձի հանած ձայնը։

Փոգի—հոգի։

Փող—հող։ Փողէց Փոգի կորչել—յաւիտեանս կորչել, անհետանալ։

Փոն—հոն։

Փոնի—հոնի ծառ։

Փոնի ձմերուկ—ձմերուկի մի տեսակը։

Փոտ—հոտ։ Փոտ քաշել, Փոտ առնել—հոտ գգալ. հոտոտել։ Փոտ գալ—հոտ գալ։ Փոտը այնպար վեր ունել—սաստիկ հոտել (օր. հաւը

սատկել ա, որդնէ, փոտն աչխալը ա վեր ունում)։
Փոտած—հոտած։ Փոտած մարդ—դժնեբես. վատ լեզուի տէր մարդ։
Փոր—հոր։
Փորել—հորել։
Փորթ—հորթ։
Փորթաթող—տարուայ այն ժամանակամիջոցը, երբ, ձմրան մօտենալու պատճառով, հորթերն այլ ևս դաշտը չեն տանում արածացնելու։
Փորթարած—հորթարած։
Փորսլի—հորսելի. հեծանոց։
Փռնդատ—ձկները թունաւորելու բոյս։
Փռանգստան—Ֆրանսիա (օր. Ֆլանգստանայ թագաւոր)։
Փռանգի պորինջան—պամիդոր։

Bucheinband von
JOSEF ERDMANN
BONN, Dottendorferstr. 144